

๒. เสยยสกตเถร วตถุ ฯ (๙๖)

“ปาปญฺเจ ปุริโส กยิราติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตถา เขตวเน วิหรนฺโต เสยยสกตเถรํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

โส กิร โลพุทฺถายิตเถรสฺส สทฺธิวิหารโก อตฺต
โน อนภิริตํ ตสฺส อาโรเจตฺวา เตน ปจ
มสงฺฆาทีเสสกมฺเม สมาทปิโต อุปปนฺนุปปนฺนายน อน
ภิริตฺยา ตํ กมฺมกาสี ฯ สตถา ตสฺส กิริยํ
สฺสวตา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “เอวํ กิร ตวํ กโรสฺสีติ
ปฺจจิตฺวา, “อาม ภนฺเตติ วุตฺเต, “กสฺมา ภาริยํ
กมฺมํ อกาสี, อนนฺจจวิกํ โมฆปฺริสาติ นานปฺปการโต
ครหิตฺวา สิกฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา “เอวรูปํ हि
กมฺมํ ทิฏฺฐจณฺเมปิ สมฺปฺราเยปิ ทุกฺขสํวตฺตนิกเมว
โหตีติ วตฺวา อนุสฺนฺธิ ขมฺเฏตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต
อิมํ คาถมาห

“ปาปญฺเจ ปุริโส กยิรา, น นํ
กยิรา ปฺนปฺปนํ,
น ตมฺหิ จนฺทํ กยิราถ, ทุกฺโข
ปาปสฺส อุจฺจโยติ ฯ

ตสฺสสตฺถิโ “สเจ ปุริโส สกึ ปาปกมฺมํ กเรยฺย,
ตฺขณณฺเวยว ปจฺจเวกฺขิตฺวา อิทํ อปฺปฏฺฐิรูปํ โอฟาริก
นฺติ น นํ กยิรา ปฺนปฺปนํ โยปิ ตมฺหิ จนฺโท วา
รจฺจิ วา อุปปชฺเชยฺย ตํปิ วิโนเทตฺวา น กยิราเถว ฯ
กึการณา ? ปาปสฺส हि อุจฺจโย วุฑฺฒิ อิทฺโลเกปิ
ปรโลเกปิ ทุกฺโข ทุกฺขเมว อาวหตีติ ฯ

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

เสยยสกตเถร วตถุ ฯ

๓. ลาซเทวธิดา วตฤ ๑ (๙๗)

ปุปผญเจ ปรีโส กยิราติ อิมั ฌมมเทสนั
สตถา เขตวเน วิหรนุโต ลาซเทวธิดั อารพภ
กเถสิ ๑ วตฤ ราชคเห สมภูจิตั ๑

อายสุมะ หิ มหากสสโป ปิปปลิกุหยาญ วิหร
นุโต ฌานั สમાปชชิตวา สตตเม ทิวเส วุญจาย
ทิพเพน จกขุณา ภิกขาจารภูจัน โอลเณนุโต เอกั
สาลิกเขตตปาลิกั อิตถิ สาลิสีسانی คเหตวา ลาเซ
กฤษมานั ทิสวา สทฐา นุ โข อสสทฐาติ รัมสิตวา
สทฐาติ ฌตวา สกขิสสติ นุ โข เม สงคหุ กาคุ
โนติ อุปฐาเรนุโต วิสารทา กุลธิดา มม สงคหุ
กริสสติ กตวา จ ปน มหาสมปตติ ลภิสสตีติ ฌ
ตวา จีวรุ ปารุปีตวา ปตตมาทาย สาลิกเขตตสส
สมิเป อญจาสิ ๑ กุลธิดา เถรุ ทิสวา ว ปสนน
จิตตา ปญจวณณาย ปีติยา ผุญจสรีรา ตัญจณ ภ
นุเตติ วตวา ลาเซ อาทาย เวเคน คนุตวา เถร
สส ปตเต อากีริตวา ปญจปตัญจิตน วนุทิตวา ภ
นุเต ตุมเหหิ ทัญจณมมสส ภาคินี อสสนติ ปตถ
นมกาสิ ๑ เถโร เอว โหตุติ อนุโมทนุ อกาสิ ๑
สาปี เถรุ วนุทิตวา อตตนา ทินนทานุ อวชชมา
นา นีวตติ ๑ ตาย จ ปน เกทารมรียาทาย
คณนคเค เอกสมิ พิเล ไชรวิโส สปปโป นิปชชิ ๑
โส เถรสส กาสาย ปญจฉนณ ชงฆุ ทังสิตุ
นาสภชิ ๑ อิตรา ทานุ อวชชมานา นีวตตุนติ น
ปเทส ปาปุณิ ๑ สปปโป พิลลา นิภขมิตวา ต
ทังสิตวา ตตเถว ปาเตสิ ๑ सा ปสนนเนน จิตเตน
กาลั กตวา ตาวดีสภวเน ดีสโยชนิกะ กนกวิมาน
สุตตปปพทฐา วีย สพพาลงการปฏิมณทิตน ต
คาวเตน อตตภาเวน นิพพตติ ๑

สา ทวาทสหตถ์ เอก์ ทิพพวดถ์ นิวาเสตวา
เอก์ ปารุปิตวา อจจราสหสสปริวตา ปุพพกมมํ ป
กาสนตถ์ สุวณฺณลาขภริเตน โอลมพนฺเตน สุวณฺณสร
เกน ปฐฺมิณฺหิเต วิมานทวारे จิตา อตฺตโน
สมปตฺติ โอลเกตวา กิณฺณุ โข เม กตวา อัย
สมปตฺติ ลทฺธาติ ทิพเพน จกฺขนา อุปฺปาทเรนฺตี
อัยยสฺส เม มหากสฺสปตฺเถรสฺส ทินฺนลาขนิสฺสนฺเทน
ลทฺธาติ อญฺญาสิ ฯ सा ऐवं प्रित्तकेन कममेन
ऐवरूपं सम्पत्तिं लभित्वा नतानि मया प्रमथ्यितुं
वृण्णति अय्यस्स वत्तपण्णित्तं कत्वा इमं सम्पत्तिं
एवम् क्रिससामीति जिनฺเตตวา पाटो व कनकमयं
सम्मथ्थनियजेव कज्जरञ्जणनिकण्डजं पञ्च आताप
कनฺत्वा เทรสฺส ปรีเวณฺ์ सम्मथฺथิต्वा ปาณียं ปรี
โฆชนียं อุปฺปจฺจาเปสิ ฯ ऐरो तं तिस्रवा केनचि
त्तहरेन वा सामेनेरेन वा वत्तं कत्तं ण्विस्सत्ति
स्सल्लกฺเขสิ ฯ सा तृतीयत्थिवसेपि दद्या ओकाสิ ฯ
ऐरोपि दद्या स्सल्लกฺเขสิ ฯ तत्तीयत्थिवसे पन् ऐरो
दस्सสา सम्मथ्थนีสत्थत्तं सुत्वा दाज्जचित्तेहि ज पวิण्ण
ञ्जं सरโรภาสं तिस्रवा त्वारं विवริत्वा โโก एस
सम्मथ्थत्ति पञ्चจि ฯ ओहं णन्ते तुम्हाकं उपฺปจ
यायिका लाखत्तेวธิตาติ ฯ नन् मय्हं ऐवंनामिका
उपฺปจयायिका नाम नत्ति ॥ ओहं णन्ते सालिक्खेतत्तं
रक्खमाना लाखे तत्त्वा पस्सन्नจิต्ता निवत्तन्ति
स्सप्पेन तण्णजा कालं कत्वा दावत्तिสत्तेवल्ले
उपฺपन्नना मया अय्यं निสฺसाय अयं सम्पत्ति
लทฺธา इतानिपि तुम्हाकं वत्तपण्णित्तं कत्वा
सम्पत्तिं एवम् क्रिससामीति आकत्तमहि णन्तेति ॥ हि
โยपि प्रेपि दयावेत्तं जानं सम्मथ्थितं दया व
ปาณียं प्रिโฆชนียं उपฺปจापितन्ति ॥ आम णन्तेति ॥

อเปหิ เทวธิตะ ตยา กตํ วตตํ กตํ โหตุ อิตโต
ปญฺจาย อิมํ จานํ มา อาคมีติ ฯ ภนฺเต มา มํ
นาเสถ ตุมหากํ วตตํ กตฺวา สมฺปตฺตี เม ธีรํ
กาตुํ เทถาติ ฯ อเปหิ เทวธิตะ มา เม อนาคเต
จิตฺตวิชนี คเหตฺวา นิสินฺเนหิ ฌมฺมกถิกเกหิ มหาภสฺส
ปตฺเถรสฺส กิร เอกา เทวธิตา อาคนฺตฺวา วตต
ปฏฺวิวตตํ กตฺวา ปาณียํ ปริโฆชนียํ อฺปญฺจาเปตฺติ
วตฺตพฺพํ กิร อิตโต ปญฺจาย อิทฺ ภาคมิ ปฏฺิกกมาติ
ฯ สา มา มํ ภนฺเต นาเสถาติ ปุณฺณปุณฺณํ ยาจิเทว
ฯ เถโร นายํ มม วจฺนํ สุณฺนาตฺตี จินฺเตตฺวา ตว
ปมาณํ น ชานาสีติ อจฺจรํ ปหริ ฯ สา ตตฺถ
สณฺจาทุํ อสภโกนฺตี อากาเส อฺปฺปตฺติตฺวา อณฺชลီ
ปคฺคยฺห ภนฺเต มยา ลหฺตฺสมฺปตฺตี มา นาเสถ
ถาวรํ กาตुํ เทถาติ โรหณฺตี อากาเส อญฺจาสิ ฯ

สตฺถา คณฺธกฺกุณฺณิ นิสินฺโน ว ตสฺสา โรหิตสทฺทํ
สุตฺวา โอภาสํ ฬริตฺวา เทวธิตาย สมฺมุখে นิสี
ทิตฺวา กเถนฺโต วีย เทวธิตะ มม ปตฺตสฺส กสฺส
ปสฺส สํวรกรณเมว ภาโร ปุณฺณตฺถิกานมฺปนํ อยํ
โน อตฺถโถติ สลฺลภเชตฺวา ปุณฺณกรณเมว ภาโร
ปุณฺณกรณํ หิ อิทฺ เจว สมฺปฺราเย จ สุขเมวาทิ
วตฺวา อนุสนฺธิ ฆญฺเฐตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คา
ถมาห

**ปุณฺณณฺเจ ปุริโส กยิรา ก
ยิราเถนํ ปุณฺณปุณฺ
ตมฺหิ จนฺทํ กยิราถสฺสฺส ปุณฺณ
สฺส อจฺจโยติ ฯ**

ตสฺสสตฺถิ สเจ ปุริโส ปุณฺณํ กเรยฺย เอกวารํ
เม ปุณฺณํ กตํ อลํ เอตฺตาวตฺตาติ อโนรมิตฺวา ปุ
ณฺณปุณฺณํ กโรถ ตสฺส กรณกฺขณเปี ตมฺหิ ปุณฺณเ

ฉนุทํ รุจี อสุสาหํ กโรเถว ฯ ก็การณา ? สฺโข
ปญฺญสฺส อจฺจโยติ: ปญฺญสฺส หิ อจฺจโย วุฑฺฒิ
อิธโลกปรโลกสุขาวหนโต สฺโขติ ฯ

เทสนาวसानเ สา เทวธิดา ปญฺจจตฺตาทิสฺสโยชน
มตฺถเก จิตา ว โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิตี ฯ

ลาซเทวธิดา วตฺถุ ฯ

๔. อนาถปิณฑิก วตฺถุ ฯ (๙๘)

"ปาโปปิ ปสฺสตี ภทรนฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต อนาถปิณฑิกํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

อนาถปิณฑิกโก หิ วิหารเมว อุตฺทิสฺส จตฺตปญฺญ
าสโกฏิธํ พุทฺธสาสเน วิกีริตฺวา, สตฺถริ เชตวเน
วิหรนฺเต, เทวสิกํ ตีณิ มหาอุปปญฺจานานิ คจฺจติ,
คจฺฉนฺโต จ “กึ นฺ โข อาทาย อาคโตติ
สามเณรา วา ทหรา วา หตฺถํปี เม โอโลเกยฺยนฺติ
ตฺถจฺจหตฺโถ นาม น คตฺตํพุโป, ปาโต คจฺฉนฺโต
ยาคํ คาทาเปตฺวา ว คจฺจติ, กตฺตปาตฺตราโส สปปิโนว
นีตาทีนิ เกสขฺขานิ คาทาเปตฺวา คจฺจติ,
สายณฺหสมเย มาลาคนฺธวิเลปนวตฺถาทีนิ คาทาเปตฺวา
วิหารํ คจฺจติ, เอวํ นิจฺจกาลเมว ทิวเส ทิวเส
ทานํ ทตฺวา สีสํ รกฺขติ ฯ อปรภาเค โส
ธนฺกขยํ คจฺจติ ฯ โวหารุปฺชีวินฺปิสฺส หตฺถโต อฏฺฐ
ารสโกฏิธํ อีณํ คณฺหีสฺส ฯ กุลสนฺตกาปิสฺส อฏฺฐา
รส หิริญฺญโกฏิโย นทีตีเร นิตฺติตฺวา จปีตา, อท
เกน กุเล ภินฺเน, มหาสมุทฺทํ ปวิสฺส ฯ เอวมสฺส
อนุปฺพุเพน ฌนํ ปริกฺขยํ อคฺมาสี ฯ โส เอวํภูโตปี
สงฺขสฺส ทานํ เทติเยว, ปณฺตี ปน กตฺวา ทาตุํ
น สกฺโกติ ฯ โส เอกทิวสํ, สตฺถารา “ทียติ ปน

เต คหปติ กุเล ทานนุติ วุตเต, “ทียติ เม ภ
นุเต กุเล ทาน, ตณฺจ โข กณฺชาภํ พิลงฺคหุติ
ยนฺติ อาห ๑ อถ นํ สตถา “คหปติ `ลฺหํ ทานํ
เทมีติ มา จินฺตยิ, จิตฺตสฺมี หิ ปณฺีเต พุทฺธาทีนํ
ทินฺนทานํ ลฺหํ นาม นตฺถิ, อปฺปิจ ตวํ คหปติ อฏฺ
จฺจนํ อริยปคฺคลानํ ทานํ เทสี; อหฺมปน
เวลามกาเล สกลชมฺพทึปํ อุนนงฺคลํ กตฺวา มหา
ทานํ ปวตฺตยมาโน ติสฺรณคตมฺปิ กณฺจิ นาลตฺถํ,
ทกฺขิณฺเณยฺยา นาม เอวํ ทลฺลภา; ตสฺมา `ลฺหํ เม
ทานนุติ มา จินฺตยฺีติ วตฺวา เวลามสฺตตมสฺส กเถสี
๑

อถสฺส ทวารโกฏฺจเก อธิวตฺถา เทวตา, สตถริ
เจว สาวเกสฺส จ เคหํ ปวิสฺนุเตสฺ, เตสํ เตเชน
สณฺจาทํ อสภโกนฺตํ “ยถา อิมํ อิมํ เคหํ น ปริ
สนฺติ, ตถา คหปติ ปรีกฺขิตสฺสามิตี ตํ วตฺตูกามาปี
อิสฺสรกาเล กิณฺจิ วตฺตํ นาสกฺขิ, “อิทานิ ปนายํ
ทคฺคโต, คณฺหิสฺสตี เม วจฺนนฺติ รตฺติภาเค เสฏฺฐ
สฺส สิริคพฺภํ ปวิสิตฺวา อากาเส อฏฺจาสิ ๑ อถ นํ
เสฏฺฐี ทิสฺวา “โก เอโสตี ปจฺฉิ ๑ “อหนฺเต
มหาเสฏฺฐิ จตฺตถทวารโกฏฺจเก อธิวตฺถา เทวตา
ดฺยหํ โอวาทตฺถาย อาคตาตี ๑ “เตนหิ วเทหิ เท
วเตตี ๑ “มหาเสฏฺฐิ ตยา ปจฺฉิมกาลํ อโนโลเกตฺวา
ว สมณสฺส โคตมสฺส สาสเน พหุณฺนํ วิปฺปกิณฺณํ,
อิทานิ ทคฺคโต หุตฺวาปี ตํ น มุญฺจสิเยว, เอวํ
วตฺตมาโน กติปาเหเนว ฆาสจฺฉาทนมตฺตมฺปิ น
ลภิสฺสสิ; กิณฺเต สมณฺเนน โคตเมน, อติปรีจจาคโต
โอรมิตฺวา กมฺมณฺเต ปโยเชนฺโต กุฏฺมพํ สณฺจเปหิติ
๑ “อຍံ เม ตยา ทินฺโน โอวาทิติ ๑ “อาม
มหาเสฏฺฐีตี ๑ “คจฺฉ, นาหํ ตาทิสฺนํ สเตนปี

สหสเสนปี สตสหสเสนปี สกกา กมเปตฺ อยตตนเต
วุตตํ, กิ ตยา มม เคเห วสมานาย, สีขสีขฺ เม
ขรา นิขมาหิตี ฯ सा षोतापन्नसस उरियसावकसस
वज्जं सुत्वा जातुं अस्सगोन्ती तारगे आताय
निखमि, निखमित्वा ज पुन अण्वत्त वसन्नुजानं
अलमाना “सेणुजिं चमापेत्वा तत्तत्ते वसिस्सामीति
जिनेत्तवा नक्रप्रिकाहं तेवपुत्तं उपसंगमित्वा
अत्तना गताप्रार्थं आजिखित्वा “एहि, मं सेणुजिस्स
सन्तिकं नेत्वा चमापेत्वा वसन्नुजानं तापेहि
आह । सो "अयत्तं तया वत्तं, नाहं तस्स
सन्तिकं कन्तुं अस्सहामीति तं प्रणिखिपि । सा ज
दुन्नं महाराजानं सन्तिकं कन्त्वा तेहि प्रणिखित्वा
सगं तेवराजानं उपसंगमित्वा तं पवत्ति आ
जिखित्वा “अहं ते वसन्नुजानं अलमाना तारगे
हतघेन कहेत्वा अनाथा विजामि, वसन्नुजानं मे
तापेहि सुज्जत्तं याजि । अहं न सो आह
"अहमपि त्वं कारणा सेणुजिं वत्तं न सखिस्सामी,
अेकमपन ते अपायं गेस्सामीति । [सा] “साธุ
तेव गेहेहि । "अज्ज, सेणुजिन्ने आयत्तकवेस्सं क
हेत्वा सेणुजिस्स हत्ततो पण्णं आहारापेत्वा वो
हारुपचीविहि कहितं अणुजारसगोण्णिन्नं अत्तन्ने आनुणा
वेन सोत्तेत्वा तज्जकप्पे पुत्तेत्वा, महासमुत्तं प
विज्जं अणुजारसगोण्णिन्नं अत्ति, अण्वत्तपि अस्सगुजाने
नाम अस्सामीकं अणुजारसगोण्णिन्नं अत्ति, तं सप्पं
संहित्वा तस्स तज्जकप्पे पुत्तेत्वा इत्थन्नाम त
ण्णत्तममं गत्वा चमापेहि । सा “साธุ तेवादि
वत्तनयेनेव सप्पं गत्वा पुन तस्स सिक्खि
ओपासयमाना आकासे जत्वा, “गे ऐसेदि वत्ते,
“अहन्ते जत्तत्तत्तवारगोण्णके अत्तिवत्ता अन्धपालत्ते

ดา, มยา อนุพาลตาย ยํ ตุมหากํ สนฺติเก
กถิตํ, ตํ เม ขมถ, สกฺกสฺส หิ เม วจเนน จตุ
ปญฺญาสโกฏฺฐนํ สํหริตฺวา ตุจฺจคฺคพฺภปุรเณน ท
ณฺทกมฺมํ กตํ วสนฺนุจํ อลภมานา กิลมามีติ
อาห ๑ อนาถปิณฺฑโก จินฺเตสึ “อัยฺ เทวตา ๑ท
ณฺทกมฺมํ เม กตฺนฺติ วทตี, อตฺตโน จ โทสํ
ปฏฺิขานาติ, สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส นํ ทสฺเสสฺสามีติ ๑
โส ตํ สตถุ สนฺติกํ เนตฺวา ตาย กตกมฺมํ สพฺพํ
อาโรเจสึ ๑ เทวตา สตถุ ปาเทสฺ สิริสา นิปตฺติตฺวา
“ภนฺเต ยํ มยา อนุพาลตาย ตุมหากํ คฺเณ
อชานิตฺวา ปาปํ วจํ วุตตํ, ตํ เม ขมถาติ
สตถารํ ขมาเปตฺวา มหาเสฏฺฐี ขมาเปสึ ๑ สตถา
กฺลยาณปาปกาณํ กมฺมานํ วิปากฺวเสเนว เสฏฺฐิณฺเจว
เทวตณฺจ โอวทฺนฺโต “อิธ คหปติ ปาปํคฺคโลปิ,
ยาว ปาปํ น ปจฺจติ, ตาว ภทฺรานิ ปสฺสตี; ยทา
ปนฺสส ปาปํ ปจฺจติ, ตทา ปาปเมว ปสฺสตี; ภทฺร
ปฺคฺคโลปิ, ยาว ภทฺรํ น ปจฺจติ, ตาว ปาปานิ
ปสฺสตี, ยทา ปนฺสส ภทฺรํ ปจฺจติ, ตทา ภทฺรเมว
ปสฺสตีติ วตฺวา อนุสนฺธี ฆฏฺเฏตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต
อิมา คาคา อภาสิ

**"ปาโปปิ ปสฺสตี ภทฺรํ, ยาว ปาปํ
น ปจฺจติ;
ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ, อถ [ปาโป] ปา
ปานิ ปสฺสตี;
ภทฺโรปิ ปสฺสตี ปาปํ, ยาว ภทฺรํ น
ปจฺจติ;
ยทา จ ปจฺจตี ภทฺรํ, อถ [ภทฺโร] ภ
ทฺรานิ ปสฺสตีติ ๑**

ตตถ **ปาโปติ:** กายทุจจริตาทีนา ปาปกมฺเมน
ยุตตปคฺคโล ฯ โสปี หิ ปฺริมฺสฺจจริตานุภาเวน นิพฺพ
ตตํ สุขํ อนฺนภวมาโน ภทฺรํปี ปสฺสตี ฯ **ยาว ปาปํ**
น ปจฺจตีติ: ยาว ตสฺส ตํ ปาปกมฺมํ ทิฏฺฐจฺมฺเม
วา สมฺปฺราเย วา วิปากํ น เทติ ฯ ยथा ปนสฺส
ตํ ทิฏฺฐจฺมฺเม วา สมฺปฺราเย วา วิปากํ เทติ, อถ
ทิฏฺฐจฺมฺเม วิวิธา กมฺมกรณา สมฺปฺราเย จ อ
ปายทกฺขํ อนฺนโณนโต โส ปาโป ปาปานิเยว
ปสฺสตี ฯ

ทุตฺติยคาถาย ฯ กายสฺจจริตาทีนา ภทฺรกมฺเมน
ยุตโต ภทฺโร ฯ โสปี ปฺริมฺทุจจริตานุภาเวน นิพฺพ
ตตํ ทกฺขํ อนฺนภวมาโน ปาปํ ปสฺสตี ฯ **ยาว ภทฺรํ**
น ปจฺจตีติ: ยาว ตสฺส ตํ ภทฺรกมฺมํ ทิฏฺฐจฺมฺเม
วา สมฺปฺราเย วา วิปากํ น เทติ ฯ ยथा ปน ตํ
วิปากํ เทติ; อถ ทิฏฺฐจฺมฺเม ลากสฺสการาทิสฺสํ
สมฺปฺราเย จ ทิพฺพสมฺปตฺตติสุขํ อนฺนภวมาโน โส ภ
ทฺโร ภทฺรานิเยว ปสฺสตีติ ฯ

เทสนาวसाने सा तेवता सोत्तापत्तिफलं प्रतिष्ठा
जहि ฯ सम्पत्तत्प्रिसायपी सात्तिकाम् चम्मतेสนा
อโหสีติ ฯ

อนาถปิณฑิก วตถุ ฯ

๕. อสณฺณตปริกฺขารภิกฺขุ วตถุ ฯ (๙๙)

มวณฺณเบถ ปาปสฺสาตี อิมํ ฐมฺมเทสนํ
สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต เอกํ อสณฺณตปริกฺขารํ
ภิกฺขุํ อารพฺภ กเถสี ฯ

โส กิร ยงฺกิณฺณจํ มณฺจปฺปิจาทีเกทํ ปริกฺขารํ
พหิ ปรีกฺขณชิตฺวา ตตฺถเวย จทฺเทติ ฯ ปริกฺขารโ
วสุเสนปี อาตเปณปี อุปลิกาทิหิปี วินสฺสตี ฯ โส

ภิกขุหิ นนุ อาวุโส ปริกขารุ นาม ปฐิสามตพโพ
ติ วุตเต อปฺปกํ มยา กตํ อาวุโส เอตํ น เอ
ตสฺส จิตฺตํ อตฺถิ นตฺถิ จิตฺตุนฺติ วตฺวา ปฺน
ตเถว กโรติ ภิกขุ ตสฺส กิริยํ สตถุ อารุเจสฺ ๑
สตถา ตํ ปกโกสาเปตฺวา สจฺจํ กิร ตวํ ภิกข
เอวํ กโรสีติ ปุจฺฉิ ๑ โส สตถารา ปุจฺฉิโตปิ
กิเมตํ ภควา อปฺปกํ มยา กตํ นาสฺส จิตฺตํ
อตฺถิ นตฺถิ จิตฺตุนฺติ ตเถว อวมณฺณโต อาห ๑
อถ นํ สตถา ภิกขุหิ เอวํ กาทํ น วฏฺฐติ ปา
ปกมมํ นาม อปฺปกนฺติ น อวมณฺณิตพฺพํ อหฺโณกา
เส จปีตํ หิ วิวฏฺฐนฺทภาชนํ เทเว วสฺสนฺเต
กิลฺยจํปี เอกพินฺทุนา น ปุรติ ปฺนปฺปนํ วสฺสนฺเต
ปฺน ปุรเตว เอวเมว ปาปกมมํ กโรนฺโต ปุคฺคโล
อนุปฺพุเพน มหฺนตํ ปาปราสี กโรติเยวติ วตฺวา
อนุสฺสนฺธี ชฺฆेतฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
มามณฺณเบถ ปาปสฺส น มตฺตํ อาก
มิสฺสตี ๑

อุทพินฺทุนิปเตน

อุทกฺกมฺโหปี ปุ

รติ

ปุรติ พาลอ ปาปสฺส

โสกํ โส

กํปี อัจฉินฺนติ ๑

ตตถ มามณฺณเบถาติ: น อวชาเนยฺย ๑ ปา
ปสฺสาติ: ปาปํ ๑ น มตฺตํ อากมิสฺสตีติ อปฺปม
ตตํ เม ปาปํ กตํ กทา เอตํ วิปจฺจิสฺสตีติ เอวํ
ปาปํ นาวชาเนยฺยาติ อตฺโถ ๑ อุทกฺกมฺโหปีติ: เทเว
วสฺสนฺเต มุขํ วิวริตฺวา จปีตํ ยงฺกิลฺยจํ กุลาลภาชนํ
ยถา เอกกสฺสาปี อุทกพินฺทุโน นิปาเตน อนุปฺพุเพ
น ปุรติ เอวํ พาลปุคฺคโล โสกํ โสกมฺปี ปาปํ

อาจินนุโต วฑฺฒนุโต ปาปสฺส ปุริตฺติเยวาทิ อตฺถโ
ฯ

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปฺณิสฺส
ฯ สตถาปิ อชฺโฌกาสเ สยฺยํ สนฺนริตฺวา ปฏิปาทกํ
อกโรนุโต อิทนฺนาม อาปชฺชตฺติติ ลิกฺขาปทํ
ปญฺญาเปสฺสีติ ฯ

อสถยตปริกขารภิกขุ วตถุ ฯ

๖. พิฬาลปทกเสฏฺฐิ วตถุ ฯ (๑๐๐)

มามณฺเณถ ปญฺณสฺสาติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตถา เขตฺวเน วิหรนุโต พิฬาลปทกเสฏฺฐิ อารพฺภก
กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย สาวตถฺถิवासินอ วคฺคพฺพนฺธเณ
พฺพุทฺธปฺปมฺขสฺส ภิกขุสงฺฆสฺส ทานํ เทนฺติ ฯ อ
เถกทิวสํ สตถา อนฺโมทนํ กโรนุโต เอวมาห อ
ปาสกา อีเธกจฺโจ อตฺตนา ทานํ เทติ ปฺรํ น
สมาทเปติ โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจาเน โภคสมฺปทํ
ลภติ โน ปริวารสมฺปทํ เอกจฺโจ อตฺตนา ทานํ น
เทติ ปฺรํ สมาทเปติ โส นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจาเน
ปริวารสมฺปทํ ลภติ โน โภคสมฺปทํ เอกจฺโจ อตฺต
นา จ ทานํ น เทติ ปฺรณฺจ น สมาทเปติ โส
นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจาเน โน โภคสมฺปทํ ลภติ โน
ปริวารสมฺปทํ วิฆาสาโท หุตฺวา วิจฺรติ เอกจฺโจ
อตฺตนา จ ทานํ เทติ ปฺรณฺจ สมาทเปติ โส
นิพฺพตฺตนิพฺพตฺตญฺจาเน โภคสมฺปทญฺจ ลภติ ปริวาร
สมฺปทญฺจชาติ ฯ อเถโก ปญฺชิตปฺริโส ตํ ฌมฺมเทสนํ
สฺตฺวา อโห อจฺจริยมิทํ การณํ อหฺนฺทานิ อ
ภยสมฺปตฺติสํวตฺตนิกํ กมฺมํ กริสฺสามิตี จินฺเตตฺวา
สตถารํ อญฺญาเย คมนกาเล อาห ภนฺเต เสว

อมหากัม ภิกขุ คณฺหาติ ฯ กิตฺตเกหิ ปน เต
ภิกขุหิ อตฺถิโตติ ฯ สพฺเพหิ ภิกขุหิ ฆนฺเตติ ฯ
สตถา อธิวาสสิ ฯ โสปี คามํ ปวิสิตฺวา
อมมตาดตา มยา สุวตฺตนาถ พุทฺธปฺปมฺโข ภิกขุสงฺโฆ
นิมนฺติโต โย ยตฺตกานํ ภิกขุณํ สกฺโกติ โส ต
ตฺตกานํ ยาคฺคฺวาทีนํ อตฺถาย ตณฺฑุลาทีนํ เทต
เอกสฺมี จาเน ปจาเปตฺวา ทานํ ทสฺสามาติ
อุคฺโขเสนฺโต วิจริ ฯ อถ นํ เอโก เสฏฺฐี อตฺตโน
อาปณฺทวารํ สมฺปตฺตํ ทิสฺวา อयํ อตฺตโน ปโหนเก
ภิกขุ อนิมนฺเตตฺวา สกฺลคามํ สมฺมาทเปนฺโต วิจรตีติ
กฺขมิตฺวา ตยา คหิตฺวาชนํ อหาราติ ตีหิ องฺคุลีหิ
คเหตฺวา โถเก ตณฺฑุเล อทาสี ฯ ตถา มุคฺเค ต
ถา มาเสติ ฯ โส ตโต ปญฺจาย พิฬาลปทกเสฏฺฐี
นาม ชาโต ฯ สปปิผาณิตาทีนํ เทนฺโตปี กรณฺทก
กณฺณิกํ กุญฺเฏ ปกฺขิปิตฺวา เอกโต นํ กตฺวา พินฺทุ
พินฺทุ ปคฺชราเปนฺโต โถกเมว อทาสี ฯ อุปาสโก
อวเสเสหิ ทินฺนํ เอกโต กตฺวา อิมินา ทินฺนํ วิ
สฺสฺเยว อคฺคฺเหสิ ฯ โส เสฏฺฐี ตสฺส กิริยํ ทิสฺวา
กํ นุ โข เอส มยา ทินฺนํ วิสฺสํ คณฺหาตีติ จินฺเต
ตฺวา ตสฺส ปจฺฉโต เอกํ จุฬฺ์ปญฺจจกํ ปหิณฺนิ คจฺฉ
ยํ เอส กโรตี ตํ ชานาหิตี ฯ โส คนฺตฺวา เสฏฺฐ
จิสฺส มหปฺพลํ โฆตฺตติ ยาคฺคฺกตฺตปฺพานํ อตฺถาย เอกํ
เทว ตณฺฑุเล ปกฺขิปิตฺวา มุคฺคมาเสปี เตลผาณิตา
ทิตฺตทฺตุนิปี สพฺพภาชเนสฺส ปกฺขิปิ ฯ จุฬฺ์ปญฺจจโก
คนฺตฺวา เสฏฺฐจิสฺส อาโรเจสิ ฯ ตํ สุตฺวา เสฏฺฐี
จินฺเตสิ สเจ เม โส ปริสมชฺเณ อวณฺณํ ภาสิ
สฺสตี มม นามะ คหิตมตฺเตยฺเว นํ ปหริตฺวา มา
เรสฺสามิตี นิवासนฺนตฺเร จุริกํ พนฺธิตฺวา ปฺนทิวเส
คนฺตฺวา ฆตฺตคฺเค อญฺจาสี ฯ โส ปฺริโส พุทฺธปฺป

มุขํ ภิกขุสงฺขมํ ปรีวีสิตฺวา ภควन्दํ อาห ภนฺเต
มยา มหาชนํ สมาทเปตฺวา อิทํ ทานํ ทินฺนํ ต
ตถ สมาทปิตา มนุสฺสา อตฺตโน พเลน พหุณีปี
โถกานิปี ตณฺฑุลาทีนํ อทํสฺส เตสํ สพฺเพสํ
มhapผลํ โหตุติ ฯ ตํ สุตฺวา เสฏฺฐี จินฺเตสฺสิ อหํ
อสุเคน นาม อจฺจราย คณฺหิตฺวา ตณฺฑุลาทีนํ
ทินฺนानีติ มม นามे คหิตมตฺเต อิมํ มาเรสุสามีติ
อาคโต อยมปนํ สพฺพสงฺคาหิกํ กตฺวา เยหิปี
นาฬิกาทิหิ มินิตฺวา ทินฺนํ เยหิปี อจฺจราย ค
เหตฺวา ทินฺนํ สพฺเพสํ mhapผลํ โหตุติ วทติ ส
จาหํ อวรูปํ น ขมาเปสุสามิ เทวทณฺโท เม มตถ
เก ปตีสฺสตีติ ฯ โส ตสฺส ปาทมุเล นิปชฺชิตฺวา
ขมาหิ เม สามีติ อาห กิมิทนฺติ จ เตน ปญฺโญ
สพฺพนตํ ปวตฺตี อาโรเจสฺสิ ฯ ตํ กรียํ ทิสฺวา
สตถา กิมิทนฺติ ทานเวยฺยาวุทฺติกํ ปุจฺฉิ ฯ โส อตฺต
ทิวสโต ปญฺญาย สพฺพํ ตํ ปวตฺตี อาโรเจสฺสิ ฯ อ
ถ นํ สตถา เอวํ กิร เสฏฺฐีติ ปุจฺฉิตฺวา อาม ภ
นฺเตติ วุตฺเต อปาสกํ ปุณฺณํ นาม อปฺปกนฺติ น
อวมณฺณิตพฺพํ มาทิสพฺพทฐปฺปมฺขสฺส ภิกขุสงฺขมสฺส
ทานํ ทตฺวา อปฺปกนฺติ น อวมณฺณิตพฺพํ ปณฺทิตปฺริ
สา หิ ปุณฺณํ กโรนฺตา วิวญฺมฺขภาชนํ วีย อุตฺเทน
อนุกกเมน ปุณฺณเณ ปฺรณฺติเยวาทิ วตฺวา อนุสนฺธี
ขมฺเหตฺวา ฐมมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

**มาวณฺเบถ ปุณฺณสฺส น มตฺตํ อาค
มิสฺสตี**

**อุทพินฺทุนิปาเตน อุทกฺุมโหปี ปฺรติ
ปฺรติ อีโร ปุณฺณสฺสโลกํ โลกํปี อาจิ
นฺนติ ฯ**

ตสฺสโต ปณฺทิตมนุสฺโส ปุณฺณํ กตฺวา อปฺปม
ตฺตํ มยา ปุณฺณํ กตํ น มตฺตํ วิปាកวเสน อาค
มิสฺสตี เอวํ ปรีตฺตํ กมฺมํ กหํ มํ ทกฺขิสฺสตี
อหํ วา ตํ กหํ ทกฺขิสฺสามิ กทา เอตํ วิปจฺจิ
สฺสตีตี เอวํ ปุณฺณํ มาวมณฺเบถ น อวชานเยย ๕
ยถา हि นีรुตฺรํ อุทกพิหนฺทุนิปาเตน วิวริตฺวา จปิ ตํ
กฺุลาภาชนํ ปูริตี เอวํ ตีโร ปณฺทิตปฺริโส โลกํ
โลกมปิ ปุณฺณํ อาจิณฺนโต ปุณฺณสฺส ปูริตีตี ๕
เทสนาวसाने โส เสฏฺฐี โสตาปตฺติผลํ ปาप्ถนิ
๕ สมฺปตฺตปริสาयปิ สาทถิกา ฅมฺมเทสนา อโหสีตี
๕

พิฬาลปทกเสฏฺฐิ วตฺถ ๕

๗. มหาธนวาณิข วตฺถ ๕ (๑๐๑)

วาณิโข ภยํ มคฺคนฺตํ อิมํ ฅมฺมเทสนํ
สฺตถา เชตวเน วิหรนฺโต มหาธนวาณิขํ อารพฺภ
กเถสี ๕

ตสฺส กิร วาณิขสฺส เคเห ปญฺจสฺตา โจรา
โอตารํ คเวสฺมานา (โอตารํ) น ลภีสุ ๕ อปฺเรน
สมเยน โส วาณิโข ปญฺจสกฺกุสฺตานิ ภณฺทสฺส ปุ
เรตฺวา ภิกฺขุณฺ อารโจาเปสี อหํ อสฺสกุจฺจานนฺนาม
วณิขชาย คจฺฉามิ เย อยฺยา ตํ จานํ คนฺตฺกามา
เต นิภฺขมฺนตฺ มคฺเค ภิกฺขาย น กิลมิสฺสนฺตีตี ๕ ตํ
สฺตฺวา ปญฺจสฺตา ภิกฺขุ เตन สทฺธี มคฺคํ ปฏิปชฺชีสุ
๕ เตปิ โจรา โส กิร วาณิโข นิภฺขนฺโตตี
คนฺตฺวา อฏฺฐวียํ อฏฺฐจฺสุ ๕ วาณิโขปิ คนฺตฺวา อฏฺฐวิม
เช เอกสฺมิมิ คามะ นิवासํ คเหตฺวา เทวํ ตโย ทิว
เส โคณสกฺกฺวาทีนิ สํวิทหตี เตสมฺปนฺนํ ภิกฺขุณฺ นีพ
ทฺธํ ภิกฺขํ เทติเยว ๕ โจรา ตสฺมิมิ อติจฺจรายนฺเต

คจณ ตสฺส นิคมมนทิวสํ ญตฺวา เอหิตี เอกํ ปุริสํ
ปหิณฺสี ๑ โส ตํ คามํ คนฺตฺวา เอกํ สหายกํ
ปจฺฉิ กทา วาณิโช นิคมมิสฺสตีติ ๑ โส ทวี
หตีหจฺเยนาติ วตฺวา กิमतถมฺปน ปจฺฉสீติ อาห ๑
อถสฺส โส มยํ ปญฺจสตา โจรา เอตสฺส อตถาย
อฏฺฐวียํ จิตาติ อาจิกฺขิ ๑ อิตโร เตเนหิ คจณ สีนํ
นิคมมิสฺสตีติ ตํ อญฺโยเชตฺวา กิณฺนุ โช โจเร
วาเรมิ อุทาหุ วาณิชนฺติ จินฺเตตฺวา ก็ เม โจเรหิ
วาณิชนํ นิสฺสาย ปญฺจสตา ภิกฺขุ ชีวนฺติ วาณิชนสฺส
สญฺญํ ทสฺสามีติ ตสฺส สนฺติกํ คนฺตฺวา กทา ค
มิสฺสเถว ปจฺฉิตฺวา ตตฺยทิวเสติ วุตฺเต มยํ หํ วจฺนํ
กโรถ อฏฺฐวียํ ภิกฺขุ ตมฺหากํ อตถาย ปญฺจสตา โจ
รา จิตา มา ตาว คมิตฺถาติ ๑ ตวํ กถํ ชานาสี
ติ ๑ เตสํ อนฺตเร มม สหาโย อตถิ ตสฺส เม
กถาย ญาตุนฺติ ๑ เตเนหิ ก็ เม เอตโต คเตน
นิวตฺติตฺวา เคหเมว คมิสฺสามีติ ๑ ตสฺมี จิรายนฺเต
ปนฺ เตหิ โจเรหิ ปหิโต ปุริโส อาคนฺตฺวา ตํ
สหายกํ ปจฺฉิตฺวา ตํ ปวตฺตี สุตฺวา นิวตฺติตฺวา
ภิกฺขุ เคหเมว คมิสฺสตีติ คนฺตฺวา โจรานํ อาโรเจสิ
๑ ตํ สุตฺวา โจรา ตโต นิคมมิตฺวา อิตรสมฺมี
มคฺเค อฏฺฐจฺสู ๑ ตสฺมี จิรายนฺเต ปนฺปิ เต โจรา
สหายกสฺส สนฺติเก ปุริสํ เปเสสฺสุ ๑ โส เตสํ ต
ตถ จิตภาวํ ญตฺวา ปนฺ วาณิชนสฺส อาโรเจสิ ๑
วาณิโช อิทาปี เม เวกลลํ นตถิ เอวํ สนฺเต เนว
เอตโต คมิสฺสามิ น อีโต อีเชว ภวิสฺสามีติ ภิกฺขุณฺ
สนฺติกํ คนฺตฺวา อาห ญนฺเต โจรา ภิกฺขุ มํ วิ
ลุมฺปิตุกามา มคฺเค จตฺวา อิทานิ ปนฺ นิวตฺติสฺสตีติ
สุตฺวา อิตรสมฺมี มคฺเค จิตา อหํ เอตโต วา อีโต
วา อคนฺตฺวา โถกํ อีเชว ภวิสฺสามิ ภาทฺตา อธิ

วสิตุกามา วสนตุ คนตุกามา อตตโน รุจียา
คจจนตุติ ฯ ภิกขุ เอวํ สนฺเต มยํ นิวตติสฺสามาติ
วาณิขํ อาปฺจุจิตฺวา ปฺนทิวเส สาวตถิํ คนฺตฺวา
สตถารํ วนฺทิตฺวา นิสิทิสฺสุ ฯ สตถา กิํ ภิกฺขเว
มหาธนฺวานิเชน สทฺธิํ น คมิตฺถาติ ปฺจุจิตฺวา อาม
ภนฺเต มหาธนฺวานิขสฺส วิลุมฺปนฺตถาย ทฺวิสฺสปี มคฺเคสฺ
โจรา ปฺริยญฺจิสฺสุ เตน โส ตตฺถเวย จิโต มยฺมปฺน
ตํ อาปฺจุจิตฺวา อาคตาติ วุตฺเต ภิกฺขเว มหาธน
วานิโข โจรานํ อตฺถิตาย มคฺคํ ปฺริวชฺเชติ ชีวิตฺกา
โมปิ ปฺริโส หลาหลํ วิสํ ปฺริวชฺเชติ ภิกฺขุนาปี ต
โย ภวา โจเรหิ ปฺริยญฺจิตมคฺคสทิสฺสาติ ญตฺวา ปาปํ
ปฺริวชฺเชตํ วญฺญตฺติติ วตฺวา อนุสนฺธิํ ขมฺเฏตฺวา ฌมฺมํ
เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

**วาณิโข ภยํ มคฺคํอปปสฺตโถ มหฺท
โน**

**วิสํ ชีวิตฺกาโม ปาปานิ ปริ
วชฺชเยติ ฯ**

ตตถ ภยนฺติ ภายิตพฺพํ โจเรหิ ปฺริยญฺจิตตฺตา
สปปญฺญิภยนฺติ อตฺโถ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ ยถา
มหฺทโน วาณิโข อปปสฺตโถ สปปญฺญิภยํ มคฺคํ
ยถา ชีวิตฺกาโม หลาหลํ วิสํ ปฺริวชฺเชติ เอวํ
ปณฺทิตฺโต ภิกฺขุ อปปมตฺตกาณิปี ปาปานิ ปริ
วชฺชเยยฺยาติ ฯ

เทสนาวสาเน เต ภิกฺขุ สห ปญฺนิสฺสมภิทาหิ อร
หตฺตํ ปาปญฺเญสฺสุ ฯ สมฺปตฺตมหาชนสฺสาปี สาทถิกา
ฌมฺมเทสนา อโหสิตฺติ ฯ

มหาธนฺวานิข วตฺถุ ฯ

๘. กุกฺกุณฺมิตฺต วตฺถุ ฯ (๑๐๒)

“ปาณิมหิ เจ วโน นาสสาติ อิมं ธมฺมเทสนํ
สตถา เวฬุเน วิหรนฺโต กุกกภูมิตตฺตุนาม เนสาทํ
อารพฺภ กเถสิ ฯ

ราชคเห กิเรกา เสฏฺฐิธิดา วยปฺปตฺตา สตตภูมि
กสฺส ปาสาทสฺส อปรคฺคพฺเภ อารกฺขณตถาย เอกํ
ปริจาริกํ ทตฺวา มาตาปิตุหิ วาสียมานา เอกทิวสํ
สายณฺหสมเย วาตปาเนน อนฺตรวีถิ โอลฺเกนฺตี ป
ญฺจ ปาสสตานิ ปญฺจ จ สุลสตานิ อาทาย มิเค ว
ธิตฺวา ชีวฺมานํ เอกํ กุกกภูมิตตํ นาม เนสาทํ ป
ญฺจ มิคสตานิ วธิตฺวา เตสํ มํเสน มหาสกฺกํ ปุ
เรตฺวา สกฺกญฺชเร นิสีทิตฺวา มํสํ วิกุกฺกิตฺตถาย นครํ
ปวิสนฺตํ ทิสฺวา ตสฺมี ปฏฺวิพทฺธจิตฺตา หุตฺวา ปริจาริ
กาย หตฺถे ปณฺณาการํ ทตฺวา คจฺฉ เอตสฺส
ปณฺณาการํ ทตฺวา คมนกาลํ ญตฺวา เอหิตี เปเสสิ
ฯ सा कन्तुवा तस्य पण्णकारं तत्ता पञ्चि
कथा कमिस्ससीदि ฯ अथ च मंसं विकुकिणित्ता पाटो व
อสุกทฺวาเรน นาม นิกฺขมิตฺวา कमิสฺสามีติ ฯ सा ते
न กถิตํ กถํ สุตฺวา อาคन्तฺวา तस्य सा आโรเจสิ
ฯ เสฏฺฐิธิดา อตฺตนา คเหตุพฺพยุตฺตํ วตถาภรณชา
ตํ สํวิทฺทิตฺวา पाटो व मलिनवत्ถं निवासेत्ता गृह्ण
आतय तासीहि सत्थि उทกत्तिदत्तं कज्जनฺती विय นิกฺข
मित्ता तं जानं कन्तुवा तस्य सा कमनं ओโลเกนฺती
อญฺจาสิ ฯ โสปิ पाटो व सกฺกํ पाเชนฺโต นิกฺขมิ
ฯ साปิ तस्य पञ्चतो पायासि ฯ सो तं ทिसฺวา
अहं तं असुकस्स नाम ธิดาति न चानामि मा मं
अनुपฺนุธิ อมฺมาติ आह ฯ न मं त्वं पकुโกसสิ
अहं अत्तโน धम्मตय आकज्जामि त्वं तुण्हि
हुत्वा अत्तโน सगฺกํ पाचेहिदि ฯ सो पुनपฺपन्नं तं
निवाเรसियेव ฯ अथ नं सा आह सिरी नाम अत्तโน

สนฺติกํ อากจณฺตี นิวาเรตํ น วญฺญตฺติ ๙ โส
ตสฺสา นิสฺสํสเยน อตฺตโน อากมนํ ญตฺวา ตํ สก
ญํ อารุเปตฺวา อคฺมาสี ๙ ตสฺสา มาตาปิตโร
ธฺโถ จิโถ จ ปฺริเยสาเปตฺวา อปฺสฺสนฺตา มตา ภ
วิสฺสตฺติ มตฺกภตฺตํ กรีสุ ๙ สปิ เตน สทฺธิ
สํวาสมนวาย ปฏฺธิปาฏฺฐิยา สตฺต ปฺตฺเต วิชายิตฺวา
เต วยปฺปตฺเต ชฺรพฺนฺธเนน พฺนฺธิ ๙

เอกทิวสํ สตฺถา ปจฺจุสมเย โลกํ โวลเกนฺโต
กุกฺกมิตฺตํ สปฺตตํ สสฺณิสํ อตฺตโน ภาณชาลสฺส
อนฺโต ปวิญฺจํ ทิสฺวา กิณฺนุ โข เอตฺนฺติ อป
ธาเรนฺโต เตสํ โสตาปตฺติมคฺคสฺส อฺปนิสฺสยํ ทิสฺวา
ปาโถ ว ปตฺตจฺวีรมาทาย ตสฺส ปาสฺนฺจํ อคฺมาสี
๙ ตํทิวสํ ปาเส พฺนฺโธ เอกมิโคปิ นาโหสี ๙
สตฺถา ตสฺส ปาสฺมฺเล ปทฺวลญฺชํ ทสฺเสตฺวา ปฺรโต
เอกสฺส คฺมุพฺสฺส เหนฺจฉายาย นิสฺสีทิ ๙ กุกฺก
มิตฺโต ปาโถ ว ฐนํ อาทาย ปาสฺนฺจํ คนฺตฺวา
อาทิตฺโต ปญฺจาย ปาเส โอลอยมาโน ปาเส พทฺธํ
เอกมฺปิ มิคํ อทิสฺวา สตฺถุ ปทฺวลญฺชํ อทฺทส ๙
อถสฺส เอตทโหสี โก มยฺหํ พทฺธมฺเค โมเจนฺโต
วิจรตฺติ ๙ โส สตฺถริ อาฆาตํ พฺนฺธิตฺวา คจฺจนฺโต
คฺมุพฺมฺเล นิสฺสินํ สตฺถารํ ทิสฺวา อิมินา มม มิคา
โมจิตา มาเรสฺสามิ นนฺติ ฐนํ อากทฺตฺมิ ๙ สตฺถา
ฐนํ อากทฺตฺมิตํ ทตฺวา วิสฺสชฺเชตฺตํ นาทาสี ๙ โส
สรํ วิสฺสชฺเชตฺตมฺปิ โอรุเปตฺตมฺปิ อสฺกโกนฺโต ผา
สฺกาหิ ภิชฺชนฺตีหิ วีย มฺขโต เขเพนํ ปคฺชนฺเตน
กิลนฺตรูปิ อญฺจาสี ๙ อถสฺส ปฺตฺตา เคหํ คนฺตฺวา
ปิตา โน จิรายติ กิ นุ โขติ วตฺวา คจฺจถ ตา
ตา ปิตุ สนฺติกนฺติ มาตรา เปสิตา ฐนฺนิ อาทาย
คนฺตฺวา ปิตรํ ตถาจิตํ ทิสฺวา อยํ โน ปิตุ ป

จจามิตโต ภวิสสตีติ สดตปี ชนา ธนุ นิ อาก
ทตตติวา พุทธานุภาเวน ยถา เนสํ ปิตา จิตโต
ตเถว อญฺจํสํ ๑ อถ เนสํ มาตา ก็ นุ โข ปิตา
ปุตตา จิรายนตีติ สดตทิ สฺกนิสาหิ สทธี คนฺตวา
เต ตถาจิเต ทิสฺวา กสฺส นุ โข อิมเ ธนุ นิ อา
กทตตติวา จิตาติ โอลเเกนตี สดถารํ ทิสฺวา
พาหา ปคคยห มา เม ปิตรํ นาเสถ มา เม
ปิตรํ นาเสถาติ มหาสททหมกาสี ๑ กุกกฏมิตโต ตํ
สททํ สุตฺวา จินฺเตสึ นญฺโจ วตมฺหิ สสฺโร กิร
เม เอส อโห มยา ภาริยํ กมมํ กตฺนติ ๑
ปุตตาปิสฺส อยฺยโก กิร โน เอส อโห ภาริยํ
กมมฺนติ จินฺตยีสฺ ๑ กุกกฏมิตโต อยํ สสฺโร เมติ
เมตฺตจิตฺตํ อปฺภุจเปสึ ๑ ปุตตาปิสฺส อยฺยโก โนติ
เมตฺตจิตฺตํ อปฺภุจเปสฺ ๑ อถ เนสํ มาตา เสฏฺฐจิจฺฉา
ชิปปิ ธนุ นิ จทฺเทตฺวา ปิตรํ เม ขมาเปถาติ
อาห ๑ สดถา เตสํ มุทฺตจิตฺตํ ญตฺวา ธนุ
โธตาเรตฺ อทาสี ๑ เต สพฺเพ สดถารํ วณฺทิตฺวา
ขมถ โน ภนฺเตติ ขมาเปตฺวา เอกมฺนตํ นิสีทิสฺ ๑
อถ เนสํ สดถา อนุปฺพุทฺธิกํ กเถสิ ๑ เทสนาวसानเ
กุกกฏมิตโต สทธี ปุตเตหิ เจว สฺกนิสาหิ จ อตฺตป
ญจทสโม โสตาปตฺติผลเ ปตฺติญฺจหิ ๑ สดถา
ปิณฑาย จริตฺวา ปจฺจกมตฺตํ วิหารํ อคฺมาสิ ๑ อถ
นํ อานนฺทตเถโร ปุจฺฉิ อชฺช ภนฺเต กหํ คมิตฺถา
ติ ๑ กุกกฏมิตตสฺส สนฺติกํ อานนฺทาทิ ๑
ปาณาติปาตกมฺมสฺส โว ภนฺเต อการโก กโตติ ๑
อาม อานนฺท โส อตฺตปญฺจทสโม อจลสทฺธาย
ปตฺติญฺจาย ตีสฺ รตเนสฺ นิกฺกงฺโข หุตฺวา
ปาณาติปาตาคมฺมสฺส อการโก ขาโตติ ๑ ภิกฺขุ
อาหํสฺ นนุ ภนฺเต ภริยาปิสฺส อตฺถีติ ๑ อาม

ภิกขเว สา กุลเคเห กุมาริกา ว หุตวา โสตาปตติ
ผลํ ปตฺตาติ ฯ ภิกขุ กถํ สมฺมจฺจาเปสฺสํ กุกกฺก
มิตฺตสฺส กิร ภริยา กุมาริกาลเวยว โสตาปตฺติผลํ
ปตฺวา ตสฺส เคหํ คนฺตวา สดฺต ปุตฺเต ลภี สา
เอตฺตํ กาลํ สามิเกน ฐนํ อาหาร สเร อาหาร
สทฺธิ์ อาหาร สูลํ อาหาร ขาลํ อาหาราติ วุจฺमानา
ตานิ อทาสี โส ตาย ทินฺนานิ อาทาย คนฺตวา
ปาณาติปาตํ กโรติ ก็ นุ โข โสตาปนฺนาปิ
ปาณาติปาตํ กโรนฺตีติ ฯ สดฺธา อากนฺตวา กาย
นฺตถ ภิกขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา
อิมาย นามาติ วุตฺเต น ภิกขเว โสตาปนฺนา
ปาณาติปาตํ กโรนฺติ สา ปน สามิกสฺส วจฺนํ ก
โรมีติ ตถา อทาสี อิทํ คเหตฺวา เอส คนฺตวา
ปาณาติปาตํ กโรตฺติ ตสฺสา จิตฺตํ นตฺถิ ปาณิ
ตลสฺมี หิ วณฺเณ อสติ วิสํ คณฺหนตฺสส ตํ วิสํ
อนฺทหิตุํ น สกฺโกติ เอวเมว อกฺุสลเจตฺตนาเย อภา
เวน ปาปํ อกฺุโรนตฺสส ฐนฺทาทินิ นีหริตฺวา ทท
โตปิ ปาปํ นาม น โหตีติ วตฺวา อนฺุสนฺธิ์ ขณฺเฏ
ตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

ปาณิมหิ เจ วโณ นาสฺส หเรยฺย

ปาณินา วิสํ

นาพฺพณํ วิสมนฺเวติ นตฺถิ ปาปํ

อกฺุพฺพโตติ ฯ

ตตถ นาสฺสาติ น ภเวยฺย ฯ หเรยฺยาติ หริตฺ
สกุณฺเณยฺย ฯ กิการณา ? ยสฺมา นาพฺพณํ
วิสมนฺเวติ ฯ อพฺพณํ หิ ปาณิ วิสํ อนฺเวตฺตํ น
สกฺโกติ เอวเมว ฐนฺทาทินิ นีหริตฺวา เทนตฺสสาปิ
อกฺุสลเจตฺตนาเย อภาเวน ปาปํ อกฺุพฺพโต ปาปํ นาม

นตฺถิ อพฺพณํ หิ ปาณํ วิสํ นาสส จิตฺตํ ปาปํ
อนุกจฺจตีติ ฯ

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตติผลาทินิ ปาปญฺโญ
ฯ

อปเรณ สมเยเน ภิกฺขุ กถํ สมฺมจฺจาเปสฺสํ โภ
นุ โข กุกกฺกมิตตสฺส สปฺตตตสฺส สสฺสนิสสฺส
โสตาปตติมคฺคสฺส อุปนิสฺสโย เกเน การเณเน เอส
เนสาทกฺขเล นิพฺพตฺโตติ ฯ สตถา อาคนฺตฺวา กาย
นฺตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ ปจฺจิตฺวา
อิมาย นามาติ วุตฺเต ภิกฺขเว อตีเต กสฺสปทส
พลสฺส ธาตฺเจตฺยํ สํวิทฺหนฺตา เอวมาหํสฺสํ กิํ นุ โข
อิมสฺส เจตฺยสฺส มตฺติกา ภวิสฺสตี กิํ อุกกนฺติ ฯ
อถ เนสํ เอตทโหสี หริตาลมโนสีลา มตฺติกา ภ
วิสฺสตี ติลเตลํ อุกกนฺติ ฯ เต หริตาลมโนสีลา
โกฏฺฐเฏตฺวา ติลเตเลนํ สํสนฺทิตฺวา อิกฺกกาย ฆเฏ
ตฺวา สุวณฺเณเน ขจิตฺวา อนฺโต จินฺนํ ฯ พหิมฺข
ปน เอกขณฺสุวณฺณิกฺกกา ว อเหสฺสํ ฯ เอกกา สด
สทฺสสคฺขนิกา อโหสี ฯ เต ยาว ธาตุนิธานา
เจตฺยเ นิฏฺฐิตเ จินฺตยีสฺส ธาตุนิธานกาเล พหฺนา
ธเนเน อตฺโถ กนฺนุ โข เขฏฺฐกํ กโรมาติ ฯ อเถโก
คามวาสี เสฏฺฐี อหํ เขฏฺฐโก ภวิสฺสามีติ ธาต
นิธานญฺจาเน เอกํ หิริณฺณโกฏฺฐิ ปกฺขิปี ฯ ตํ ทิสฺวา
รญฺจวาสีโน อยํ นครเสฏฺฐี ธนเมว สํหฺรตี เอวรูป
เจตฺยเ เขฏฺฐโก ภวิตฺถํ น สกฺโกติ คามวาสี ปน
โกฏฺฐนํ ปกฺขิปีตฺวา เขฏฺฐโก ว ขาโตติ อชฺฌมายีส
ฯ โส เตสํ กถํ สุตฺวา อหํ เทว โกฏฺฐโย ท
ตฺวา เขฏฺฐโก ภวิสฺสামীติ เทว โกฏฺฐโย อทาสี ฯ
อิตโร อหเมว เขฏฺฐโก ภวิสฺสামীติ ติสฺโส โกฏฺฐโย
อทาสี ฯ เอวํ วทฺเตตฺวา นครวาสี อญฺจ โกฏฺฐโย

อทาสี ฯ ความวาสีโน ปน เคเห นวโกฏิชนเมว
อดติ นครวาสีโน จตตافیสโกฏิชนํ ตสฺมา ความวาสี
จินเตสฺสิ สจําห์ นว โกฏิโย ทสฺสามิ อัยํ ทส โกฏิ
โย ทสฺสามิํติ วกฺขติ อถ เม นิทฺธนภาโว ปญฺญา
ยิสฺสตีติ ฯ โส เอวมาห อหํ เอตตํ ฌนํ ทสฺสา
มิ สປฺตตทาโร จ เจตฺยสฺส ทาโส ภวิสฺสามิํติ
สတฺต ปฺตฺเต สတฺต สฺนินฺสาโย ภริยญฺจ คເເຕວາ
ອດຕນາ ສທຸຕິ ເຈຕຍສສ ນິຍຍາເທສີ ฯ ຣຸຊວາສິໂນ
ຮັນ ນາມ ສກຸກາ ອຸປາເທຕຸ ອຍມປນ ສປັດຕຫາໂ
ອດຕານໍ ນິຍຍາເທສີ ອຍເມວ ເຂຽງໂກ ໂຫດຸຕິ ຕໍ
ເຂຽງຈໍ ກຣິສຸ ຯ ອິຕິ ຕເ ໂສຟັສປິ ຫນາ ເຈຕຍສສ
ຫາສາ ອເສສຸ ຯ ຣຸຊວາສິໂນ ປນ ຕເ ກຸຊິສເສ
ກຣິສຸ ຯ ເວຣ໌ ສນຸເຕປິ ເຈຕຍເມວ ປຸຶຊຄິຕວາ ຍາວ
ດາຍຸກໍ ຈຕວາ ດໂຕ ຈຕາ ເທວໂລເກ ນິພຸພຕຕິສຸ ຯ
ເຕສຸ ເອກໍ ພຸທຸຣນຸຕຣ໌ ເທວໂລເກ ວສນຸເຕສຸ ອິມສຸມິ
ພຸທຸຣປາເ ກຣິຍາ ດໂຕ ຈວິຕວາ ຣາຊເ ເສຽງຈ
ໂນ ຮິຕາ ມຸຕວາ ນິພຸພຕຕິ ຯ ສາ ກຸມາຣິກາ ວ
ມຸຕວາ ໂສຕາປຕຕິຜລ໌ ປາປຸຸນິ ຯ ອທິຽຊສຈສສ ປນ
ປຸຶສນຸຕິ ນາມ ກາຣິຍາຕິ ຕສສາ ສາມິໂກ ສມປຣິວຕຕ
ມາໂນ ຄນຸຕວາ ເນສາທກຸເ ນິພຸພຕຕິ ຯ ຕສສ ສທ
ທສສເນເນວ ເສຽງຈິຣິຕຣ໌ ປຸພຸສິເນໂ ອຸຸໂເມຕຣິ ຯ
ວຸຕຕມປິ ເຈຕ໌

**ປຸພເພວ ສນຸນິວາເສນ ປຈຈຸປປນນິເຕນ
ວາ**

**ເວນຸຕ໌ ຫາຍເຕ ເປມ໌ ອຸປປລຳ
ຍໂຄທເກຕິ ຯ**

ສາ ປຸພຸສິເນເນ ເນສາທກຸລ໌ ອຄມາສິ ຯ ປຸຕຕາ
ປິສສາ ເທວໂລກາ ຈວິຕວາ ຕສສາເວ ກຸຈຸຈິມຸ
ປຸຶສນຸຕິ ຄນຸຮິສຸ ຯ ສຸນິສາໂຍປິສສາ ຕຕຸ ຕຕຸ

นิพพตติตฺวา วยปฺปตฺตา เตสํเยว เคหํ อคมํสุ ฯ
เอวํ เต สพฺเพปิ ตทา เจตีย์ ปฏฺิขคฺคิตฺวา ตสฺส
กมฺมสฺसानุภาเวน โสตาปตฺติผลํ ปตฺตาติ ฯ

กุกฺกุฏมิตฺต วตฺถุ ฯ

๙. โกกสนขลฺหทก วตฺถุ ฯ (๑๐๓)

"โย อปฺปทญฺจสฺส นรสฺส ทสฺสตีติ อิมํ
ธมฺมเทสนํ สตถา เชตฺวเน วิหรนฺโต โกกนฺนาม ส
นขลฺหทกํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร เอกทิวสํ ปุพฺพณฺหสมเย ฐนํ อาทาย
สนฺขปริวฺโต อรณฺถํ คจฺจนฺโต อนฺตรามคฺเค เอกํ
ปิณฑจาริกํ ภิกฺขุํ ปิณฑาย จรนต์ํ ทิสฺวา กุ
ชฺฌิตฺวา "กาฬกณฺณิ เม ทิฏฺฐโจ, อชฺช กิณฺจิ น
ลภิสฺสามีติ จินฺเตนฺโต ปกฺกามิ ฯ เกโรปิ คามे
ปิณฑาย จริตฺวา กตมตฺตกิจฺโจ ปุณฺ วิหารํ ปายาสี
ฯ อิตฺโรปิ อรณฺถเวย วิจริตฺวา กิณฺจิ อลภิตฺวา ป
จฺจาคจฺจนฺโต ปุณฺ เถรํ ทิสฺวา "อชฺชหาํ อิมํ
กาฬกณฺณิ ทิสฺวา อรณฺถํ คโต กิณฺจิ น ลภี,
อิทานิ เม ปุณฺปิ อภิมุโข ชาโต, สนฺเขหิ นํ ชา
ทาเปสฺสามีติ สณฺถํ ทตฺวา สนฺเข วิสฺสชฺเชสิ ฯ
เถโร "มา เอวํ กิร อุปาสกาติ ยาจิ ฯ โส
"อชฺชหาํ ตว สมฺมุขีภุตตฺตา กิณฺจิ นาลตถํ, ปุณฺปิ
เม สมฺมุขีภาวํ อาคโตสิ, ชาทาเปสฺสามิ ตนฺติ
วตฺวา สนฺเข อโยเยเชสิ ฯ เถโร เวเคน เอกํ
รุกฺขํ อภिरุหิตฺวา ปุริสปรปฺมาเณ จาเน นิสีทิ ฯ ส
นฺชา รุกฺขํ ปุริวารยีสฺสุ ฯ โกกโก คนฺตฺวา "รุกฺขํ อภิ
รุหโตปิ เต โมกฺโข นตฺถีติ สรตฺถุณฺแทน เถรสฺส
ปาทตเล วิชฺฌมิ ฯ เถโร "มา เอวํ กโรหีติ ยาจิเยว
ฯ อิตฺโร ตสฺส ยาจนํ อนาทยิตฺวา ปุณฺปปุณฺ

วิชฺฌิเยว ๑ เถโร, เอกสฺมี ปาทตเล วิชฺฌิมาเน,
ตํ อุกฺขิปปิตฺวา ทฺติยํ โอลมฺเพติ ๑ ตสฺมีปิ
วิชฺฌิมาเน ตํ อุกฺขิปปติ ๑ เอวมสฺส โส ยาจัน
อนาทยิตฺวา เทวปี ปาทตลานิ วิชฺฌิเยว ๑ เถรสฺส
สรีรํ อุกฺกาหิ อาทิตฺตํ วีย อโหสิ ๑ โส เวทนานุ
วตฺติ หุตฺวา สตี ปจฺจุปฺภุจฺจาเปตํ นาสกฺขิ; ปารุต
จีวรํ ภสฺสณฺตํปี น สลลกฺเขสิ ๑ ตํ ปตฺมานํ โกกํ
สีสโต ปฺภุจฺยา ปริกฺขิปปนฺตเมว ปติ ๑ สฺนฺชา
“เถโร ปติโตติ สญฺญา ย จีวรนฺตรํ ปวิสิตฺวา อตฺต
โน สามิกํ ลฺภจิตฺวา ขาทนฺตา อญฺจิมตฺตาวเสสํ
กริสฺส ๑ สฺนฺชา จีวรนฺตรโต นิกฺขมิตฺวา พหิ อญฺจํสฺ
๑ อถ เนสํ เถโร เอกํ สกฺขทณฺฑกํ ภณฺชิตฺวา
ขิปปิ ๑ สฺนฺชา เถรํ ทิสฺวา “สามิโก ว อมฺเหหิ ขา
ทิตฺติ ญตฺวา อรณฺญํ ปวิสิสฺส ๑ เถโร กุกฺกจฺจํ
อุปฺปาเทสิ “มม จีวรนฺตรํ ปวิสิตฺวา เอส นญฺโฆ,
อโรคํ นุ โข เม สีลนฺติ ๑ โส รุกฺขา โอตฺริตฺวา
สตถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา อาทิตโต ปฺภุจฺยา ตํ ปวตฺติ
อาโรเจตฺวา “ภนฺเต มม จีวรํ นิสฺสาย โส อุ
ปาสโก นญฺโฆ, กจฺจิ เม อโรคํ สีลํ, กจฺจิ เม
อตฺถิ สมณภาโวติ ปุจฺฉิ ๑ สตถา ตสฺส วจัน
สฺสว “ภิกฺขุ อโรคํ ตว สีลํ, อตฺถิ เต สมณภา
โว: โส อุปฺปทฺฏจฺสส ปทฺสฺสิตฺวา วินาสํ ปตฺโต,
น เกวลญฺจ อิทาเนว, อตฺตีเตปิ อุปฺปทฺฏจฺจัน ป
ทฺสฺสิตฺวา วินาสํ ปตฺโตเยวาทิ วตฺวา ตมตถํ ปกา
เสนฺโต อตฺตํ อหริ:

“อตฺตีเต กิร เอโก เวชฺโซ เวชฺชกมฺมตฺถาย
คามํ วิจฺริตฺวา กิณฺจิ กมฺมํ อลภิตฺวา จาตขุณฺตโต
นิกฺขมิตฺวา คามทฺวาเร สมฺพหุเล กุมารเก กิพฺพันฺเต
ทิสฺวา `อิมํ สปปเนน ทฺสาเปตฺวา ติกิจฺจิตฺวา

อาหาร ลภิสสามิติ เอกสมิ รุกขพิเล สีส นีหริตวา
นิปนุณ สปปิ ทสเสตวา `อมโก กุมารกา เอส
สาสิกโปตโก, คณฺหถ นนฺติ อาห ๑ อเถโก
กุมารโก สปปิ คีวาย ทฬิหํ คเหตวา นีหริตวา
ตสฺส สปปภาวํ ฅตวา วิรวนฺโต อวิทุเร จิตสฺส
เวชฺชสฺส มตฺถเก ขิปี ๑ สปปโป เวชฺชสฺส ขนฺธฏฺฐิกํ
ปริกฺขิปีตวา ทฬิหํ ฅฬิิตวา ตตฺถเว ขีวิทกฺขยํ
ปาเปสิ ๑ เอวเมส [โกโก สฺนขลฺลทฺทโก] ปุพฺเพปิ
อปปทญฺจสฺส ปทฺสสิิตวา วินาสํ ปตฺโตเยวาทิ ๑
สตฺถา อิมํ อตีตํ อหริตวา อนฺสนฺธิ ฅฆฺเฏตวา
ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

"โย อปปทญฺจสฺส นรสฺส

ทสฺสติ

สฺททสฺส โปสสฺส อนงฺคณฺสส,

ตเมว พาลํ ปจฺเจติ ปาปํ

สฺขโม รโข ปญฺเฑาตวํ ขิตฺโตติ

๑

ตตฺถ **อปปทญฺจสฺสาติ** อตฺตโน วา สพฺพสตฺตานํ
วา อปปทญฺจสฺส ๑ **นรสฺสาติ:** สตฺตสฺส ๑ **ทสฺสตี**
ติ: อปรขณฺติ ๑ **สฺททสฺสาติ:** นิรปฺราธสฺสเวว ๑ **โปส**
สฺสาติ อิทมฺปิ อปรเณากาเรน สตฺตาธิวจฺจนเมว ๑
อนงฺคณฺสฺสาติ: นิกฺกิลฺลสฺส ๑ **ปจฺเจตีติ:** ปญฺเฑติ ๑
ปญฺเฑาตฺนติ: ยถา เอเกน ปฺริเสน ปญฺเฑาเต จิตํ ป
หริตฺกามตฺตาย ขิตฺโต สฺขโม รโข ตเมว ปฺริสํ ป
จฺเจติ ตสฺสเวว อฺปริ ปตฺติ; เอวเมว โย ปุคฺคโล
อปปทญฺจสฺส ปฺริสสฺส ปาณิปปหาราทีนํ ททฺนฺโต ป
ทสฺสติ ตเมว พาลํ ทิฏฺฐเฏว ธมฺเม สมฺปฺราเย วา
นิริยาทีสุ วิปจฺจมานํ ตํ ปาปํ วิปากทฺทฺทวเสน ป
จฺเจตีติ อตฺถโก ๑

เทสนาวसानะ โส ภิกขุ อรหตเต ปติฏฺฐหิ ฯ
สมปตฺตปริสายปิ สาตถิกา ธมฺมเทสนา อโหสีติ ฯ

โกกสนฺขลฺททก วตฺถุ ฯ

๑๐. มณิการกุลฺปกติสฺสตะเถร วตฺถุ ฯ (๑๐๔)

“คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺตํ อิมํ ธมฺมเทสนํ
สตะถา เชตวเน วิหรนฺโต มณิการกุลฺปกํ ติสฺสตะเถรํ
อารพฺภ กเถสี ฯ

โส กิร เถโร เอกสฺส มณิการสฺส กุเล
ทวาทส วสฺसानิ ภุญฺชํ ๑ ตสฺมี กุเล ชายปติกา
มาตาปติฏฺฐาเน จตฺวา เถรํ ปฏฺฐิขคฺคีสฺ ๑ อเถกทิวสํ
(โส) มณิกาโร เถรสฺส ปฺรโต มํสํ จินฺทนฺโต นิ
สินฺโน โหติ ๑ ตสฺมี ขณฺเ รacha ปเสนทิกอสฺโล
เอกํ มณฺรตนํ อิมํ โธวิตฺวา วิชฺฌิตฺวา ปหิณฺตฺติ
เปเสสี ๑ มณิกาโร สฺโลหิตะเนว หตฺถะเน ตํ
ปฏฺฐิคคเหตฺวา เปฬาย อุปฺริ จเปตฺวา หตฺถะโธวณฺตํ
อนฺโต ปาวีสี ๑ ตสฺมี ปน เคเห โปสาวนียโกญฺจ
สกุญฺเ อตฺถิ ๑ โส โลหิตคณฺเเนน มํสสญฺญาย ตํ
มณฺเ เถรสฺส ปสฺสนตฺสเสว คิลิ มณิกาโร อา
คณฺตฺวา มณฺเ อปสฺสนนฺโต มณฺเ โว คหิโตติ
ภริยญฺจ ชีตฺรญฺจ ปุตฺตญฺจ ปฏฺฐิปาฏิยา ปุจฺจิตฺวา
เตหิ น คณฺหามาติ ๑ วุตฺเต เถเรน คหิโต ภ
วิสฺสตีติ จินฺเตตฺวา ภริยาย สทฺธี มนฺเตสิ เถเรน ค
หิโต ภวิสฺสตีติ ๑ สามิ มา เอวํ อวจฺ เอตฺตํ
กาลํ มया เถรสฺส กิญฺจิ วชฺชํ น ทิฏฺฐปฺพุพฺพํ น
โส มณฺเ คณฺหาตีติ ๑ มณิกาโร เถรํ ปุจฺจิ ภนฺเต
อิมสฺมี จาเน มณฺรตนํ ตมฺเหหิ คหิตนฺติ ๑ น
คณฺหามิ อุปาสกาทิ ๑ ภนฺเต อึธ อญฺโเบ นตฺถิ
ตมฺเหหิเยว คหิโต ภวิสฺสตี เทถ เม มณฺรตนนฺติ

๙ โส ตสฺมี อสมปฏิจฺจนฺเต ปฺน ภริยํ อาห
เถเรเนว มณิ คหิโต ปิเพตฺวา นํ ปุจฺฉิสฺสามิตี ๙
สามิ มา โน นาเสหิ วรํ อมฺเหหิ ทาสพฺยํ อุป
คนฺตุํ น จ เอรูปํ เถรํ วตฺตุนฺติ ๙ โส สพฺเพว
มยํ ทาสพฺยํ อุปคจฺจนฺตา มณิํ น อคฺขามาติ รพฺชํ
คเหตฺวา เถรสฺส สีสํ เวเจตฺวา ทณฺชเกน ฆฏฺเฏสิ
๙ เถรสฺส สีสโต จ กณฺณนาสาหิ จ โลหิตํ
ปคฺขริ ๙ อกฺขิณี นิภมฺนาการปฺปตฺตานิ อเหสํ ๙
โส เวทนาปฺปตฺโต ภูมียํ ปติ ๙ โภญฺโจ
โลหิตคนฺธเณ อาคนฺตฺวา โลหิตํ ปิวดิ ๙ อถ นํ
มณิกาโร เถเร อุปฺปนฺนโกธเวเคน ตวํ กิํ กโรสฺสีติ
ปาเทน ปหริตฺวา ขิปี ๙ โส เอกปฺปหาเรเนว
มริตฺวา ปริวตฺตมาโน ปติ ๙ เถโร ตํ ทิสฺวา อุ
ปาสก สีสเวจฺนํ ตาว เม สิลฺลํ กตฺวา อิมํ
โภญจํ โอลฺลเกหิ มโต วา โน วาติ ๙ อถ นํ โส
อาห เอโส วีย ตวํปี มริสฺสตีติ ๙ อุปาสก อิมินา
(โส) มณิ คิลิโต สเจ อยํ น มริสฺสตี น เต
อหํ มรณฺโตปี มณิํ อาจิกฺขิสฺสนฺติ ๙ โส ตสฺส
อุทฺธํ ฝาเลตฺวา มณิํ ทิสฺวา ปเวธฺนโต
สํวิคฺคมานโส เถรสฺส ปาทมฺมฺเล นิปฺขขิตฺวา ขมถ
เม ภนฺเต อชานฺนฺเตน มยา กตฺตุนฺติ อาห ๙ อุปส
ก เนว ตฺยหํ โทโส อตฺถิ น มยหํ วฏฺฏสฺสเสว
โทโส ขมามิ เตติ ๙ ภนฺเต สเจ เม ขมถ
ปกฺตินิยาเมเนว เม เคเห นิสฺสีทิตฺวา ภิกฺขํ
คณฺหเถติ ๙ อุปาสก นทานาหํ อิตฺโต ปฏฺจาย
ปเรสํ เคหสฺส อนฺโตจฺจนํ ปวิสฺสสามิ อนฺโต
เคหปฺปเวสนสฺสเสว หิ อยํ โทโส อิตฺโต ปฏฺจาย
ปาเทสฺส วหนฺเตสฺส เคหทฺวาเร จิโต ว ภิกฺขํ
คณฺหิสฺสามิตี วตฺวา ฐตฺตํคํ สมากาย อิมํ คากฺกมาห

ปัจจุติ มุนิโน ภตฺตํ โลกํ โลกํ
กุเล กุเล
ปิณฑิกาย จริสสามิ อตฺถิ
ขงฺขพฺลํ มมาติ ฯ

อิมญจ ปน วตฺวา เถโร เตเนว พยาธินา นจิ
รสุเสว ปรีนิพฺพายิ ฯ โกญฺโจ มณิการสฺส ภริยาย
กฺขณิสฺมึ ปฏฺฐิสฺนฺธี คณฺหิ ฯ มณิกาโร กาลํ กตฺวา
นิริเย นิพฺพตฺติ ฯ มณิการสฺส ภริยา เถเร มุทฺจิตฺต
ตาย กาลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺติ ฯ ภิกฺขุ
สตถารํ เตสํ อภิสมฺปรายํ ปุจฺฉิสฺสุ ฯ สตถา ภิกฺขเว
อิเธกฺขเจ คพฺเภ นิพฺพตฺตุนฺติ เอกฺขเจ ปาปการิโน
นิริเย นิพฺพตฺตุนฺติ เอกฺขเจ กตกลฺยาณา เทวโลเก
นิพฺพตฺตุนฺติ อนาสวา ปน ปรีนิพฺพายนฺตฺติ วตฺวา
อนุสนฺธี ขมฺเฏวตา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห
คพฺภเมเก อุปฺปชฺชนฺติ นิริยํ ปาปกมฺมิ
โน
สคฺคํ สฺคตฺติโน ยนฺตฺติปรีนิพฺพนฺติ อนา
สวาติ ฯ

ตตถ คพฺภนฺติ: อิธ มนุสฺสคพฺโภ ว อธิปฺเปโต
ฯ เสสเมตถ อุตฺตานตถเมวาติ ฯ
เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

มณิการกฺลฺปกตฺติสฺสตเถร วตฺถุ ฯ

๑๑. ตโยชน วตฺถุ ฯ (๑๐๕)

น อนฺตลิกฺเข น สมฺมุตฺตมชฺเฌติ อิมํ ฌมฺมเท
สนํ สตถา เขตฺวเน วิหรนฺโต ตโย ชเน อารพฺภ
กเถสิ ฯ

สตถิริ กิร เขตวเน วิหรนุเต สมพหุลา ภิกขุ
สตถุ ทสฺสนตถาย อาคจฺจนฺตา เอกํ ความ
ปิณฑาย ปริสํสิ ๑ ความวาสโน เตสํ ปตฺเต อา
ทาย อาสนสาละยํ นิสํหาเปตฺวา ยาคฺชชฺชกํ ทตฺวา
ปิณฑปาทเวลํ อาคมยมาณา ธมฺมํ สฺถนฺตา นิสํทิสฺ
๑ ตสฺมี ขณฺเ ภตฺตํ ปจิตฺวา สุปฺพยุถฺชเน ปจมา
นาย เอกิสฺสา อิตฺถิยา อุทฺธนโต อคฺคิชาลา อญฺจ
หิตฺวา จทนํ คณฺหิ ๑ ตโต เอกํ ตินฺกรพํ อญฺจ
หิตฺวา ฌายมานํ อากาสํ ปกฺขนฺทิ ๑ ตสฺมี ขณฺเ
เอโก กาโก อากาเสน คจฺจนฺโต ตตถ คีวํ ป
เวเสตฺวา ตินฺวลลิลิเวจฺจโต ฌายิตฺวา ความมชฺเ
ปติ ๑ ภิกขุ ตํ ทิสฺวา อโห ภาริยํ กมฺมํ ปสฺส
ถาวุโส กาเกน ปตฺตํ วิปฺปการํ อิมินา กตกมฺมํ
อญฺยตร สตถารา โก ชานิสฺสติ สตถารมสฺส กมฺมํ
ปฺจจิสฺสามาติ จินฺเตตฺวา ปกฺกมํสิ ๑

อปเรสํ ภิกขุณฺ สตถุ ทสฺสนตถาย นาวํ
อภฺริยุห คจฺจนฺตานํ นาวา สมฺมทฺทมชฺเ นิจฺจลา ว
อญฺจาสิ ๑ มนุสฺสา กาฬกณฺณินา เอตถ ภวิตพฺพนฺติ
สลากํ วิจาเรสฺ ๑ นาวิกสฺส จ ภริยา ปจฺมวเย จิ
ตา ทสฺสนิยา สลากา ตสฺสา ปาปฺณิ ๑ สลากํ
ปฺน วิจาเรถาติ วตฺวา ยาวตตฺติยํ วิจาร์ยํสิ ๑
ติกฺขตตฺตมปี ตสฺสาเยว ปาปฺณิ ๑ มนุสฺสา ก็ สามํติ
นาวิกสฺส มฺขํ โอลฺลเกสฺ ๑ นาวิกอ น สกฺกา เอติ
สฺสา อตถาย มหาชนํ นาเสตฺ อุกเก นํ ชิปฺถาติ
อาห ๑ สา คเหตุวา อุกเก ชิปฺยมาณา มรณภ
ยตชฺชิตา มหาวิรวมกาสิ ๑ ตํ สุตฺวา นาวิกอ โก
อตฺถอ อิมิสฺสา อภฺรณฺเห นญฺเจหิ สพฺพภฺรณานิ
โอมุถจิตฺวา เอกํ ปิโลตํกํ นีวาสาเปตฺวา จทฺเทถ
นํ อหฺมปเนตํ อุกกปิฏฺเจ ปลวมานํ ทญฺจํ น

สภขีสุสามิ ตสฺมา ยถา นํ อหํ น ปสฺสามิ เอวํ
วาลุกกญฺํ คีวายํ พนฺธิตฺวา สมฺพุทฺเท ขิปฺภาติ ฯ เต
ตถา กรีสุ ฯ ตมฺปิ ปตฺติตฺถุจฺาเนยฺเว มจฺจนฺจจฺปา
วิลฺมปีสุ ฯ ภิกฺขุ ตํ ปวตฺตี สุตฺวา สตถารํ จ
เปตฺวา โก อณฺโณ เอตฺติสุสา อิตฺถียา กมฺมํ ชา
นิสฺสติ สตถารมฺสุสา กมฺมํ ปุจฺฉิสุสามาติ อิจฺฉิตฺถุจฺา
นํ ปตฺวา นาวาโต โอรุຍှဟ ပကုဂ္ဂီสุ ฯ

อปเรปี สတฺต ภิกฺขุ ปุจฺจนฺတโต สตถารํ
ทสฺสนตฺถาย คจฺจนฺတာ สಾಯํ เอกํ วิหารํ ปวิสิตฺวา
วสนฺนุจฺานํ ปุจฺฉိสุ ฯ เอกสฺมิณฺจ เลณေ สတฺต
มณฺဇာ โหนฺติ တေ၌ တေ၌ လရိတၤ တထ ဂိ
ပုနုာ် ရတိဂါဇေ ဂုဏ္ဍာကာမတုတိ ပါသာဏေ ပာဏ္ဍ
မာဏေ အာကုသၤ လေဏတုာ် ပီတိိ ၊ နေၤသီဂါ
ဂိက္ခု မယံ ဝိမံ လေဏံ အာကုသုဂိက္ခုနံ ပါပဃိမာ
ဝယဏ္ဍ မဟာပါသာဏေ လေဏတုာ် ပီတုာ်တု အုဇာသီ
၊ အပါနေသမာ ဂုဏ္ဍိ စမာနာ ဓတုတိ ကာမေထိ
မာနုဓေ နုာ်ပါတေတုာ် တံ ဝာယမာနာပါ ဇာနာ
ဇာလေတံ နာသဂိဃီၤ ၊ ဝာ်တု ပာ်ဝိဇ္ဇာဂိက္ခုပါ ဝာယမိဃီၤ
၊ အေၤ နုာ်တေပါ ဓတုတုာ် ပါသာဏံ ဇာလေတံ
နာသဂိဃီၤ ၊ အာကုသုဂါ ဂိက္ခု ဓတုတုာ် ဇာတုာ်တုတုာ်
မာဟုက္ခံ ဝာ်ဂိဃီၤ ၊ ဓတုတုာ် တိၤသေ ပါသာဏေ
သေမေၤ ပာ်ဝိဇ္ဇာတုာ် အပါတုာ် ၊ ဂိက္ခု ဂိက္ခုမိတုာ်
ဝမာကံ ဝိမံ ပါပံ ဝယဏ္ဍ ဓတုဂါာ ဂိ ဃာ
နိဓုသိ ဓတုဂါာ ပုဇ္ဇိသိသမာတိ ဇိနုတေတုာ် ပကုဂ္ဂီၤ ၊
တေ ပာ်ဝိဇ္ဇာ နုာ်ဝိ ဝာ်တုာ်တုာ်တုာ်တုာ်တုာ်တုာ်တုာ်
ဝေကတုာ် ဝ ဓတုဂါာ ဝုပသုဂမိတုာ် ဝာ်တုာ်တုာ်
ဝိသိနုာ် ဓတုဂါာ ဂတပါသုဂါာ ဝတုာ်တုာ် တိၤသေ
တုာ် ဂါာ်တုာ် ပာ်ဝိဇ္ဇာ ပုဇ္ဇိသိ ၊ ဓတုဂါာ တေ၌
ပါသုဂါာ အေၤ ပုဃာဂါာ်

ภิกขเว โส ตาว กาโก อตตนา กตกมมเมว
อนุโภสี ฯ อตีเต หิ พาราณสียํ เอโก กสโก
อตตนา โคณํ ทเมนโต ทเมตํ นาสกขิ ฯ โส
หิสุส โคโณ โลกํ คนฺตวา นิปชฺชิ ฯ โปเถตฺวา
อุจฺจาปีโตปี โลกํ คนฺตวา ปฺนปี ตเถว นิปชฺชิ ฯ
โส วายมิตฺวาปี ตํ ทเมตํ อสกะโกนฺโต โกธาทิฏฺโธ
หุตฺวา อิตฺทานิ ปฏฺจาย สฺขํ นิปชฺชิสฺสสํตี ตํ
ปลาลปีณฺทํ วีย กโรนฺโต ปลาเลน ตสฺส คีวํ ป
ลิวเถตฺวา อคฺคิ อทาสี ฯ โคโณ ตตฺเถว
ฌายิตฺวา มโต ฯ ตทา ภิกขเว เตน กาเคน ตํ
ปาปกมฺมํ กตํ โส ตสฺส วิปาเคน ทิฆรตฺตํ นิรเย
ปจิตฺวา วิปากาวเสเสน สตฺตกฺขตฺตํ กากโยนียํ
นิพฺพตฺติตฺวา เอวเมว อากาเส ฌายิตฺวา มโตติ ฯ

สาปฺปี ภิกขเว อิตฺถิ อตตนา กตกมมเมว
อนุโภสี ฯ सा हि अतीते पारानसियं ऐकस्स
कहपतिकस्स ภริया उतกาहरणโกण्डान्पज्जातीनि सप्प
กิจฺจานิ สหสฺสเถเนว อกาสี ฯ ตสฺสา เอโก สุนฺโข
ตํ เคเห สप्पกิจฺจานิ กุรฺมานํ โอลฺลเกนฺโต นิสํที
ฯ เขตฺเต ฆตฺตํ หรณฺติยา ทารุปฺณณาทินํ วา
อตฺถาย อรณฺถํ คจฺฉนฺติยา โส ตาย สทฺธิเยว
คจฺฉติ ฯ ตํ ทิสฺวา ทหฺรมนฺสฺสา อมฺโห นิกฺขนฺโต
สฺนขลฺลทฺทโก อชฺช มยํ มํเสน ภฺยฺชิสฺสามาติ
อุปฺพลฺลเทนฺติ ฯ सा तेसं गच्छ मङ्गं हत्वा सु
नञ्च लेखत्तुत्तन्नातीहि पหริत्वा पलापेसी ฯ สุนฺโข
นิวตฺติตฺวา ปฺน อนุพฺนฺติ ฯ โส กิร ตสฺสา ตติเย
อตฺตภาเว สามิโก อโหสี ตสฺมา สินฺเห จินฺทิตฺ
น สกโกติ ฯ กิญฺจาปี हि อนมตคฺเค สํสาเร
ชายา วา ปติ วา อฏฺฏปฺพุโป นาม นตฺถิ อวิทุเร
ปฺน อตฺตภาเว ฌาตเกสฺส อธิมตฺโต สินฺโห โหติ

ตสฺมา โส ตํ วิชหิตํ น สกโกติ ฯ सा तस्य गु
भुमिदवा चेत्ते सामिगसस याकुं ह्रमाना रथुं
उज्ज्वके जपेत्वा अकमासि । सुनो तायेव सथु
कोटि । सा सामिगसस याकुं तद्वा तुज्जगुं आ
थाय ऐकं उतगुजानं कनुत्वा गुं वालुकाय पु
रेत्वा समीपे ओलोकेत्वा जितसस सुखसस सत्तम
कासि । सुनो जिरससं वद मे अथ मरुका
लत्ताति नङ्कुञ्जं जालेनोत्तं उपसङ्गमि । सा
तं कीवायं तप्ति कहेत्वा ऐकाय रथुगोभिया गुं
पुनरिदवा ऐकं रथुगोभ्या सुखसस कीवायं पुनरिदवा
गुं उतगाभिमं प्रवृण्वेति । सुनो गुं अनु
पुनरुत्तं उतगे पतिदवा तद्वेव गालमकासि । सा
तसस गमसस विपाकेन तिमरतं निरये पतिदवा वि
पाकावसेसेन उदत्तावसेते वालुकाय गुं कीवायं
पुनरिदवा उतगे पतिदवा गालमकासीति ।

तुमहेहिपि गिखवे उदत्तना गतगममेव अनुगुत्तं
। उदितसुमि हि पारानसीवासिनो सदत्त कोपालतार
का ऐकसुमि अणुविप्रतेसे सदत्तावरेन कारिवो वि
जारेन्ता ऐकतिवसं कारिवो विजारेत्वा आकञ्चना
ऐकं महाकोठं तिसुवा अनुपुनरिषु । कोठा प्ला
यिदवा ऐकं वमिकं पारिवी । तसस पुन वमिगसस
सदत्त चित्तानि । तारका मयं इतानि कहेत्तु न
सगुषिससाम सेव आकनुत्वा कण्हिससामाति ऐगे
गोऐऐकं साखागङ्गमुज्जिमाथाय सदत्ति चना सदत्त
चित्तानि पित्हिदवा पङ्कगमिषु । ते पुनतिवसे तं
कोठं अमनसिरिदवा अणुवसुमि प्रतेसे कारिवो विजा
रेत्वा सदत्तमे तिवसे कारिवो आथाय कञ्चना
तं विममं तिसुवा सति प्रवृण्वेति गा नु चो
तससा कोठाय पवत्ति उदत्तना उदत्तना

ปีทหิตานิ จินุทานิ วิวรีสุ ฯ โคธา ชีวเต นีราลยา
หุตวา อญฺจิมมวเสสา ปเวธมานา นิกุขมิ ฯ เต
ตํ ทิสฺวา อนุกมปํ กตฺวา มา นํ มาเรถ สดฺตาหํ
ฉินฺนภตฺตา ขาตาติ ตสฺสา ปิฏฺฐี ปริมขชิตฺวา สุ
เขน คจฺฉาหีติ วิสฺสขเขสุ ฯ เต โคธาย อมาริต
ตฺตา นีรเย ตาว น ปจฺจิสฺสุ ฯ เต ปน สดฺต ชนา
เอกโต หุตฺวา จทฺทสฺสุ อตฺตภาเวสุ สดฺต สดฺต
ทิวसानิ ฉินฺนภตฺตา อहेสุ ฯ ตทา ภิกฺขเว
ตุมฺहेหิ สดฺตหิ โคपालเกหิ หุตฺวา ตํ กมฺมํ ก
ตฺนติ ฯ เอวํ สดฺถา เตหิ ปุญฺจปุญฺจํ ปณฺหํ พยา
กาสิ ฯ

อเถโก ภิกฺขุ สดฺถารํ อาห กิํ ปน ภนฺเต
ปาปกมฺมํ กตฺวา อากาเส อุปฺปตฺตสฺสาปิ สมฺมทํ
ปฺกขนฺตสฺสาปิ ปพฺพตฺนตฺรํ ปวิญฺจสฺสาปิ โมกฺโข
นตฺถีติ ฯ สดฺถา เอวเมว ภิกฺขเว อากาสาทิสฺสปี
เอกปเทโสปี นตฺถิ ยตฺร จิโต ปาปกมฺมโต มุจฺเจ
ยฺยาติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺเฑวฺวา ฅมฺมํ เทเสนโต
อิมํ คาคมาห

น อนตฺตลิกฺเข น สมฺมทฺมขเม
น ปพฺพตฺตานํ วิวรํ ปวิสฺส
น วิขฺขเต โส ขคตฺตปฺปเทโส
ยตฺรญฺจิโต มุจฺเจยฺย ปาปกมฺมาติ
ฯ

ตสฺสสตฺถิโก สเจ หิ โกจิ อมฺิณา อุปาเยน ปา
ปกมฺมโต มุจฺจิสฺสามีติ อนตฺตลิกฺเข วา นิสฺสีเทยฺย จตฺ
ราสีติโยชนสฺสสคฺคมฺภีรํ มหาสมฺมทํ วา ปวิสฺเสยฺย ป
พฺพตฺนตฺเร วา นิสฺสีเทยฺย เนว ปาปกมฺมโต มุจฺเจยฺย
ฯ ปฺรตฺถิมาทิสฺสุ หิ ขคตฺตปฺปเทเสสุ ปจฺจวิภาเคสุ น

โส วาลคคมตโตปิ โอภาโส อตถิ ยตถ จิโต
ปาปกम्मโต มุจจิตฺ สกุกุณเณยยาติ ฯ

เทสนาวसानะ เต ภิกขุ โสตาปตติผลาทีนึ ปา
ปฺณิสฺส ฯ สมปตฺตมหาชนสฺสาปิ สาทถิกา ฌมมเทสนา
อโหสีติ ฯ

ตโยชน วตถุ ฯ

๑๒. สุปฺปพฺพุทฺธสกก วตถุ ฯ (๑๐๖)

“น อนตฺตลิกฺเข น สมฺมทฺทมฺมขมฺเมติ อิมํ ฌมมเท
สนํ สตถา นิโครธารามะ วิหรนฺโต สุปฺปพฺพุทฺธํ สกุก
การพฺภ กเถสิ ฯ

โส กิร “อโย มม อิตฺถํ จชฺชเตตฺวา นิภฺชนฺโต
มม ปุตฺตํ ปพฺพาเซตฺวา ตสฺส เวริญฺจานะ จิโต จา
ติ อิมะหิ ทวีหิ การเณหิ สตถริ อาชาตํ
พณฺธิตฺวา เอกทิวสํ “นทานิสฺส นิมนฺตญฺจานํ คนฺตฺวา
ภฺยุชิตฺุ ทสฺสามีติ คมมมคฺคํ ปิณฑิตฺวา อนฺตรวีถิยํ
สุรํ ปิวนฺโต นิสีทึ ฯ อถสฺส, สตถริ ภิกขุสงฺฆปรี
วูเต ตํ จานํ อาคเต, “สตถา อาคโตติ อาโรเจสฺ
ฯ โส อาห “ปฺรโต คจฺฉถ, ตสฺส วเทถ ‘นายํ
มยา มหฺลลกตโรติ นาสฺส มคฺคํ ทสฺสามีติ, ปุณฺนป
นํ วุจฺจมาโนปิ ตเถว วตฺวา นิสีทึ ฯ สตถา มา
ตุลสฺส สนฺติกา มคฺคํ อลภิตฺวา ตโต นิวตฺติ ฯ
โสปิ เอกํ จารปฺริสํ เปเสสิ “คจฺฉ, ตสฺส กถํ
สฺตฺวา เอหีติ ฯ สตถาปิ นิวตฺตนฺโต สิตํ กตฺวา
อาณนฺทตเถเรน “โก นุ โข ภนฺเต สิตปาตฺกมฺมสฺส
ปจฺจโยติ ปุญฺโຈ อาห “ปสฺสสิ อาณนฺท สุปฺป
พฺพุทฺธนฺติ ฯ “ปสฺสามิ ภนฺเตติ ฯ “ภาริยํ เตน กมฺมํ
กตํ มาทิสฺสสฺ พุทฺธสฺส มคฺคํ อเทนฺเตน, อีโต
สตตฺตเม ทิวเส เญจปาสาเท โสปาณปาทมูละ ปจ

วี ปริสฺสสตีติ ฯ จารปฺริโส ตํ กถํ สุตฺวา สุปฺป
พฺพุทฺธสฺส สมนฺติํ คนฺตฺวา “กึ เม ภาคิเนยฺเยน
นิวตฺตนฺเตน วุตฺตนฺติ ปญฺโญ ยถาสฺตํ อารโหสิ ฯ
โส ตสฺส วจนํ สุตฺวา “นทานิ มม ภาคิเนยฺยสฺส
กถาโทโส อตฺถิ, อทฺธา ยํ โส วทตี ตํ ตเถว
โหตี, เอวํ สนฺเตปิ นํ อิทานิ มุสาวาเทน
นิคฺคณฺหิสฺสามิ, โส หิ มํ ‘สตฺตเม ทิวเส ปจฺวี
ปริสฺสสตีติ อนิยเมน อวตฺวา ‘เหฏฺฐาปาสาเท
โสปาณปาทมูลे ปจฺวี ปริสฺสสตีติ อาห อิตฺธานิ
ปญฺญายาหํ ตํ จานํ น คมิสฺสามิ, อถ นํ ตสฺมี จ
าเน ปจฺวี อปริสฺสิตฺวา มุสาวาเทน นิคฺคณฺหิสฺสามีติ
ฯ โส อตฺตโน อปฺภอคชาตํ สพฺพํ สตฺตญฺมิกสฺส
ปาสาทสฺส อปฺริ อารोเปตฺวา โสปาณํ หราเปตฺวา
ทวารํ ปิณฑาเปตฺวา เอเกกสฺมี ทฺวาเร เทว เทว
มลฺเล จเปตฺวา “สจฺหาหํ ปมาเทน เหฏฺฐา โอ
โรหิตฺกามา โหมิ; นิวาเรยฺยาถ มนฺติ วตฺวา สตฺต
เม ปาสาทตฺले สิริคพฺเภ นิสีทิ ฯ สตฺถา ตํ ปว
ตฺตี สุตฺวา “ภิกฺขเว สุปฺปพฺพุทฺโธ น เกวลํ ปาสาท
ตฺเล, เวหาสํ อปฺปติตฺวา อากาเส วา นิสีทตฺ, นา
วาย วา สมฺมทํ ปกฺขนฺทตฺ, ปพฺพตฺนตฺรํ วา ปวิส
ตฺ; พฺพุทฺธานํ กถาย ทฺวิธากาโว นาม นตฺถิ, มยา
วุตฺตญฺจาเนยฺว โส ปจฺวี ปริสฺสสตีติ วตฺวา
อนุสนฺธี ขมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

“น อนฺตลิกฺเข, น สมฺมทฺมขฺเณ,
น ปพฺพตฺานํ วิวรํ ปวิสส,
น วิขฺขเต โส ขคฺติปฺปเทโส,
ยตฺรญฺจิตํ นปฺปสฺสเหยฺย มจฺจุติ ฯ

ตตถ นปฺปสเหยย มจฺจุติ: ยสฺมี ปเทเส จิตฺ
มรณํ นปฺปสเหยย นาภิกเวยฺย, เกสคฺคมตฺโตปิ โส
ปจฺวิปฺปเทโส นตฺถิ ฯ เสสํ ปุริมสทิสเมวาทิ ฯ

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

สตตฺตเม ทิวเส สตถุ ภิกฺขจาจรมคฺคสฺส
นिरุทฺทเวลายะ เหฏฺฐาปาสาเท สุปฺปพฺพุทฺธสฺส
มงฺคลสฺโส อุทฺทาโม หุตฺวา ตํ ตํ ภิตฺติํ ปหริ ฯ
โส อุปฺริ นิสินฺโนวสฺส สทฺทํ สุตฺวา “กิเณตฺนตฺติ
ปฺจจฺฉิ ฯ” “มงฺคลสฺโส อุทฺทาโมติ ฯ” โส ปนสฺโส
สุปฺปพฺพุทฺธํ ทิสฺวา ว สนฺนินิสีหติ ฯ อถ นํ โส
คณฺหิตฺกามो หุตฺวา นิสินฺนญฺจานา อญฺจาย ทฺวารา
ภิกฺขุช อโหสิ ฯ ทฺวารานิ สยเมว วิวฺชานิ,
โสปาณํ สกฺกฺขจฺจเนยฺว จิตฺ ฯ ทฺวาเร จิตฺตา มลฺลา
ตํ คีวายํ คเหตฺวา เหฏฺฐาภิกฺขุํ ชีปีสุ ฯ เอเตนุ
ปาเยน สตตฺตสฺสปี ตเลสุ ทฺวารานิ สยเมว วิวฺชานิ,
โสปาณานิ ยถาจฺจเนสุ จิตฺตานิ ฯ ตตถ ตตถ
มลฺลา ตํ คีวายเมว คเหตฺวา เหฏฺฐาภิกฺขุํ ชีปีสุ ฯ
อถ นํ เหฏฺฐาปาสาเท โสปาณปาทมูลํ สมฺปตฺตเมว
มหาปจฺวี วิวรมานา ภิกฺขุชิตฺวา สมฺปทฺธิจฺฉิ ฯ โส
คณฺตฺวา อวีจิมฺหิ นิพฺพตฺติตฺติ ฯ

สุปฺปพฺพุทฺธสฺส ก วตฺถุ ฯ
ปาปวคฺค วนฺณนา นิฏฺฐจิตฺตา ฯ
นวม วคฺโค ฯ

๑๐. ทณฺทวคฺค วนฺณนา ฯ

๑. จพฺพคคฺคิยภิกฺขุ วตฺถุ ฯ (๑๐๗)

“สพฺเพ ตสนฺตํ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตถา
เชตวเน วิหรนฺโต จพฺพคฺคิเย ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ
ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย, สตฺตรสวคฺคิเยหิ เสนาสเน
ปฏฺิษคฺคิเต, จพฺพคฺคิยา ภิกฺขุ “นิกฺขมถ, มยํ
มหลฺลกตฺรา, อมฺหากํ เอตํ ปาปฺณาตํ วตฺวา,
เตหิ “น มยํ ทสฺสาม, อมฺहेหิ ปจฺมํ ปฏฺิษคฺคิตนฺติ
วุตฺเต, เต ภิกฺขุ ปหฺริสฺส ฯ สตฺตรสวคฺคิยา มรณภ
ยตฺตชฺชิตา มหาวีรํ วิรฺวิสฺส ฯ สตถา เตสํ สทฺทํ
สฺตฺวา “กํ อิทนฺติ ปุจฺจิตฺวา, อิทนฺนามาติ อาโรจ
เต, “น ภิกฺขเว อิตฺโต ปญฺญาเย ภิกฺขุนา นาม เอวํ
กตฺตพฺพํ, โย กโรติ, อิทนฺนาม อापชฺชตํ ปหาร
ทานสิกฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา “ภิกฺขเว ภิกฺขุนา นาม
‘ยถา อหํ; ตเถว อญฺเญปี ทณฺทสฺส ตสนฺติ
มจฺจุโน ภายนฺตํ อยตฺวา ปโร น ปหฺริตพฺโพ น
ชาเตตพฺโพติ วตฺวา อนุสนฺธี จญฺเญตฺวา ธมฺมํ เท
เสนฺโต อิมํ คามมาห

“สพฺเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส, สพฺเพ
ภายนฺติ มจฺจุโน,
อตฺตานํ อุปมํ กตฺวา น หนฺนํ
น จาตเยติ ฯ

ตตถ สพฺเพ ตสนฺตํ: สพฺเพปิ สตฺตา, อตฺต
นิ ทณฺเท ปตฺนเต, ตสฺส ทณฺทสฺส ตสนฺติ ฯ
มจฺจุโนติ: มรณสฺสาปี ภายนฺติเยว ฯ อิมิสฺสา จ
เทสฺนายน พุณฺชนํ นีรวสฺสํ, อตฺโถ ปน สาวเสโส
ฯ ยถา หิ รญฺญา “สพฺเพ สนฺนิปตฺนตฺตํ เภริยา
จาราปีตายน ราชมฺหามตฺเต จเปตฺวา เสสา สนฺนิป
ตฺนติ; เอวเมว “สพฺเพ ตสนฺตํ วุตฺเตปิ, หตฺถาชา
เนยฺโย อสฺสาชานเนยฺโย อสฺสาชานเนยฺโย ขีณาสวติ

อิมะ จตตารโ จเปตวา อวเสสา ตสนฺตํติ เวทิต
พฺพา ฯ อิมะสุ หิ ชีณาสโว สกกายทิกฺขุจฺยา ปหิ
นตฺตา มรณกสฺตํ อปฺสฺสนฺโต น ภายติ, อิตเร ต
โย สกกายทิกฺขุจฺยา พลวตฺตา อตฺตโน ปฏฺธิปกฺขภฺตํ
สฺตํ อปฺสฺสนฺตา น ภายนฺติ ฯ น หนฺนํ น
ฆาตเยติ: ยถา อหํ; เอวํ อญฺญะปิ สตฺตาติ น
ปรํ หนฺนํ น หนาเปยฺยาติ อตฺถโ ๕
เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุติ
๕

ฉพฺพคฺคิยภิกฺขุ วตฺถ ๕

๒. ฉพฺพคฺคิยภิกฺขุ วตฺถ ๕ (๑๐๘)

“สพฺเพ ตสนฺตํติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตวเน วิหรนฺโต ฉพฺพคฺคิเย ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ
๕

เอกสฺมี หิ สมเย เตเนว การเณน ปฺริมสิกฺขา
ปเท สตฺตรสวคฺคิเย ปหฺริสุ ๕ เตเนว การเณน เต
สํ ตลสฺตติกํ อคฺคิริสุ ๕ อิธปิ สตฺถา เตสํ สทฺทํ
สุตฺวา “กํ อิทนฺติ ปุจฺจิตฺวา, “อิทนฺนามาติ อาโรจ
เต, “น ภิกฺขเว อิโต ปญฺจาย ภิกฺขุนา นาม เอวํ
กตฺตพฺพํ, โย กโรติ, อิทนฺนาม อาปชฺชตฺติ ตล
สตฺติกสิกฺขาปทํ ปญฺญาเปตฺวา “ภิกฺขเว ภิกฺขุนา นาม
‘ยถา อหํ; ตเถว อญฺญะปิ ทณฺทสฺส ตสนฺติ;
ยถา จ มยหํ; ตเถว เนสํ ชีวิตํ ปิยนฺติ ญตฺวา
ปโร น ปหฺริตพฺโพ น ฆาเตตพฺโพติ วตฺวา อนุสนฺธิ
ขมฺเฏตฺวา ฌมฺมํ เทสนนฺโต อิมํ คาถมาห

“สพฺเพ ตสนฺติ ทณฺทสฺส, สพฺเพสํ
ชีวิตํ ปิยํ,

**อดทนํ อุปมี กตวา น หนเนย
น ฆาตयेติ ฯ**

ตตถ สพฺเพสํ ขีวิตํ ปิยนฺติ: ขีณาสวํ จ
เปตฺวา เสสสตฺตานํ ขีวิตํ ปิยตรํ, ขีณาสโว ปน
ขีวิตฺเต वा มรเณ वा อฺเปกฺขโก ว โหติ, เสสํ ปฺริม
ทิสเมวาทิ ฯ

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

ฉพฺพคฺคิยภิกฺขุ วตฺถุ ฯ

๓. สมฺพหุลกุมารก วตฺถุ ฯ (๑๐๙)

**“สุขกามานิ ภุตานิตี อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตฺวเน วิหรนฺโต สมฺพหุเล กุมารเก อารพฺภ
กเถสิ ฯ**

เอกสฺมี หิ ทิวเส สตฺถา สาวตฺถิยํ ปิณฺฑทาย
ปวิสนฺโต อนฺตรามคฺเค สมฺพหุเล กุมารเก เอกํ
ขรสปฺปชาตํ อหิ ทณฺฑเกน ปหรนฺเต ทิสฺวา
“กุมารกา กิ กโรถาติ ปุจฺจิตฺวา, “อหิ ภนฺเต ท
ณฺฑเณน ปหฺรามาติ วุตฺเต, “กิ การณาติ ปน
ปุจฺจิตฺวา, “ทํสนภเยน ภนฺเตติ วุตฺเต, “ตฺมเห
‘อดตโน สุขํ กริสฺสามาติ อิมํ ปหรนฺตา นิพฺพตฺต
นิพฺพตฺตญฺจาเน สุขลาภิโน น ภวิสฺสธ, อดตโน สุขํ
ปตฺเถนฺเตน หิ ปหฺริตํ น วญฺญตฺติติ วตฺวา อนฺสนฺธี
ขมฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาคา อภาสิ

**“สุขกามานิ ภุตานิ โย ทณฺฑเณ
วิหีสติ**

**อดตโน สุขเมसान, เปจฺจ โส น
ลภเต สุขํ ฯ**

สุขกามานิ ภูตานิ โย ทณฺฑน
น หีสติ
อตฺตโน สุขเมसानโน, เปจฺจ โส ลภเต
สุขนฺติ ฯ

ตตถ โย ทณฺฑนนาติ: โย ปุคฺคโล ทณฺฑน
วา เลทฺทอุทฺทาทิ วา วิเหเจติ ฯ เปจฺจ โส น
ลภเต สุขนฺติ: โส ปุคฺคโล ปฺรโลเก มนุสฺสสฺสขํ
วา ทิพฺพสฺสขํ วา ปรมตถภูตํ นิพฺพานสฺสขํ วา น
ลภติ ฯ

ทุตฺติยคากาย ฯ เปจฺจ โส ลภเตติ: โส
ปุคฺคโล ปฺรโลเก วุตฺตปฺปการํ ติวริยํ สขํ ลภเตติ
อตฺถโก ฯ

เทสนาวसानะ ปญฺจสตาปิ เต กุมารกา
โสตาปตฺตติผละ ปตฺติญฺจหีสุติ ฯ

สมฺพหุลกุมารก วตฺถุ ฯ

๔. โภณทธานตฺเถร วตฺถุ ฯ (๑๑๐)

“มาโวจ ผรุสํ กณฺฐจิติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตวเน วิหรนฺโต โภณทธานตฺเถรํ อารพฺภ กเถสิ
ฯ

ตสฺส กิร ปพฺพชิตทิวสโต ปญฺจาย เอกํ อิตฺถิ
รูปํ เถเรน สทฺธิํ วิจรติ ฯ ตํ เถโร น ปสฺสติ,
มหาชนโน ปน ปสฺสติ ฯ อนฺโตคามํ ปิณฺฑาย จร
โตปิสฺส มนุสฺสา เอกํ ภิกฺขุํ ทตฺวา “ภนฺเต อยํ
ตุมหากํ โหตุ, อยํ ปน ตุมหากํ สหายิกายาติ
วตฺวา ทุตฺติยมปิ เทนฺติ ฯ

“กิ ตสฺส ปพฺพกมฺมมฺนฺติ ฯ กสฺสปพฺพุทฺธกาเล กิร
เทว สหายกา ภิกฺขุ เอกมาตฺถกฺจจฺฉิโต นิภฺขนฺตสทิสสา
อติวีย สมคฺคา อเหสฺสุ ฯ ทิฆายุกพฺพุทฺธกาเล จ อนฺ

สัจจํ วา อนุจจนาสํ วา ภิกขุ อุโปสถตถาย
สนนิปตุนติ; ตสฺมา เตปิ “อุโปสถคฺคํ คมิสฺสามาติ
วสนฺนุจํจนา นิกขมฺมึสฺส ฯ เต เอกา ตาวตีสภวเน
นิพพตฺตเทวตา ทิสฺวา “อิมะ ภิกขุ อตฺตวีย สมนคฺคา,
สภกา นุ โข อิมะ ภินฺทิตฺตุนติ จินฺเตตฺวา อตฺตโน
พลาตาย จินฺติตสมนฺตรเมว อากนฺตฺวา, เตสฺส เอเกน
“อาวุโส มหุตฺตํ อากเมหิ, สรรริกฺกเจเนมฺหิ อตฺถิโกติ
วุตฺเต, (สา เทวตา) เอกํ มนุสฺสํ สิตถึวณฺณํ มา
เปตฺวา เณรฺสส คจฺจนตรํ ปวิสิตฺวา นิกขมนกาเล
เอเกน หตฺถेเนน เกสกลาปํ เอเกน นิवासํ สณฺจา
ปยมาณา ตสฺส ปิณฺณจิตฺตํ นิกขมฺมิ ฯ โส วตํ น
ปสฺสตี ฯ ตํ อากมยมาโน ปน ปุรโต จิตฺตํ
นิวตฺติตฺวา โอโลกยมาโน ตํ ตถา กตฺวา นิกขม
นฺตํ ปสฺสตี ฯ सा तेन ทิณฺณจภาวํ ญตฺวา
อนฺตรธายี ฯ อิตโร ตํ ภิกขุํ อตฺตโน สนฺติกํ อา
คตกาเล อาห “อาวุโส สึลํ เต ภินฺนุนติ ฯ
“นตฺถา วุโส มยฺหํ เอวรुปนฺติ ฯ “อิทาเนว เต มया
ปจฺจโต นิกขมมาณา ตรฺณิตฺถิ อิทนฺนาม กโรนฺติ
ทิณฺญา, ตว ‘นตฺถิ มยฺหํ เอวรุปนฺติ วเทสฺสตี ฯ โส
อสนิยา มตฺถเก อวตฺถโณ วีย “มา มํ อาวุโส นา
เสหิ, นตฺถेว มยฺหํ เอวรุปนฺติ ฯ อิตโร “มया
สามํ อภฺชึหิ ทิณฺญํ, กิํ ตว สทฺทหิสฺสามิตี ท
ณฺทโก วีย ภิชฺชิตฺวา ปกฺกามิ, อุโปสถคฺเคปิ
“นาหํ อิมิณา สทฺธิ อุโปสถํ กริสฺสามิตี นิสฺสีติ ฯ
อิตโร “มยฺหํ ภนฺเต สึเล ติลมตฺตํปิ กาฬํ นตฺถิ
ติ ภิกขุณฺณํ กเถสิ ฯ โสปิ “มया สามํ ทิณฺญนฺติ
อาห ฯ เทวตา ตํ เตन สทฺธิ อุโปสถํ กาดุ
อนิจฺจนนฺตํ ทิสฺวา “ภาริยํ เม กมฺมํ กตฺตุนติ จินฺเต
ตฺวา “ภนฺเต มยฺหํ อयฺยสฺส สึลเกโท นตฺถิ, มया

ปน รัมสนวเสนนต์ กต, กรธ เดน สทฐี อุโปส
ณติ อาห ๑ โส ตสสา อากาเส จตวา กณนติ
ยา สททหิตวา อุโปสถ์ อกาสิ, น ปน เถเร
ปพเพ วย มุทจิตโต อโหสิ ๑ เอตตกั เทวตาย
ปพพกมม ๑

อายุหปรีโยसानะ ปน เต เถรา ยถาสุขั เท
วโลเก นิพพตติส ๑ เทวตา อวีจิมหิ นิพพตติตวา
เอกั พุททนต์ร ตตถ ปจิตวา อิมสมิ พุททปปาเท
สาวตถิยั นิพพตติตวา วุทฒิมนวาย สาสเน ปพพ
ชิตวา อุปสมปท ลภี ๑ ตสส ปพพชิตทิวสโต
ปญจาย ตั อิตถิรูป ตเถว ปญญายี ๑ เตเนวสส
“โกณฑธานนติ นามั กรีส ๑ ตั ตถา วิจรนต์
ทิสวา ภิกขุ อนาถปิณฑิกั อาหส “เสฏฐิ อิม
ทสสึลล ตว วิหารา นีหระ, อิม หิ นิสสาย เสส
ภิกขุณ อยโส อุปปชชตติ ๑ “กั ปน ภนเต
สตถา วิหาเร นตถิตติ ๑ “อตถิ เสฏฐิตติ ๑ “เตนาหิ
ภนเต สตถา ว ชานิสสตติ ๑ ภิกขุ คนตวา วิ
สาขายปี ตเถว กเถส ๑ สปิ เตส ตเถว
ปฏิวจัน อทาสี ๑ ภิกขุปี เตหิ อสมปฏิจจิตตวจนา
รณโณ อาโรจยีส “มหาราช โกณฑธานน ภิกขุ
เอกั อตถิ คเหตุวา วิจรนต์ สพเพส อยส
อุปปาเทติ, ตั ตุมหากั วิชิตา นีหระถาติ ๑ “กห
ปน โส ภนเตติ ๑ “วิหาเร มหาราชาติ ๑ “ก
ตรสมิ เสนาสเน วิหระตติ ๑ “อสุกสมิ นามาติ ๑
“เตนาหิ คจจถ, อหนต คณหาเปสสามิตติ ๑ โส
สายณหสมเย วิหารั คนตวา ตั เสนาสนั ปรีเสหิ
ปรีกชิปาเปตวา เถรสส วสนญจนาภิมุโข อคมาสิ ๑
เถโร มหาสทท สุตวา วิหารา นิกขมิตวา ปมุখে
อญจาสี ๑ ตปิสส อิตถิรูป ปิฏฐิปสเส จิต ราชา

อททส ๑ เถโร รณโณ อาคมน์ ฌตฺวา วิหาร
อภฺรหิตฺวา นิสํหิ ๑ ราชา เถรํ น วณฺหิ, ตมฺปิ
อิตถิ นาททส ๑ โส ทวารนฺตเรปิ เหมจามณฺเจปิ
โอบฺโลเกนฺโต อทิสฺวา ว เถรํ อาห “ภนฺเต อิมสฺมี
จาเน เอกํ อิตถิ อททส, กหํ สาทิ ๑ “น ปสฺส
มิ มหาราชาติ ๑ “อิทา นิ มยา ตมฺหากํ ปิณฺณิปลฺเส
จิตฺตา ทิณฺณจาทิ วุตฺเตปิ, “อหํ น ปสฺสामी มหาราชา
ติ ๑ ราชา “กิณฺณุ โข เอตฺนฺติ จินฺตเตว “ภนฺเต
อิโต ตาว นิภฺขมถาติ วุตฺวา, เถเร ตโต นิภฺข
มิตฺวา ปมฺเช จิตฺเต ปนฺ สว เถรสฺส ปิณฺณิปลฺเส
อณฺุจาสิ ๑ ราชา ตํ ทิสฺวา ปนฺ อปริตลํ อภฺรหิ ๑
ตสฺส อาคตภาวํ ฌตฺวา เถโร นิสํหิ ๑ ปนฺ ราชา
ตํ สพฺพญฺจาเนสฺส โอบฺโลเกนฺโตปิ อทิสฺวา “ภนฺเต
กหํ สว อิตถิตฺติ ปนฺปิ เถรํ ปุจฺฉิ “นาหํ ปสฺสामी
มหาราชาติ ๑ “กเถถ ภนฺเต, มยา อิทาเนว อิตถิ
ตมฺหากํ ปิณฺณิปลฺเส ทิณฺณจาทิ ๑ “อาม มหาราช,
มหาชนฺปิ ‘เม ปจฺจโต อิตถิ วิจฺรตีติ วทตี, อหํ
ปนฺ น ปสฺสामीติ ๑ ราชา “ปฏฺฐิรฺเปณ ภวิตพฺพนฺติ
สลฺลภฺเขตฺวา ปนฺ เถรํ “ภนฺเต อิโต ตาว โอบฺตร
ถาติ วุตฺวา, เถเร โอบฺตริตฺวา ปมฺเช จิตฺเต, ปนฺ ตํ
ตสฺส ปิณฺณิปลฺเส จิตํ ทิสฺวา อปริตลํ อภฺรหิตฺวา
ปนฺ นาททส ๑ โส ปนฺ เถรํ ปุจฺฉิตฺวา, เตน
“น ปสฺสामीติ วุตฺเต, “ปฏฺฐิรฺูปกเมวตฺนฺติ นิณฺุ
คนฺตฺวา เถรํ อาห “ภนฺเต เอวฺรฺเป สงฺกิเลเส
ตมฺหากํ ปิณฺณิปลฺเส วิจฺรนฺเต, อณฺโณ โภจิ ตมฺหากํ
ภิกฺขํ น ทสฺสตี, นิพฺพุํ มม เคหํ ปวิสฺถ, อหเม
ว จตฺตฺหิ ปจฺจเยหิ อปฺนฺุจหิสฺสามิติ เถรํ นิมนฺเตว
ปฏฺกามิ ๑ ภิกฺขุ “ปสฺสเถวฺโส ปาปรณฺโณ กิริย,
‘เอตํ วิหารโต นีหฺราติ วุตฺเต, อาคนฺตฺวา จตฺตฺหิ

ปรจฺเจยฺหิ นิมนฺเตตฺวา คโตติ อชฺฌมยีสฺ ๑ ตมปิ
 เถรํ อาหํสฺ “อมฺโห ทุสฺสีล อิทานิ ราชา
 โภณฺโท ชาโตติ ๑ โสปิ ปุพฺเพ ภิกฺขุ กิณฺจ
 วตฺตํ อสฺสโกนฺโต อิทานิ “ตมฺเห ทุสฺสีลา, ตมฺเห
 โภณฺทา, ตมฺเห อิตถิ คเหตฺวา วิจฺรธาติ อาห ๑
 เต คนฺตฺวา สตถุ อาโรเจสฺ “ภนฺเต โภณฺทธานิ
 อมฺเหหิ วตฺโต “ตมฺहेปิ ทุสฺสีลาติ อาทีนํ วตฺวา
 อกฺโกสตีติ ๑ สตถา ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ปจฺฉิ “ส
 จจํ กิร ตวํ ภิกฺขุ เอวํ วเทสียํ ๑ “สจจํ ภนฺเตติ
 ๑ “กึการณาติ ๑ “มยา สทฺธิ กถิตการณาติ ๑
 “ตมฺहेปิ ภิกฺขเว อิมินา สทฺธิ กสฺมา กเถถาติ ๑
 “อิมสฺส ปจฺฉโต อิตถิ วิจฺรนฺตี ทิสฺวา ภนฺเตติ ๑
 “อิมํ กิร ตยา สทฺธิ อิตถิ วิจฺรนฺตี ทิสฺวา
 วทนฺติ, ตวํ อทิสฺวา ว อิมเห สทฺธิ กสฺมา กเถสิ
 ? นนุ ปุพฺเพ ตว ปาปิกํ ทิฏฺฐิ นิสฺสาย อิทํ
 ชาตํ, อิทานิ กสฺมา ปน ปาปิกํ ทิฏฺฐิ คณฺหาสิตี
 ๑ ภิกฺขุ “กิมฺปน ภนฺเต อิมินา ปุพฺเพ กตนฺติ
 ปจฺฉิสฺ ๑ อถ เนสํ สตถา ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ ก
 เถตฺวา “ภิกฺขุ อิทํ ปาปกมฺมํ นิสฺสาย ตวํ อิมํ
 วิปฺปการํ ปตฺโต, อิทานิ เต ปน ตถารูปํ ปาปิกํ
 ทิฏฺฐิ คเหตุํ อยฺตตํ, มา ปน ภิกฺขุหิ สทฺธิ กิณฺจ
 กเถสิ, นิสฺสทฺโท มฺขวณฺณียํ จินฺนํ กสฺตาลสทฺธิโส
 โหหิ, เอวํ กโรนฺโต นิพฺพานํ ปตฺโต นาม ภวิสฺส
 ตี วตฺวา อนุสนฺธิ ฆณฺเฑตฺวา ฐมฺมํ เทเสนฺโต อิม
 คาถา อภาสิ

“มาโวจ ผรฺุสํ กณฺจ, วุตฺตา
 ปฏฺิวเทยฺย ตํ,
 ทุกฺขา หิ สารมฺภกฺกา, ปฏฺิทนฺทา
 ผุเสยฺย ตํ,

สเจ เนเรสี อุตตานัน กัมโส
อุปหโต ยถา,
เอส ปตโตสิ นิพพานัน, สารมโก
เต น วิชชตีติ ฯ

ตตถ กณจีติ: กณจี เอกปุคฺคฺลุมปี ผรุสํ มา
อโวจ ฯ วุตฺตาคีติ: ตยา ปเร “ทุสฺสีเลติ วุตฺตา
ตมปี ตเถว ปฏฺวีเทยฺยํ ฯ สารมกถาคีติ: เอสา
การณุตตรยฺคคฺคาหกถา นาม ทุกฺขา ฯ ปฏฺวีทณฺฑาคีติ:
กายทณฺฑาทีหิ ปรั ปฺรหฺนตฺสฺส ตาทิสํ ว
ปฏฺวีทณฺฑา ตว มตฺถเก ปเตยฺยํ ฯ สเจ เนเรสีติ:
สเจ อุตตานัน นิจุลลํ กาคํ สกฺขิสฺสํ ฯ กัมโส
อุปหโต ยถาคีติ: มฺขวณฺณียํ จินฺนํ ทิตฺวา ตลฺมตฺตํ
กตฺวา จปิตกํสตาลํ วีย ฯ ตาทิสญฺหิ หตฺถปาเทหิ
วา ทณฺฑเณ วา ปหตฺปี สทฺทํ น กโรติ ฯ เอส
ปตฺโตสีติ: สเจ เอวรฺอุป ภาวิตํ สกฺขิสฺสํ, อิมํ
ปฏฺวีปํ ปุรยฺมานํ อิทานิ อปฺปมตฺโตสิ เอส
นิพฺพานมฺปตฺโต นาม ฯ สารมโก เต น วิชชตีติ:
เอวํ สนฺเต ปน เต “ตวํ ทุสฺสีเลติ” ตมฺहे
ทุสฺสีเลติ เอวมาทิกิ อุตฺตริกฺรณฺวาจาลกฺขณ
สารมโกปิ น วิชชตี, น ภวิสฺสตีเยวตี อตฺโถ ฯ

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุ
ฯ โภณฺทธานตฺเถโรปิ สตฺถารา ทินฺเน โอวาทํ จ
ตฺวา อรหตฺตํ ปาปฺณิ, นจิสฺสเสว อากาเส อปฺปติ
ตฺวา ปจฺมํ สลากํ คณฺหีติ ฯ

โภณฺทธานตฺเถร วตฺถุ ฯ

๕. อุโปสถกมม วตฺถุ ฯ (๑๑๑)

“ยถา ทณฺฑน โคปาลโถ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตถา ปุพฺพารามะ วิหรนฺโต วิสาขาทินํ อุโปส
ถกมฺมํ อารพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตถึยํ กิเรกสฺมี อุโปสถทิวเส ปญฺจสตามตฺตา
อิตฺถิโย อุโปสถิกา หุตฺวา วิหารํ อคฺมํสุ ฯ วิสาข
ตาสฺ มหุลลกิตฺถิโย อุปสงฺกมิตฺวา ปุจฺฉิ “อมา
กิมตถํ อุโปสถิกา ชาตตถาติ, ตาหิ “ทิพฺพสมฺปตฺติ
ปตฺเถตฺวาติ วุตฺเต, มชฺฌิมิตฺถิโย ปุจฺฉิ, ตาหิ “ส
ปตฺติวาสา มุจฺจนตถายาติ วุตฺเต, ตรฺณิตฺถิโย ปุจฺฉิ,
ตาหิ “ปจฺมคพฺเพ ปตฺตปฏฺฐิลาภตถายาติ วุตฺเต, ก
มาริกาโย ปุจฺฉิ, ตาหิ “ตฺรฺณภาเวเยว ปตฺติกุลํ คม
นตถายาติ วุตฺเต, ตํ สพฺพมปิ ตาสํ กถํ สุตฺวา
ตา อาทาย สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปฏฺฐิปาฏิยา อา
โรเจสิ ฯ ตํ สุตฺวา สตถา “วิสาখে อิมํ
สตฺตานํ ชาตฺถิอาทโย นาม ทณฺฑนหตฺถโคปาลกสฺทิสสา,
ชาตฺติ ชฺราย สนฺติกํ เปเสตฺวา, ชฺรยา พยาธิโน
สนฺติกํ, พยาธิ มรณฺสสฺส สนฺตํ, มรณํ กุธาริยา
ฉินฺทนฺตา วีย ชีวิตํ ฉินฺทตฺติ; เอวํ สนฺเตปิ วิวญฺญ
ปตฺเถนฺตา นาม นตฺถิ, วญฺญเมว ปน ปตฺเถนฺตฺติ
วตฺวา อนุสนฺธิ ฆเณตฺวา ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คา
ถมาห

“ยถา ทณฺฑน โคปาลโถ คาว
ปาเชติ โคจฺรํ,
เอวํ ชฺรยา จ มจฺจุ จ อายํ ปา
เชนฺติ ปาณินฺนตฺติ ฯ

ตตฺถ ปาเชตฺติ: เจโก โคปาลโก เกทารนฺตรํ
ปวิสนฺติโย คาว ทณฺฑน นินฺวาเรตฺวา เตเนว โป
เถนฺโต สุลภตฺติโนทกํ โคจฺรํ เนติ ปาเชติ ฯ อายํ
ปาเชนฺตฺติ: ชีวิตินฺทริยํ ฉินฺทนฺติ เชเปนฺติ ฯ โค

पालโก विय हि खरा ज मज्जु ५, ककणे विय
खीदिनुत्थियं, कोजरुमि विय मरुणं ५ ददुध खादि ताव
सदुतानं खीदिनुत्थियं खराय सुनुदिगं पेसेसि, खरा
पुयाथिने सुनुदिगं, पुयाथि मरुणसुस सुनुदिगं ५ तमेव
मरुणं गुठारिया जेठं विय चिनुत्तिवा कज्जत्ति
अथमेतु ओपममपुत्तिपाथनं ५

तेसनवासाने पणु सोतापत्तिफलात्थि पापुत्तिस्सुत्ति
५

उपोसगमम वदु ५

६. अथक्रपेत वदु ५ (११२)

“अथ पापानि गममानिदि अमं ऋमतेसनं
सदुता वेपुवेने विरुनुत्तो अथक्रपेतं आरपुग गेसे
५

ऐकस्मिं हि समये महाभेककुलान्तुऐरो लख
णत्तुऐरेन सुत्थि किखण्णुपुपुत्ता ओत्तरुनुत्तो तिपुपेन
जखुना पुण्णुविसुत्तिओचनिकं अथक्रपेतं नाम अत्तुत्त
५ तसुस सीसुत्तो ओकुत्तिखाला उण्णुत्तिहत्ता प्रियनुत्तं
कज्जनुत्ति, प्रियनुत्तुत्तो उण्णुत्तिहत्ता सीसं कज्जनुत्ति, उ
ण्णुत्तो उण्णुत्तिहत्ता मखुमे ओसरुनुत्ति ५ ऐरो तं
तिसुवा सीसं गत्ता लखणत्तुऐरेन सीत्तकरणं पुण्णुओ
“ओकाओ आउओ अमसुस पुण्णुसुस पुयाकरणाय,
सदुत्तु सुनुदिगे मं पुज्जेययासीत्ति वत्ता राखहे
पुण्णुत्ताय जत्तिवा सदुत्तु सुनुदिगं कत्तुगाले लखण
त्तुऐरेन पुण्णुओ आह “दत्तराहं आउओ ऐकं पेत्तं
अत्तुत्तुत्तं, तसुस ऐवरुओ नाम ओत्तुत्ताओ, ओनुत्तं
तिसुवा ‘न वत्त मे ऐवरुओ ओत्तुत्ताओ तिण्णुत्तुपुत्तो
त्ति सीसं पात्तुवाकासिनुत्ति ५ सदुता “जखुण्णुत्ता वत्त मे
गिखवे सावका विरुनुत्तिदुत्तिआत्थि वत्तुनुत्तो ऐरेसुस ग

ถ้ ปตัญญาเปตวา “มยาเปส ภิกขเว เปโต
โพธิมณฑะเยว ทัญโจ, ‘เย จ ปน เม วจัน น
สททเหยฺย, เตสนตฺ อหิตาย อสฺสาติ น กเถสี,
อิทานิ โมคคัลลัน สกฺขี ลภิตวา กเถมิตี วตวา
ภิกขุหิ ตสฺส ปุพฺพกมมํ ปญฺโจ พยาภาสี:

“กสฺสปพุทฺธกาเล กิร สมฺมจฺจลเสฏฺฐี นาม
สฺวณณฺญจกาหิ ภูมียํ ปตฺถริตวา วิสตีอุสภญฺจาเน ต
ตฺตเกเนว ธเนน วิหารํ กาเรตวา ตาวตเกเนว
วิหารมห์ กาเรสี ฯ โส เอกทิวสํ ปาโต ว สตถุ
สนตีกํ คจฺฉนโต นครทวารเ อเอกิสฺสา सालาย
กาสาเวน สสีสํ ปารูปิตวา กลลมกฺขิตฺเตหิ ปาเทหิ
นิปนฺนํ เอกํ โจรํ ทิสฺวา “อัยํ กลลมกฺขิตปาโท
รตฺตี วิจริตวา นิปนฺนมนุสฺโส ภวิสฺสตีติ อาห ฯ
โจโร มขํ วิวริตวา เสฏฺฐี ทิสฺวา “โหด, ขานิสฺสา
มิ เต กตฺตพฺพนฺติ อาฆาตํ พนฺธิตวา สตฺตกฺขตฺตํ
เขตตํ ฌาเปสี ฯ สตฺตกฺขตฺตํ วเช คนฺธํ ปาเท
ฉินฺทิ, สตฺตกฺขตฺตํ เคหํ ฌาเปสี ฯ โส เอตฺต
เกนาปี โกปํ นิพฺพาเปตฺ อสกโกนโต ตสฺส จุฬฺสปญฺ
จาเคน สทฺธี มิตฺตสนฺถวํ กตฺวา “กิณฺเต เสฏฺฐิโน
ปียนฺติ ปุจฺฉิตวา “คนฺธกฺฺกฺโต อณฺณํ ตสฺส ปียตรํ
นตฺถิตี สุตฺวา “โหด, คนฺธกฺฺกฺ ฌาเปตฺวา โกปํ
นิพฺพาเปสฺสามิตี, สตฺถริ ปิณฺฑาย ปวิญฺเจ, ปานียปริ
โฆชนียขณฺเ ภินฺทิตวา คนฺธกฺฺกฺยํ อคฺคิ อทาสี ฯ
เสฏฺฐี “คนฺธกฺฺกฺ กิร ฌายตีติ สุตฺวา อาคจฺฉนโต
ฌามกาเล อาคนฺตวา คนฺธกฺฺกฺ ฌามํ โอโลเกนโต
วาลคฺคมตฺตมปี โทมนสฺสํ อกตฺวา วามพาหุํ สมฺมิ
ณฺชิตฺวา ทกฺขิณฺเนน หตฺเถน มหาอปโปจิกํ อปโปเจ
สี ฯ อถ นํ สมฺมเป จิตา ปุจฺฉิสฺส “กสฺมา สามิ
เอตฺตกํ ธนํ วิสฺสขฺเขตฺวา กตฺตาย คนฺธกฺฺกฺยา

ฌามกาลเอ อปโปเจสึติ ฯ โส อาห “เอตตํ เม
กมํ กตฺวา ตาตา อคฺคิอาทึนํ อสาธารणे พุทฺธ
สาสเน ฐนํ นิทฺทิตฺตํ ลทฺธํ, ‘ปฺนปฺปี เอตตํ วิสฺส
ขฺเขตฺวา สตฺถุ คนฺธกฺขี กาทํ ลภิสฺสามีติ ตฺวญฺ
มานโส อปโปเจสึนฺติ ฯ โส ปฺน ตตฺตํ ฐนํ
วิสฺสขฺเขตฺวา คนฺธกฺขี กาเรตฺวา วีสฺติสทฺสสภิกฺขุปริ
วารสฺส สตฺถุโน ทานํ อทาสี ฯ ตํ ทิสฺวา โจโร
จินฺเตสึ “อหํ อิมํ อมาเรตฺวา มงฺกกาตํ น
สภฺขิสฺสามิ, โหตุ, มาเรสฺสามิ นนฺติ นิवासนฺนตฺเร
จฺริกํ พนฺธิตฺวา สตฺตาหํ วิหาเร วิจฺรณฺโตปฺปี โสกาสํ
น ลภี ฯ มหาเสฏฺฐีปฺปี สตฺต ทิวสานิ พุทฺธปฺปมฺขสฺส
ภิกฺขุสงฺฆสฺส ทานํ ทตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อาห
“ภนฺเต มม เอเกน ปฺริเสน สตฺตกฺขตฺตํ เขตฺตํ
ฌาปิตํ, สตฺตกฺขตฺตํ วเช คนฺธํ ปาทา จินฺนา,
สตฺตกฺขตฺตํ เคหํ ฌาปิตํ, อิทานิ คนฺธกฺขีปฺปี เตเนว
ฌาปิตา ภวิสฺสตี; อหํ อิมสฺมี ทาเน ปจฺมํ ปตฺตี
ตสฺส ทมฺมีติ ฯ ตํ สุตฺวา โจโร “ภาริยํ วต เม
กมํ กตํ, เอวํ อปฺราธการเก มยิ อิมสฺส
โกปมตฺตมฺปฺปี นตฺถิ, อิมสฺมี ทาเน มยฺหเมว ปจฺมํ
ปตฺตี เทติ; อหํ อิมสฺมี ทพฺภามิ, เอวรูปํ เม ป
ริสํ อกฺขมาเปนฺตสฺส เทวทณฺโฑปฺปี มตฺถเก ปเตยฺยา
ติ คนฺดฺวา เสฏฺฐิสฺส ปาทมฺULE นิปฺขฺขิตฺวา “ขมาหิ
เม สามีติ วตฺวา, “กึ อิทนฺติ วุตฺเต, “สามิ เอตํ
เอตตํ กมํ มยา กตํ, ตสฺส เม ขมาหีติ อาห
ฯ อถ นํ เสฏฺฐี “ตยา เม อิทญฺจิทญฺจ เอตตํ
กตนฺติ สพฺพํ ปุจฺจิตฺวา, “อาม มยา กตนฺติ
วุตฺเต, “ตวํ มยา น ทิฏฺฐปฺพุโป, กสฺมา เม ก
ขฺมิตฺวา เอวเมกาสีติ ปุจฺจิ ฯ โส เอกทิวสํ นครา
นิกฺขนฺเตน เตन วุตฺตํ วจฺนํ สาเรตฺวา “อิมินา เม

การณน โโกโป อุปปาติโตติ อาห ๑ เสฏฐี อตต
นา วุตตภาวํ สริตฺวา “อาม ตาต มยา วุตตํ, ตํ
เม ขมาหิติ โจโร ขมาเปตฺวา “อุฏฺเฐหิ ตาต,
ขมามิ เต คจฺฉาติ อาห ๑ “สเจ เม สามิ ขม
สิ, สปรตฺตทาร์ มํ ตว เคเห ทาสํ กโรหิติ ๑
“ตาต ตวํ, มยา เอตฺตเก กถิตฺเต, เอวรูปํ เจทนม
กาสิ, เคเห วสนฺเตน ปน สทฺธิํ น สกฺกา กิณฺจ
กเถตุํ, น เม ตยา เคเห วสนฺเตน กิจฺจํ อตฺถิ,
ขมามิ เต, คจฺฉ ตาตาติ ๑ โจโร ตํ กมํ
กตฺวา อายุปรียสาเน อวิจิมฺหิ นิพฺพตฺโต ทิฆรตฺตํ
ตตฺถ ปจิตฺวา วิปาการเสเสน อิทานิ คิขณฺณูปพ
เต อชฺครเปโต หุตฺวา ปจฺจตฺติติ ๑

เอวํ สตฺถา ตสฺส ปุพฺพกมํ กเถตฺวา “ภิกฺขเว
พาลา นาม ปาปานิ กมฺมานิ กโรนฺตา น พุชฺฌ
นฺติ, ปุจฺฉา ปน อตฺตนา กตกมฺเมหิ ทยฺहनฺตา
อตฺตนา ว อตฺตโน ทาวคฺคิสทิสสา โหนฺตฺติติ วตฺวา
อนุสฺสนฺตี ฆฏฺเฏตฺวา ธมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

**“อถ ปาปานิ กมฺมานิ กรํ พาลो น
พุชฺฌติ;**

**เสหิ กมฺเมหิ ทุมฺเมโธ อคฺคิทฺทโธ
ว ตปฺปตฺติติ ๑**

ตตฺถ **อถ ปาปานิ**ติ: น เกวลํ พาลो โภจ
เสน ปาปานิ กโรติ, กโรนฺติปิ น พุชฺฌตฺติติ อตฺโถ
๑ ปาปํ กโรนฺโต จ “ปาปํ กโรมีติ อพุชฺฌนโก
นาม นตฺถิ, “อิมสฺส กมฺมสฺส เอวรูปํ นาม วิ
ปาโกติ อชานนตฺยา “น พุชฺฌตฺติติ วุตตํ ๑ **เสหิติ:**
เตหิ อตฺตโน สนฺตเกหิ กมฺเมหิ ๑ **ทุมฺเมโธ:**
ทปฺปณฺโณ ปุคฺคโล นิริเย นิพฺพตฺติตฺวา
อคฺคิทฺทโธ ว ตปฺปตฺติติ อตฺโถ ๑

เทสนาวसानะ พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

อชฺครเปต วตฺถุ ฯ

๗. มหาโมคฺคฺลฺลฺลนตฺเถร วตฺถุ ฯ (๑๑๓)

"โย ทณฺเฑน อทณฺเฑสฺสูติ อิมํ ฐมฺมํเทสนํ
สฺตถา เวฬุวเน วิหรนฺโต มหาโมคฺคฺลฺลนตฺเถรํ อา
รพฺภ กเถสิ ฯ

เอกสฺมี หิ สมเย ติตฺถิยา สन्नปิปปิตฺวา จินฺเต
สุ "ชานาถา วุโส เกน การเณน สมณสฺส โคตมสฺส
ลาภสฺสกาโร มหา หุตฺวา นิพฺพตฺโตติ ฯ "มยํ น
ชานาม, ตมฺเห ปน ชานาถาติ ฯ "อาม ชานาม,
มหาโมคฺคฺลฺลนนฺนาม เอกํ นิสฺสาย อุปฺปนฺโน, โส
หิ เทวโลกํ คนฺตฺวา เทวตาหิ กตกมฺมํ ปุจฺจิตฺวา
อาคนฺตฺวา มนุสฺसानํ กเถสิ "อิทํ นาม กตฺวา
เอวรूपํ สมฺปตฺตํ ลภนฺตํ, นิริยํปิ คนฺตฺวา นิริเย
นิพฺพตฺตานมฺปิ กมฺมํ ปุจฺจิตฺวา อาคนฺตฺวา มนุสฺसानํ
กเถสิ "อิทํ นาม กตฺวา เอวรूपํ ทุกฺขํ อนฺถวณฺตํ
ติ; มนุสฺสา ตสฺส กถํ สุตฺวา มหนฺตํ ลาภสฺสกาโร
อภิหรนฺติ; สเจ ตํ มาเรตฺถํ สกฺขิสฺสาม, โส ลาภ
สฺสกาโร อมฺหากํ นิพฺพตฺติสฺสตีติ ฯ เต "อตฺถเอโส
อุปาโยติ สพฺเพ เอกจฺจนฺทา หุตฺวา "ยงฺกิณฺจ
กตฺวา ตํ มาราเปสฺสามาติ อตฺตโน อุปฺนฺจจาเก
สมาทเปตฺวา สหสฺสํ ลภิตฺวา ปุริสชาตกมฺมํ กตฺวา
จรณฺเต โจเร ปกฺโกสาเปตฺวา "มหาโมคฺคฺลฺลนตฺเถโร
นาม กาฬสิลาเย วสฺติ, ตตฺถ คนฺตฺวา ตํ มา
เรธาติ กหาปเณ อทฺสฺ ฯ โจรา ธนฺโลเกน
สมฺปฏฺฐิจฺจิตฺวา "เถรํ มาเรสฺสามาติ คนฺตฺวา ตสฺส ว
สนฺนฺจจํ ปริวาระสุ ฯ เถโร เตหิ ปริกฺขิตฺตภาวํ ญ

ตว่า กุณฺณจิกจฺฉิทฺเทน นิภขมิตฺวา ปกฺกามิ ฯ เต
ตํทิวสํ เถรํ อทิสฺวา ปุเนกทิวสํ คนฺตฺวา ปริกฺขิปีสุ
ฯ เถโร ญตฺวา กณฺณิกามณฺทลํ ภินฺทิตฺวา อากาสํ
ปกฺขนฺติ ฯ เอวํ เต ปจฺจมาเสปี มชฺฌิมมาเสปี
เถรํ คเหตฺตํ นาสกฺขีสุ ฯ ปจฺจิมมาเส ปน สมฺปตฺเต
เถโร อตฺตนา กตกมฺมสฺส อากทฺตมนภาวํ ญตฺวา
น อปคจฺฉิ ฯ โจรา คนฺตฺวา เถรํ คเหตฺวา ต
ณฺทูลกณฺมตฺตานิสฺส อฏฺฐิณิ กโรนฺตา ภินฺทิสฺส ฯ อถ
นํ “มโตติ สลฺภาย เอกสฺมี คุมฺพปิฏฺเฐ ขิปีตฺวา
ปกฺกมฺีสุ ฯ เถโร “สตถารํ ปสฺสิตฺวาว ปรีนิพฺพา
ยิสฺสามีติ อตฺตภาวํ ฌานเวจฺเจน เวเจตฺวา ถิรํ
กตฺวา อากาเสน สตฺถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา สตถารํ
วณฺทิตฺวา “ภนฺเต ปรีนิพฺพายิสฺสามีติ อาห ฯ
“ปรีนิพฺพายิสฺสสิ โมคคฺลลานาติ ฯ “อาม ภนฺเตติ ฯ
“กตฺถ คนฺตฺวาติ ฯ “กาฬสฺีลาปเทสํ ภนฺเตติ ฯ
“เตนหิ โมคคฺลลาน มยฺหํ ฌมฺมํ กเถตฺวา ยาทิ,
ดาทิสฺสสฺส หิ เม สาวกสฺส อิทานิ ทสฺสนํ นตฺถิตี
ฯ โส “เอวํ กริสฺสามิ ภนฺเตติ สตถารํ วณฺทิตฺวา
อากาเส อฺปฺปตฺติตฺวา ปรีนิพฺพานทิวเส สาริปฺตตฺเตเถโร
วีย นานปฺปการา อิทธิโย กตฺวา ฌมฺมํ กเถตฺวา
สตถารํ วณฺทิตฺวา กาฬสฺีลายํ อฏฺฐิ คนฺตฺวา
ปรีนิพฺพายิ ฯ “เถรํ กิร โจรา มาเรสนฺติ อยฺปิ
กถา สกฺลชมฺพุทฺธิปํ ปตฺถริ ฯ ราชา อชาตสฺตตฺ
โจเร ปรีเยสนฺตถาย จารปฺริเส ปโยเชสิ ฯ เตสฺปิ
โจเรสุ สุราปาเน สุรํ ปิวนฺเตสุ เอโก เอกสฺส ปิฏ
ฐิ ปหริตฺวา ปาเตสิ ฯ โส ตํ สนฺตขฺเชตฺวา
“อมฺโห ทฺพพินฺนิต ตวํ กสฺมา เม ปิฏฺฐิ โปเถสฺสีติ
อาห ฯ “กิมฺปน หเร ทฺฐจฺโจเร ตยา มหาโม
คคฺลลาโน ปจฺมํ ปหโตติ ฯ “กิมฺปน มยา ป

หตทาวํ ตวํ น ชานาสีติ ฯ อิติ เนสํ “มยา
ปหโต มยา ปหโตติ วทนฺตานํ สุตฺวา เต จารปฺริ
สา เต สพฺเพ โจเร คเหตฺวา รณโย อาโรเจสฺ
ฯ ราชา โจเร ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ “ตุมฺเห
เถโร มาริโตติ ฯ “आम तेवाति ฯ “गेन ตุมฺहे
อุโยचितฺวาติ ฯ “नคฺคสมณเกहि तेवाति ฯ ราชา ป
ญฺจสฺเต นคฺคสมณเก คหาเปตฺวา ปญฺจสฺเตहि
โจเรहि สทฺธี ราชงฺคणे นาภิปปมาणेสุ आवाम्हे
สุ นิกฺขนาเปตฺวา ปลาเลहि ปญฺ्ञจาทาเปตฺวา อคฺค
ทาเปสิ, อถ เนสํ ฌามภาวํ ญตฺวา อยนงฺคเลहि ก
สาเปตฺวา สพฺเพ ขณฺฑาขณฺฑํ การาเปสิ, จตุส
โจเรสุ सुलोरोปนํ การาเปสิ ฯ ภิกฺขุ ฌम्मสํภายं ก
ถं สมุญฺจาเปสुं “ओ हो महा मो क्ललान्त एरो अत्त
नो अनुरूपं मरुणं पत्तोति ฯ स्तथा आकनुत्वा
“काय नुत्त भिक्षवे ऐतरहि कथाय सन्निसिन्नादि
पुज्जित्वा, “इमाम् नामादि वृत्ते, “भिक्षवे मो
क्कल्लानेन इमस्सेव अत्तभावस्स अनुरूपं मरुणं
पत्तं, पुप्फे पन तेन गत्तस्स गम्मस्स अनुरूपमे
व मरुणं पत्तन्ति वत्ता “किम्पनस्स गन्ते पुप्फก
म्मन्ति पुणฺ्ञो विदुषाเรत्ता गेहे:

“अतीते किर पाराणसीवासि ऐโก कुलपत्तो
स्यमेव गोण्णपज्जातिनि गोโรนโต मातापितโร
पुत्रिचคฺคि ฯ अत्तस्स मातापितโร न “तात त्वं
ऐकโกव केहे ज उरुणे ज गम्भं गोโรนโต
กิลมสิ, ऐกं ते कुमारิกं आनेस्सामาदि वत्ता
“अम्मताता न मय्हं เอवรูปाय अत्तो, ओहं ยาว
ตุมฺहे ชีว, ताव वो सहตถาว อุปุญฺจหิस्सामी
เตน ปุณฺ्ञิกขิตฺตา ปุณฺ्ञปุณฺ्ञ ยาจิตฺวา कुमारิกं
आनयीस्सु ฯ सा กतिपाहेनेว ते उपุญฺจहित्वा

ปจฺจา เตสํ ทสฺสนมปิ อนิจฺจนฺตี “น สกฺกา ตว
มาตาปิตุหิ สทฺธี เอกภฺจฺจาเน วสิตฺนฺติ อหฺมายิตฺวา,
ตสฺมี อตฺตโน กถํ อคฺคณฺหนฺเต, ตสฺส พ
หิคตกาเล มกฺจิวากขณฺทานิ จ ยาคุเพณญฺจ ค
เหตฺวา ตตฺถ ตตฺถ อากิริตฺวา เตนาคนฺตฺวา
“กิมิทฺนฺติ ปุญฺจา “อิเมสํ อนุทฺมหลฺลกาณํ เอตํ
กมฺมํ, สพฺพํ เคหํ กิลิฏฺจํ กโรนฺตา วิจฺรนฺติ, น
สกฺกา เอเตหิ สทฺธี เอกภฺจฺจาเน วสิตฺนฺติ อาห ๕
เอวํ ตาย ปฺนปฺปนํ กถฺยมานาย เอวรฺอุปฺปิ ปุริต
ปารมี สตฺโต มาตาปิตุหิ สทฺธี ภิชฺชิ ๕ โส “โหด,
ชานิสฺสามิ เตสํ กตฺตพฺพนฺติ เต โภเชตฺวา
“อุมมตาตา อสฺสภฺจฺจาเน นาม ตุมหากํ ภาตกา
อาคมณํ ปจฺจาสีสนฺติ, มยํ ตตฺถ คมิสฺสามาติ เต
ยานกํ อารोเปตฺวา อาทาย คจฺจนฺโต อฏฺฐวีมฺขณํ
ปตฺตกาเล “ตาต รสฺมียํ คณฺหาถ, โคณา ปโตท
สญฺญาย คมิสฺสนฺติ, อิมสฺมี จาเน โจรา วสนฺติ,
อหํ โอตรามีติ ปิตุ หตฺถํ รสฺมียํ ทตฺวา โอ
ตริตฺวา คจฺจนฺโต สทฺทํ ปริวตฺเตตฺวา โจรานํ อฏฺฐิ
ตสทฺทมกาสิ, มาตาปิตโร ตํ สทฺทํ สุตฺวา “โจรา
อฏฺฐิตาติ สญฺญาย “ตาต มยํ มหลฺลกา, ตวํ
อตฺตานเมว รกฺษาหิติ อาหํสฺ ๕ โส มาตาปิตโร ต
ถา วิรวนฺเตปิ โจรสทฺทํ กโรนฺโต โภฏฺเฏตฺวา มา
เรตฺวา อฏฺฐวียํ ชิปิตฺวา ปจฺจาคมิ ๕

สตฺถา อิมํ ตสฺส ปุพฺพกมฺมํ กเถตฺวา “ภิกฺขเว
โมคฺคฺลลาโน เอตฺตํ กมฺมํ กตฺวา อนเภานิ วสฺสส
ตสฺสหาณานิ นิริเย ปจิตฺวา วิปากาวเสเสน อตฺตภาวส
เต เอวเมว โภฏฺเฏตฺวา สญฺจณฺณโต มรณํ ปตฺโต,
เอวํ โมคฺคฺลลาเนน อตฺตโน กมฺมานุรูปฺเมว มรณํ
ลทฺถํ, ปญฺจหิ โจรสเตหิ สทฺธี ปญฺจ ติตฺถียสตานิ

มม ปุตตสส อปฺปทญฺจสฺส ปทฺสสิตฺวา อนรูปเมว
มรณํ ลภีสุ; อปฺปทญฺจสฺส ทิ ปทฺสสนฺโต ทสฺหิ
การณฺเห อนนฺยพฺยสนฺนํ ปาปฺณาติเยวาทิ วตฺวา
อนุสนฺธี ชฺฆเตวาท ฌมฺมํ เทเสนฺโต อีมา คาคา อ
ภาสิ

“โย ทณฺฑเณน อทณฺฑเณสุ อปฺปทญฺเจสุ
ทฺสฺสติ,
ทสนฺนมนฺถมฺมตฺรํ จานํ ชิปฺปเมว
นิคจฺจติ:
เวทณํ ผรฺสํ ชานี สรียสฺส ว เกท
นํ
ครุํ วาปี อาพาธํ จิตฺตกฺเขปํ
ว ปาปฺเณ,
ราชโต วา อุปสคฺคํ อพฺภกฺขานํ
ว ทารุณํ
ปริกฺขยํ ว ฌาตึณํ โภคานํ ว ป
ภงฺกฺคณํ,
อถวาสฺส อคารานิ คคฺคิ ทนฺติ
ปาวโก
กายสฺส เกทา ทฺสปฺปณฺโณ นิริยํ โส
อุปฺปชฺชตฺติ:

ตตถ อทณฺฑเณสุตฺติ: กายทณฺฑาทิวิริหิตฺส
ชีณาสเวสฺ ๑ อปฺปทญฺเจสุตฺติ: ปเรสฺ วา อตฺตนิ วา
นิริปฺราเชสฺ ๑ ทสนฺนมนฺถมฺมตฺรํ จานนฺติ: ทสฺส ทฺกฺข
การณฺเส อณฺถมฺมตฺรํ การณํ ๑ เวทนฺนฺติ: สีสโรคา
ทิเกทํ ผรฺสํ เวทณํ ๑ ชานนฺติ: กิจฺจาทิคตฺสส
ธนฺสฺส ชานี ๑ เกทนฺนฺติ: หตฺถจฺเจทาทิํ สรียเกท
นํ ๑ ครุณฺติ: ปกฺขหตฺถเอกจฺกฺขปฺปิจฺสปฺปิภุณฺณาวกฺกฺจ
โรคาทิเกทํ ครุกาพาธํ วา ๑ จิตฺตกฺเขปนฺติ:

อุมาท ๑ **อุปสคฺคนฺติ:** ยสฺวิโลปเสนาปตฺธิจฺจนา
ทิจจณฺเฑนทาทิกํ ราชโต อุปสคฺคํ วา ๑ **อพฺภ
กฺขานนฺติ:** อทฺธิจฺจอสฺสฺตอจฺฉินฺติตฺตปฺพํ “อิทํ สนฺธิจฺเจ
ทาทิกมฺมํ อิทํ วา ราชปฺราธกมฺมํ ตยา กตฺตนฺติ เอว
รूपํ ทารุณํ อพฺภกฺขานํ วา ๑ **ปฺริกฺขยํ ว ภา
ตฺตฺนนฺติ:** อตฺตโน อวสฺสโย ภวิตฺตํ สมตฺถานํ ภาตฺตํ
ปฺริกฺขยํ วา ๑ **ปภงฺคณนฺติ:** ปภงฺคภาวํ ปุตฺติภาวํ วา
๑ ยณฺหิสฺส เคเห ฐณฺณํ, ตํ ปุตฺติภาวํ อาปชฺชติ,
สฺวณฺณํ องฺคารภาวํ, มุตฺตา กปฺปาสณฺนิจฺจภาวํ,
กหาปณา กปาลชณฺทาทิกภาวํ, ทวิปทจตฺตปฺปทา กา
ณาทิกภาวนฺติ อตฺโถ ๑ **อคฺคิ ทฺทตฺติ:** เอกสํวจฺจเร
ทฺทิตฺติกชตฺตํ อณฺณสฺมํ ทาทเก อวิชฺชมาเนปี อส
นฺนิอคฺคิ วา ปตฺติวาท ทฺทติ, อตฺตโน ฐมฺมตฺตาย อณฺณ
โต ปาวโก วา ทฺทติเยว ๑ **นฺริยนฺติ:** ทฺธิจฺเจ
ฐมฺเม อิมสํ ทสนฺนํ จานานํ อณฺณตฺรํ ปตฺวาปี
เอกํเสน สมปฺราเย ปตฺตปฺพํ ทสฺเสตฺตํ "นฺริยํ โส
อุปชฺชตฺติ วุตฺตํ ๑

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสุติ
๑

มหาโมคคฺคฺลลนตฺเถร วตฺถ ๑

๘. พหุภณฺทิกภิกฺขุ วตฺถ ๑ (๑๑๔)

“น นคฺคจฺริยาติ อิมํ ฐมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตฺวเน วิหรนฺโต พหุภณฺทิกํ ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ
๑

สวตฺถึวาสี กิเรโก กุณฺณพิโก, ภริยาย กาลก
ตฺตาย, ปพฺพชิ ๑ โส ปพฺพชฺชนฺโต อตฺตโน ปรีเวณ
ณฺจ อคฺคิสาณฺณจ ภณฺทคพฺภณฺจ กาเรตฺวา สพฺพปี
ภณฺทคพฺภํ สปฺปิเตลาทีหิ ปฺเรตฺวา ปพฺพชิ ๑ ปพฺพ

ชิตวา จ ปน อตตโน ทาเส ปกโกสาเปตวา
ยถารุจิตํ อาหารํ ปจาเปตวา ภุณฺขี ฯ พหุภุณฺโท จ
พหุปริกฺขารो จ อโหสิ; รตฺตี อญฺญํ นิवासนาปารุ
ปนํ โหติ, ทิวา อญฺญํ; วิหารปจฺจนเต วสตี ฯ
ตสฺสเสกทิวสํ จีวรปจฺจตฺถณฺยานิ สุกฺขาเปนตสฺส เสนา
สนจาริกํ อาหิณฺชนตา ภิกฺขุ ปสฺสิตวา “กสฺสึมานิ
อาวุโสติ ปจฺจิตวา, “มยฺหนฺติ วุตเต “อาวุโส ภคว
ตา ตีณิ จีวรานิ อนญฺญาตานิ, ตวํ จ เอวํ
อปฺปิจฺจสฺส พุทฺธสฺส สาสเน ปพฺพชิตวา เอวํ พหุ
ปริกฺขารो ชาโตติ ตํ สตถุ สนฺติกํ เนตวา “ภ
นฺเต อยํ ภิกฺขุ อติพหุภุณฺโทติ อาโรเจสฺสํ ฯ สตถา
“สจฺจํ กิร (ตวํ) ภิกฺขุติ ปจฺจิตวา “สจฺจํ ภนฺเตติ
วุตเต, “กสฺมา ปน ตวํ ภิกฺขุ, มया อปฺปิจฺจตาย
ธมฺเม เทสิเต, เอวํ พหุภุณฺโท ชาโตติ อาห ฯ
โส ตาวตฺตเกเนว กุปฺโต “อิมินาทานิ นีหาเรณ จริ
สฺสามีติ ปารุปนํ จทฺเทตวา ปริสมขฺเณ เอกจีวโร
อฏฺฐจาสิ ฯ อถ นํ สตถา อุปตถมภยมาโน “นनु
ตวํ ภิกฺขุ ปพฺเพ หิโรตฺตปฺปํ คเวสโก ทกรกฺข
สกาเลปฺปิ หิโรตฺตปฺปํ คเวสมาโน ทวาทส วสฺसानิ
วิหาสิ; กสฺมา อิทานิ เอวํ ครุเก พุทฺธสาสนे ป
พฺพชิตวา จตฺตปฺริสมขฺเณ ปารุปนํ จทฺเทตวา
หิโรตฺตปฺปํ ปหาย จิตฺติ ฯ โส สตถุ วจฺนํ
สฺสวา หิโรตฺตปฺปํ ปจฺจปฏฺฐาเปตวา ตํ จีวรํ ปารุ
ปิตวา สตถารํ วนฺทิตวา เอกมฺนตํ นิสีทิ ฯ ภิกฺขุ
ตสฺส อตฺถสฺส อาวิภาวนตถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺส ฯ อถ
ภควา อตฺตํ อahrtฺตวา กเถสิ:

“อตฺเต กิร พาราณสีรณฺโอบิ อคฺคมเหสิยา
กฺจจฺมิหิ โพธิสฺตโต ปฏฺฐิสฺนฺธี คณฺหิ ฯ ตสฺส นาม
คหณทิวเส มหิสฺสาสกาโรติสฺส นามํ กรีสฺส ฯ ตสฺส

กนิษฐภاتا จันทกุมารโ นาม อโหสิ ฯ เตสํ มาตริ
กาลกตาย ราชํ อญญํ อคฺคมहेสิญฺจํเน จเปสิ ฯ
สาปี ปุตฺตํ วิชาเย ฯ “สุริยกุมารโตสฺส นามํ กรีสํ ฯ
ตํ ทิสฺวา ราชํ ตญฺเฐ “ปุตฺตสฺส เต วรํ ทมมิตี
อาห ฯ สาปี โข เทวี่ “อิจฺฉิตกाले คณฺหิสฺสามิตี
วตฺวา ปุตฺตสฺส วยปฺปุตฺตกाले ราชานํ อาห “เทว
มยหํ ปุตฺตสฺส ชาตกाले วโร ทินฺโน, ปุตฺตสฺส
เม รชฺชํ เทหิตี ฯ ราชํ “มม เทว ปุตฺตา
อคฺคิกฺขนฺธา วีย ชลนฺตา วิจฺรุตี, น สกฺกา ตสฺส
รชฺชํ ทาตุนฺติ ปฏิกฺขิปปิตฺวาปี ตํ ปุณฺนปฺปนํ ยาจมาน
เมว ทิสฺวา “อโย เม ปุตฺตานํ อนตฺถมฺปิ กเรยฺยาตี
ปุตฺเต ปกฺโกสาเปตฺวา “ตาต อหํ สุริยกุมารสฺส ชา
ตกाले วรํ อทาสี, อิทานิ ตสฺส มาตา รชฺชํ
ยาจตี, อหนุตสฺส น ทาตฺกामิ, ตสฺส มาตา
ตุมฺหากํ อนตฺถมฺปิ กเรยฺย; คจฺฉถ ตุมฺहे อรญฺเณ
วสิตฺวา มมจฺเจนาคนฺตฺวา รชฺชํ คณฺเหยฺยาถาตี
อโยเยเชสิ ฯ เต ปีตรํ วนฺทิตฺวา ปาสาทา โอตฺร
นฺเต ราชจฺกเณ กิप्พฺมานิ สุริยกุมารโ ทิสฺวา ตํ
การณํ ญตฺวา เตหิ สทฺธีเยว นิภฺขมิ ฯ เตสํ
หิมวนฺตํ ปวิญฺจกाले โพธิสฺสโต มคฺคา โอกกมฺม
อญฺเณตรสฺมี รุกฺขมฺULE นิสีทิตฺวา สุริยกุมารํ อาห
“ตาต เอตํ สรํ คนฺตฺวา นหาตฺวา จ ปิวิตฺวา จ
อมฺหากํปิ ปทฺมินิปตฺเตหิ อุทกํ อหาราตี ฯ โส
ปนฺ สโร เวสฺสวณฺสสฺ สนฺติกา เอเกน ทกรฺกฺขเสน
ลทฺโธ โหตี ฯ เวสฺสวโน จ ตํ อาห “จเปตฺวา
เทวธมฺมชานนเกเยว อญฺเณ อิมํ สรํ โอตฺรนฺติ, เต
ชาทิตํ ลภสีตี ฯ ตโต ปญฺจาย โส ตํ สรํ
โอดิตฺถโนตฺถินฺเณ เทวธมฺเม ปจฺฉิตฺวา อชานนฺเต ชา
ทตี ฯ สุริยกุมารโปี ตํ สรํ อวิมฺสิตฺวา ว โอตฺริ,

เตน จ “เทวธมฺเม ชานาสีติ ปุจฺฉโต “เทวธมฺมา
นาม จนฺทิมสุริยาติ อาห ฯ อถ นํ “ตวํ เทวธมฺเม
น ชานาสีติ อุกํ ปเวเสตฺวา อตฺตโน ภวเน จ
เปสึ ฯ โพธิสฺสโตปิ ตํ จิรายนฺตํ ทิสฺวา จนฺท
กุมารํ เปเสสึ ฯ โสปี เตน “เทวธมฺเม ชานาสีติ
ปุจฺฉโต “เทวธมฺมา นาม จตฺสโส ทิสฺวาติ อาห ฯ
ทกรกฺขโส ตมปี อุกํ ปเวเสตฺวา ตเถว จเปสึ ฯ
โพธิสฺสโต, ตสมปี จิรายนฺเต, “อนฺตราเยน ภวิต
พฺพนฺติ สยํ คนฺตฺวา ทฺวินนปี โอตฺรณปทํ ทิสฺวา
“อโย สโร รกฺขสปรคฺคหิตฺติ ฅตฺวา ชคํ
สนฺนยฺหิตฺวา ฐนํ คเหตฺวา อญฺจาสิ ฯ รกฺขโส ตํ
อโนตฺรนฺตํ ทิสฺวา วนกมฺมิกปฺริสเวเสนาคนฺตฺวา อาห
“โภ ปฺริส ตวํ มคฺคกิลนฺโต กสฺมา อิมํ สรํ โอ
ตฺริตฺวา นหาตฺวา จ ปิวิตฺวา จ ภิสฺมพฺฟาเล ชาทิตฺวา
ปฺปฺพานิ ปิลนฺธิตฺวา น คจฺฉสึติ ฯ โพธิสฺสโต ตํ
ทิสฺวา ว “เอโส ยกฺโขติ ฅตฺวา “ตยา เม ภาท
โร คหิตาติ อาห ฯ “อาม มยา คหิตาติ ฯ
“กึการณฺนาติ ฯ “อหํ อิมํ สรํ โอตฺติณฺเณ ลภามิติ,
“กึ ปน สพฺเพว ลภสึติ ฯ “เทวธมฺเม ชานนเก จ
เปตฺวา อวเสเส ลภามิติ ฯ “อตฺถิ ปน เต เทว
ธมฺเมหิ อตฺโถติ ฯ “อาม อตฺถึติ ฯ “อหํ ก
เถสฺสามิติ ฯ “เตนหิ กเถหึติ ฯ “น สกฺกา กิลิฏฺจ
คตฺเตน กเถตฺนฺติ ฯ ยกฺโข โพธิสฺสตํ นหาเปตฺวา
ปานิยํ ปาเยตฺวา อลงฺกริตฺวา อลงฺกตมณฺทปมชฺเฌ
ปลลฺงกํ อาโรเปตฺวา สยมสฺส ปาทมฺULE นิสึติ ฯ อ
ถ นํ โพธิสฺสโต “สกกจจํ สฺสณฺหาหึติ วตฺวา อิมํ
คาถมาห

“หิริโอตฺตปฺปสมฺปนฺนาสฺสกกธมฺมสมาหิตา

สนฺโต สปปริสา โลเก ‘เทวธมฺมาติ วจฺจเรติ ฯ

ยฺกโข อิมํ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺโน
โพธิสฺส ตํ อาห “ปณฺทิตฺเต อหฺนเต ปสนฺโน เอกํ
ภาตฺรํ ทมฺมิ, กตฺรํ อาเนหิตี ฯ “กนิฏฺฐํ อาเนหิตี ฯ
“ปณฺทิตฺตํ ตวํ เกวลํ เทวธมฺเม ชานาสีเยว, น ปน
เตสฺส วตฺตสึตตี ฯ “กึการณฺาติ ฯ “ยสฺมา เชฏฺฐํ จ
เปตฺวา กนิฏฺฐํ อหฺราเปตฺวา เชฏฺฐจาปจายิกกมฺมํ น
กโรสึตตี ฯ “เทวธมฺเม อหํ ยฺกข ชานามิ, เตสฺส จ
วตฺตตามิ; มยํ हि เอตํ นิสฺสาย อิมํ อรณฺเณ ปวิฏฺฐ
จา, เอตสฺส हि อตฺถาย อมฺหากํ ปิตฺรํ เอตสฺส
มาตา รชฺชํ ยาจิ, อมฺหากมฺปน ปิตา ตํ วรํ อท
ตฺวา อมฺหากํ อนุรฺกฺขณตฺถาย อรณฺณวาสํ अनुชานि
ฯ โส กุมารो อนิวตฺติตฺวา อมฺहेहि สทฺธิํ อาค
โต; ‘ตํ อรณฺเณ เอโก ยฺกโข ขาทตฺตี วุตฺเตปิ,
น โกจิ สทฺททิสฺสตี; เตนาหํ ครหฺยภีโต ตเมว
อหฺราเปหิตี ฯ ยฺกโข โพธิสฺส ตสฺส ปสึทิตฺวา “สาธ
ปณฺทิตฺตํ ตวเมว เทวธมฺเม ชานาสี, เทวธมฺเมสฺส จ
วตฺตสึตตี เทวปี ภาตโร อาเนตฺวา อทาสี ฯ อถ น
โพธิสฺส ตโต ยฺกขภาเว อาทิณฺวํ กเถตฺวา ปญฺจส
สึเลสฺส ปตฺติฏฺฐาเปสิ ฯ โส เตन สฺสํวิหิตารฺกโข
ตสฺมี อรณฺเณ วสิตฺวาล ปิตริ กาลกเต, ยฺกขํ อา
ทาย พาราณสีํ คนฺตฺวา รชฺชํ คเหตฺวา จนฺทกุมาร
สฺส อปรชฺชํ ทตฺวา สฺริยกุมารสฺส เสนาปตฺติฏฺฐาณ
ทตฺวา ยฺกขสฺส รณฺเณ จาเน อายตณํ กาเรตฺวา,
ยถา โส ลากคฺคปฺปตฺโต โหติ; ตถา อทาสี ฯ

สตฺถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อหฺริตฺวา ชาคํ
สโมธานํ “ตทา โส ทกรฺกโข พหุภณฺฑทิกภิกฺข
อโหสิ, สฺริยกุมารो อานนฺโท, จนฺทกุมารो สารี

ปุตโต, มหิสาสากุมารโ อหเมวาติ ฯ เอวํ สตุถา
ชาตํ กเถตวา “เอวํ ตวํ ภิกขุ ปุพเพ เทวธมเม
คเวสमानิ หิโรตตปฺปสมฺปนฺโน วิจริตวา อิทานิ
จตฺตปฺปริสมชฺเฌ อิมินา นีหาเรณ จตฺวา มม ปฺรโต
‘อปปิจฺจโมหิตี วทนฺโต อยฺยตํ อกาสิ; น หิ สาธุ
กปฺปฏิกฺเขปาทิมตฺเตน สมโน นาม โหติตี วตฺวา
อนุสนฺตี” ฆเถตวา ธมฺมํ เทเสณฺโต อิมํ คาถมาห

“น นคฺคจริยา, น ชฎา, น
ปงฺกา,
นानาสกา ตณฺทิลสาຍิกา วา
รโชนฺลํ อุกฺกฏิกปฺปธานํ
โสเธนฺติ มจฺจํ อวิตฺถณฺณกஙฺขนฺติ
ฯ

ตตถ นานาสกาติ: น อนาสกา, ภตฺตปฏิกฺเขโป
ติ อตฺโถ ฯ ตณฺทิลสาຍิกาติ: ญฺมิสยํ ฯ ร
โชนฺลนฺติ: กทฺทมเลปนากาเรน สรีเร สนนิจิตฺรโชน
ฯ อุกฺกฏิกปฺปธานนฺติ: อุกฺกฏิกภาเวน อารทฺธวิริยํ ฯ
อิทํ วุตฺตํ โหติ “โย หิ มจฺโจ ‘เอวํ อหํ โลก
นิสฺสรณสงฺขาตํ สฺวทฺธี ปาปฺปณิสฺสามีติ อิมेष นคฺคจริ
ยาทีสุ ยงฺกิลฺลจิ สมาทาย วตฺเตยฺย, โส เกวลํ
มิจฺฉาทสฺสสนฺนญฺเฌว วทฺธเมยฺย กิลมถสฺส จ ภาคิ
อสฺส; น หิ เอตานิ สฺสสมาทินฺนานิ อญฺจวตฺถุกาย
กஙฺขาย อวิตฺถณฺณภาเวน อวิตฺถณฺณกஙฺขํ มจฺจํ
โสเธนฺตตีติ ฯ

เทสนาวเสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนิ ปาปฺปณิสฺ
ติ ฯ

พหุภณฺฑิกภิกขุ วตฺถุ ฯ

๙. สนฺตติมหามตฺต วตฺถุ ฯ (๑๑๕)

“**อลงกโต เจปิ สมณฺจเรยยาติ อิมํ ฌมฺมเท**
สนํ สตถา เขตฺวเน วิหรนฺโต สนฺตติมฺหามตฺตํ อา
รพฺภา กเถสิ ฯ

โส หิ เอกสฺมี กาเล รณฺโณ ปเสนทโกสล
สฺส ปจฺจนตํ กุปิตํ วุปฺสเมตฺวา อากโต ฯ อถสฺส
ราชา ตณฺหฺโวจ สดตํ ทิวสานิ รชฺชํ ทตฺวา เอกํ น
จฺจคฺคิตกฺขสฺสํ อิตถิ อทาสิ ฯ โส สดตํ ทิวสานิ
สฺรามมตฺโต หุตฺวา สดตเม ทิวเส สพฺพาลงฺการ
ปฏฺมณฺชิโต หตฺถิกฺขนธฺวรคฺโต นหฺนตฺตถํ คจฺจนโต
สดถารํ ปิณฺทาย ปวิสฺนตํ ทฺวารนฺตเร ทิสฺวา
หตฺถิกฺขนธฺวรคฺโต ว สีสํ จาเลตฺวา วนฺทิ ฯ สตถา
สิตํ กตฺวา, “โก นุ โข ภนฺเต สิตปาตฺกฺรณฺเหตฺติ
อานนฺทเถเรน ปณฺโวจ สิตการณํ อากฺขณฺโต อาห
“ปสฺส อานนฺท สนฺตติมฺหามตฺตํ, อชฺเชว สพฺพากรณ
ปฏฺมณฺชิโต ว มมฺ สนฺติกํ อากฺนตฺวา จตฺตป
ทิกคากฺวเสน อรหตฺตํ ปตฺวา สดตตาลมตฺเต อากา
เส นิสิตฺตฺวา ปรีนิพฺพายิสฺสตีติ ฯ มหาชนฺ เถเรน
สทฺธี กเถนตสฺส สดถุ วจฺนํ อสฺโสสิ ฯ ตตถ
มิจฺฉาทิฏฺฐิกิชา จินฺตยีสฺ “ปสฺสถ สมณสฺส โคตมสฺส
กิริยํ, มุขมตฺตเมว ภาสตี, อชฺช กิเรสฺส เอวํ สฺรา
มมตฺโต ยถาลงฺกโต ว ตสฺส สนฺติเก ฌมฺมํ
สฺตฺวา ปรีนิพฺพายิสฺสตี; อชฺช นํ มุสาวาเทน
นิคฺคณฺหิสฺสามาติ ฯ สมฺมาทิฏฺฐิกิชา จินฺตยีสฺ “อโห
พฺพุธานํ มหฺนภาโว, อชฺช พุทฺธลึพฺพิหฺญาเว สนฺตติ
มฺหามตฺตลึพฺพิหฺญาเว ทณฺฑํ ลภิสฺสามาติ ฯ สนฺตติมฺหา
มตฺโตปิ นหฺนตฺตเถ ทิวสภาคํ อุทกกีฬํ กีฬิตฺวา
อุยฺยํ คณฺตฺวา อาปानญฺมียํ นิสิตฺติ ฯ สปิ อิตถิ
รงฺคมชฺเชว โอตริตฺวา นจฺจคฺคิตํ ทสฺเสตฺถ อารภี ฯ
ตสฺสา สวีรลึพฺพิหาย ทสฺสนตฺถํ สดตาทํ อปฺปาหาร

ตาย ต่ทิวส์ นจจคืด หสสมมานาย อนโตกจฉิย
สตถกวาตา สมุญจาย หทยมส์ กนุติดวา อคมส์ ฯ
สา ต่ขณญเวย มุเขน เจว อกขีหิ จ วิวญเหิ กา
ลมกาสี ฯ สนุตติมหามตโต “อุปธาเรถ นนติ
วตวา, “นิรุทธา สามีติ วุตตมตเตเยว พลวโสเกน
อภิกุโต ฯ ต่ขณญเวยสส สตตาท่ ปิตสฺรา ต
ตตกปาเล อุกกพินทุ วย ปริกขย์ อคมาสี ฯ โส
“น เม อิมิ โสเก อญโเว นิพพาเปตุ สกขิสฺสติ
อญญตร ตถาคเตนาติ พลกายปรีวโต สายณหสมเย
สตถุ สนุตติกั คนุตวา วนทิดวา เอวมาห “ภนฺเต
เอวรูป เม โสโก อุปปนโน, ‘ตํ เม ตมฺहे
นิพพาเปตุ สกขิสฺสเถติ อากโตมฺหิ, ปฐิสฺสรณํ เม
โหเถติ ฯ อถ นํ สตถา “โสเก นิพพาเปตุ สมตถ
สฺสเสว สนุตติกั อากโตสฺสิ, อิมิสฺสา หิ อิตถียา
อิมินา ว การเณน มตกาเล ตว โรทนต์สฺส ป
คฆริตอสนฺนิ จตฺตนํ มหาสมฺมททานํ อุกกโต อติเรก
ตรานีติ วตวา อิมิ คาถมาห

“ยํ ปุพฺเพ, ตํ วิโสเสหิ, ปจฺจา เต
มาหุ กิณฺจณํ,
มขฺเณ เจ โน คหฺสฺสสฺสิ, อุปสนฺโต
จริสฺสสฺสีติ ฯ

คาถาปริโยसानะ สนุตติมหามตโต อรหตฺตํ
ปตวา อตตโน อายุสงฺขารํ โอโลเกนฺโต ตสฺส
อปฺปวตฺตณฺทาวํ ญตวา สตถารํ อาห “ภนฺเต
ปรีนิพฺพานํ เม อนฺชานาเถติ ฯ สตถา เตน
กตกมฺมํ ชานนฺโตปิ “มุสาวาทเณ นิคฺคณฺหนตฺถํ
สนฺนิปติตา มิจฺฉาทิฏฺฐิกิยา โอภาสํ น ลภิสฺสสนฺติ,
‘พุทฺธลี้ฬฺหญฺเจว สนุตติมหามตฺตลี้ฬฺหญฺจ ปสฺสิสฺสสามา
ติ สนฺนิปติตา สมฺมาทิฏฺฐิกิยา อิมินา กตกมฺมํ

สตุวา ปุณฺณเวสฺส อาทฺรํ กริสฺสนฺตํ สลฺลภเชตฺวา
“เตนหิ ตยา กตกมฺมํ มยฺหํ กเถหิ, กเถนฺโต จ
ภุมิยํ จิโต อกเถตฺวา สตฺตตาลมตฺเต อากาเส จิ
โต กเถหิตฺติ อาท ๑ โส “สาธุ ภนฺเตติ สตถารํ
วณฺทิตฺวา เอกตาลปฺปมาณํ อุกคฺคมม โอรุหิตฺวา ปุณ
สตถารํ วณฺทิตฺวา อุกคฺจจฺจนฺโต ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา สตต
ตาลปฺปมาเณ อากาเส ปลฺลงฺเกน นิสิตฺติวา “สุณฺนาถ
เม ภนฺเต ปุพฺพกมฺมนฺติ อาท:

“อิโต เอกนวุเต กปฺเป วิปฺสฺสีพฺพุทฺธกาเล
พฺพณฺตํ ตินฺนเร เอกสฺมिํ กุเล นิพฺพตฺติตฺวา จินฺตสฺสี
‘กิณฺนุ โข ปเรสํ เจทนํ วา ปิพฺพนํ วา อกรณ
กมฺมนฺติ อปฺปชาเรนฺโต ปุณฺณเวสฺส โขสฺนกมฺมํ ทิสฺวา
ตโต ปฏฺฐจาย ตํ กมฺมํ กโรนฺโต มหาชนํ สฺมาท
เปตฺวา ‘ปุณฺณยานิ กโรถ, อโปสฺสยทิวเสสฺส อโปสฺสย
สฺมาทียถ, ทานํ เทถ, ธมฺมํ สุณฺนาถ: พุทฺธรต
นาทํหิ สทิสํ อญฺญํ นาม นตฺถิ, ตินฺนํ รตฺนํ
สกฺกาเร กโรถาติ อุกฺโขเสนฺโต วิจฺรามี; ตสฺส มยฺหํ
สทฺทํ สตุวา พุทฺธปิตา พนฺธุโม มหาราชา มํ
ปโกโกสาเปตฺวา ‘ตาท กิ กโรนฺโต วิจฺรสีติ
ปฺจจฺจิตฺวา, ‘เทว ตินฺนํ รตฺนํ คุณํ ปกาเสตฺวา
มหาชนํ ปุณฺณกมฺเมสฺส สฺมาทเปนฺโต วิจฺรามีติ วุตฺเต,
‘กตถ นิสินฺโน วิจฺรสีติ ปฺจจฺจิตฺวา, ‘ปทสา ว เทว
ติ วุตฺเต, ‘ตาท น ตวํ เอว วิจฺริตฺถ อรหฺสี, อิมํ
ปฺปพฺพทามํ ปิลนฺธิตฺวา อสฺสปีฏฺเฐ นิสินฺโน วิจฺราติ
มยฺหํ มุตฺตาทามสทิสํ ปฺปพฺพทามํ ทตฺวา ทนฺตํ
อสฺสํ อทาสิ: อถ มํ รณฺญา ทินฺนปฺริหาเรน ตเถว
อุกฺโขเสตฺวา วิจฺรนฺตํ ปุณฺปิ ราชา ปโกโกสาเปตฺวา
‘ตาท กิ กโรนฺโต วิจฺรสีติ ปฺจจฺจิตฺวา, ‘ตเทว เท
วาติ วุตฺเต, ‘ตาท อสฺสปี เต นานุจฺจวิโก, อธิ

นีสีทิตวา วิจราติ จตุสินธุวยุตต์ รณ อทาสี: ตติ
ยวาระปี เม ราชา สทท สุตวา ปกโกสาเปตวา
'ตาด ก็ กโรนโต วิจรสติ ปุจฉิตวา, 'ตเทว เท
วาทิ วุตเต, 'ตาด รโณปี เต นานัจฉวิโกติ มยห
มหนต์ โภค มหาปสาธณญ ทตวา เอก หตถิ
อทาสี: สุวาท สพพากรณปฏิมณชิต หตถิกชนน
นีสีทิตวา อสิติวสสสหสทานิ ธมมโฆสกกมม อกาสี;
ตสส เม เอตตก กาล กายโต จนุทนคนโร วาย
ติ, มขโต อุปปลคนโร วายติ; อิท มยา ก
ดกมมุนติ ฯ

เอว โส อตตโน ปุพพกมม กเถตวา อากาเส
นินโน ว เตโชธาดุ สમાปชชิตวา ปรีนิพพายิ ฯ
สรีเร ชาลา อุจฺจหิตวา มสโลหิต ณาเปสิ ฯ สมน
ปปพานิ วีย ธาตุโย อวลีสิสุ ฯ สดถา สุตทวตถ
ปสาเรสิ ฯ ธาตุโย ตตถ ปตีสสุ ฯ ตา ปกขิปิตวา
จาตุมมหาปเถ ญปี กारेสิ "มหาชนโน วนทิตวา
ปญญภาคิ ภวิสสตีติ ฯ

ภิกขุ ธมมสภาย กถ สมุจฺจาเปส "อาวโส
สนตติมหามตโต เอกคาถาวसानะ อรหตต์ ปตวา
อลงกตปฏียตโต ว อากาเส นีสีทิตวา ปรีนิพพุโต:
กิณฺณุ โข เอต 'สมโณติ วตตฺ วญฺญติ อุทาท
'พราหมโณติ ฯ สดถา อาคนตวา "กาย นุตถ
ภิกขเว เอตริหิ กถาย สนนินนินาติ ปุจฉิตวา,
'อิมาย นามติ วุตเต, "ภิกขเว มม ปุตต์
'สมโณติปี วตตฺ วญฺญติ, 'พราหมโณติปี วตตฺ วญฺญ
ติเยวาทิ วตวา อนุสนธิ ชญฺเฏตวา ธมม เทเสนโต
อิม คากมาห

**"อลงกโต เจปิ สมญจเรย
สนโต ทนโต นียโต พุรุมจารี**

**สพฺเพสฺ ญฺเตสฺ นิธาย ทณฺฑํ,
โส พุราหฺมणे โส สมणे ส
ภิกฺขุติ ฯ**

ตตถ **อลงฺกโตติ:** วตถาภรณปฏฺิณฺทิตฺ ฯ
ตสฺสสตฺถิโ “วตถาลงฺการาที่หิ อลงฺกโต เจปิ ปุคฺคโล
กายาที่หิ สมณฺจเรยฺย ราคาทิวปสเมน สนฺโต
อินฺทริยทมเนน ทนฺโต จตุมฺมคฺคณิยาเมน นิยฺโต
เสฏฺฐจจริยาฯ พุรหฺมจารี กายทณฺฑาทินิ โอโรปิตตยา
สพฺเพสฺ ญฺเตสฺ นิธาย ทณฺฑํ, โส เอวรฺูป พา
หิตปาปตฺตา ‘พุราหฺมणेติปิ สมิตปาปตฺตา
‘สมणेติปิ ภินฺนภิเลสฺตตฺตา ‘ภิกฺขุติปิ วตฺตพฺโพเยวาทิ
ฯ

เทสนาวसाने พหุ โสตาปตฺติผลาที่นิ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

สนฺตติมฺหามตฺต วตฺถุ ฯ

๑๐. ปีโลติกตเถร วตฺถุ ฯ (๑๑๖)

หิรินิเสธฺ ปริโสติ อิมิ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตวเน วิหรนฺโต ปีโลติกตเถรํ อารพฺภ กเถสิ ฯ
เอกสฺมี หิ ทิวเส อานนฺทตฺเถโร เอกํ ปีโลติก
ขณฺฑนินฺวตฺถํ กปาลํ อาทาย ภิกฺขาย จรณฺตํ ทารกํ
ทิสฺวา “ภินฺเต เอวํ วิจริตฺวา ชีวิตฺโต ปพฺพชฺชา
น อุตฺตรราติ วตฺวา, “ภินฺเต โภ มํ ปพฺพาเชสฺสตีติ
วตฺเต, “อหํ ปพฺพาเชสฺสามีติ ตํ อาทาย วิหารํ
คนฺตฺวา สหตฺถา นหาเปตฺวา กมฺมญฺจานํ ทตฺวา ป
พฺพาเชสิ ฯ เตน ปน นินฺวตฺถปีโลติกขณฺฑํ ปสา
เรตฺวา โอโลเกนฺโต ปริสฺสาวนกรณเมตฺตมฺปิ คยฺหุปคํ
กณฺฐิ ปเทสํ อทิสฺวา กปาเลน สทฺธี เอกิสฺสา
รฺกฺขสาชาย จเปสิ ฯ โส ปพฺพชิตฺวา ลทฺฐปสมฺปโท

พทุธานํ อุปฺปนฺนลาภสํกการํ ปรีกฺขมาโน มหคฺขานิ
จิวฺรานิ อจฺฉาเทตฺวา วิจฺรนฺโต ญฺลสฺสโร หุตฺวา
อุกฺกณฺจิตฺวา “กํ เม ชนสฺส สทฺธาเทยฺยํ นีวา
เสตฺวา วิจฺรณฺน, อตฺตโน ปิโลติกเมว นีวาเสสฺสามิ
ติ ตํ จานํ คนฺตฺวา ปิโลติกํ คเหตฺวา “อหิริก
นิลลชฺช เอรูปํ วัตฺถานํ อจฺฉาทณฺณจํ ปหาย
อิมํ ปิโลติกขณฺ्हํ นีวาเสตฺวา กปาลหตฺโถ ภิกฺขาย
จริตุํ อิจฺฉสฺสีติ ตํ อารมฺมณํ กตฺวา อตฺตนา
ว อตฺตานํ โอวทํ ๙ โอวทณฺตสฺสเวยฺยํ ปนสฺส จิตฺตํ
ปสฺสีติ ๙ โส ตํ ปิโลติกํ ตตฺถเวยฺยํ ปฏฺฐิสฺสามेतฺวา
นิวตฺติตฺวา วิหารเมว คโต ๙ โส กติปาหจฺเจยน
ปนํ อุกฺกณฺจิตฺวา ตถเวยฺยํ วัตฺวา นิวตฺติ, ปนปิ ต
ถเวยฺยํ ๙ ตํ เอวํ อปฺราปรํ วิจฺรนฺตํ ทิสฺวา ภิกฺขุ
"กํ อวฺโส คจฺฉสฺสีติ ปุจฺฉนฺติ ๙ โส “อจฺริยสฺส
สนฺติกํ คจฺฉมาวฺโสติ วัตฺวา เอเตเนว นีหาเรณ
อตฺตโน ปิโลติกขณฺ्हเมว อารมฺมณํ กตฺวา อตฺตานํ
นิเสเชตฺวา กติปาเหเนว อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๙ ภิกฺขุ
อาหํสฺ “กํ อวฺโส น อิทานิ อจฺริยสฺส สนฺติกํ
คจฺฉสฺสี, นนฺ อยํ ตว วิจฺรณฺมคฺโคติ ๙ “อวฺโส
อจฺริเยน สทฺธี สํสคฺเค สติ คโตมฺหิ, อิทานิ ปน
เม จินฺโน สํสคฺโค, เตนสฺส สนฺติกํ น คจฺฉามิติ ๙
ภิกฺขุ ตถาคตสฺส อวโรเจสฺ “ภนฺเต ปิโลติกตฺถเวยฺยํ
อณฺเฏ พยาโกโรตฺติติ ๙ “กิมาย ภิกฺขเวติ ๙
“อิทนฺนาม ภนฺเตติ ๙ ตํ สุตฺวา สตฺถา “อาม
ภิกฺขเว, มม ปฺตฺโต, สํสคฺเค สติ, อจฺริยสฺส
สนฺติกํ คโต, อิทานิ ปนสฺส สํสคฺโค จินฺโน,
อตฺตนา ว อตฺตานํ นิเสเชตฺวา อรหตฺตํ ปตฺโตติ
วัตฺวา อีมา คากา อภาสี

หิรินีสโร ปุริโส โภจิ โลกสมิ
วิชชติ,
โย นิทท์ อปโพเธติ อสโส ภทโร
กสามิว;

อสโส ยถา ภทโร กसानิวิญโจ
อาตานิโน สเวคิโน ภวถ;
สทฐาย สีเลน จ วิริเยน จ
สมาธิना ธมฺมวินิจฺจนเณน จ
สมปนฺนวิชชาจรณา ปฏิสสตา
ปหสฺสถ ทุกฺขมิตฺถํ อนปฺปกนฺตํ ฯ

ตตถ “อนโต อุปฺปนํ อกฺสลวิตกํ หิริยา นิ
เสเธตฺติ หิรินีสโร ฯ โภจิ โลกสมินฺติ: เอวรฺโป
ปคฺคโล ทลฺลโก โภจิตฺเทว โลกสมิ วิชชติ ฯ โย
นิทฺทนฺติ: โย อุปฺปมตฺโต สมณธมฺมํ กโรนฺโต
อตฺตโน อุปฺปนํ นิทท์ อปฺพรนฺโต พุชฺฌตฺติ อป
โพเธติ ฯ กสามิวาติ: ยถา ภทโร อสโส อตฺตนิ
ปตฺมานํ กสํ อปฺพรติ อตฺตนิ ปตฺติํ น เทติ; โย
เอวํ นิทท์ อปฺโพเธติ, โส ทลฺลโกติ อตฺโต ฯ

ทุตฺติยคาคาย อยํ สงฺเขปตฺโต “ภิกฺขเว ยถา ภ
ทโร อสโส ปมาทมาคฺคม กสาย นิวิญโจ `อหฺมปิ
นาม กสาย ปหโตติ อปฺรภาเค อาตปฺโป กโรติ;
เอวํ ตฺมเหปิ อาตานิโน สเวคิโน ภวถ; เอวํภูตา
โลกิยโลกุตฺตราย ทฺวิธาย สทฐาย จ
จตฺปาริสฺสทฺธิสีเลน จ กายิกเจตสิกวิริเยน จ อญฺจสฺมา
ปตฺติสมาธิना จ การณาการณชานนลกฺขเณน จ
ธมฺมวินิจฺจนเณน สมฺนฺนาคตา หุตฺวา ติสฺสนนํ वा อญ
จนนํ वा วิชฺชานํ ปญฺจทสฺสนญฺจ จรณานํ สมฺปตฺติ
ยา สมปนฺนวิชชาจรณา อุปฺภูจิตฺตสฺสตีตยา ปฏิสสตา
หุตฺวา อิทํ อนปฺปกํ วญฺญทฺกขํ ปชฺหิสฺสเถวติ ฯ

เทศนาวसानะ พหุ โสตาปตติผลาทีนิ ปาปญีสูติ
ฯ

ปิโณติกตเถร วตถุ ฯ

๑๑. สุขสามเณร วตถุ ฯ (๑๑๗)

“อุทกํ หิ นยนฺติ เนตฺติกาติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตะถา เขตวเน วิหรนฺโต สุขสามเณรํ อารพภ
กเถสิ ฯ

อดีตสมิํ หิ พารานสีเสฏฺฐิโน คนฺธกฺมาโร นาม
ปุตฺโต อโหสิ ฯ ราชา, ตสฺส ปิตริ กาลกเต, ตํ
ปโกโกสาเปตฺวา สมสฺสาเสตฺวา มหนฺเตน สกฺกาเรน
ตสฺเสว เสฏฺฐิจฺจนํ อทาสี ฯ โส ตโต ปญฺจาย
“คนฺธเสฏฺฐิจฺติ ปญฺญายี ฯ อถสฺส ภณฺฑาทาการิกิ ธน
คพฺภทวารํ วิวริตฺวา “สามิ อิทนฺเต เอตฺตํ ปิตุ
ธนํ, เอตฺตํ ปิตามหาทีนฺนํ นีหริตฺวา ทสฺเสสิ ฯ
โส ธนราสี โอลเเกตฺวา อาห “กิมฺปน เต อิมํ
ธนํ คเหตุว น คมึสูติ ฯ “สามิ ธนํ คเหตุว ค
ตา นาม นตฺถิ, อตฺตนา กตํ กุสลากุสละเมว หิ
อาทาย สตะถา คจฺจนฺตฺติ ฯ โส จินฺเตสิ “เต
พาลตาย ธนํ สณฺจาเปตฺวา ปหาย คตา, อห
มฺปนเณตํ คเหตุว คมิสฺสามิตี; เอวํ ปน จินฺเตนฺโต
‘ทานํ วา ทสฺสามิ ปุชฺชํ วา กริสฺสามิตี อจินฺเตตฺวา
“อิทํ สพฺพํ ขาทิตฺวา คมิสฺสามิตี จินฺเตสิ ฯ โส
สตะสฺสํ วิสฺสขฺเขตฺวา ผลิกมยํ นหานโกฏฺจานํ
กาเรสิ, สตะสฺสํ ทตฺวา ผลิกมยเมว นหานผลกํ,
สตะสฺสํ ทตฺวา นิสีทนปฺลลนํ, สตะสฺสํ ทตฺวา
โกชนปาตี, สตะสฺสํเมว ทตฺวา โกชนญฺจานเ
มณฺทปํ กาเรสิ, สตะสฺสํ ทตฺวา โกชนปาติยา
อาสิตฺตกฺุปฺธานํ กาเรสิ, สตะสฺสํเนว เคเห

สีหปณฺชํ สณฺหาเปสิ, อตฺตโน ปาตฺราสตุถาย
สทฺสํ อทาสิ, สายมาสตุถายปิ สทฺสเมว, ปุณฺณมี
ทิวเส ปน โภชนตุถาย สดสทฺสํ ทาเปสิ, ตํ ภ
ตฺตํ ภุขณทิวเส สดสทฺสํ วิสฺสชฺเชตฺวา นครํ
อลงฺกริตฺวา เภริยจาราเปสิ “คนฺธเสฏฺฐจิสฺส กิร ภตฺต
ภุขณสีฬํ โอโลเกตฺติ ฯ มหาชนโน มญฺจาติมญฺจํ
พนฺธิตฺวา สนฺนิปติ ฯ โสปี สดสทฺสคฺชนเก
นหานโกฏฺฐเก สดสทฺสคฺชนเก ผลเก นิสีทิตฺวา
โสฬสํ หิ คนฺโธทกฺขณฺเห นหาตฺวา ตํ สีหปณฺชํ วิ
วริตฺวา ตสฺมี ปลลงฺเก นิสีทิตฺวา ฯ อถ สฺส ตสฺมี อา
สิตฺตกุปฺธานเ ตํ ปาตี จเปตฺวา สดสทฺสคฺชนกํ
โภชนํ วทฺธเมสฺสุ ฯ โส นาฏกิตฺถิปริวฺโต เอวรฺูปาย
สมฺปตฺติยา ตํ โโภชนํ ภุขติ ฯ อปเรน สมเยน
เอโก คามิกมนุสฺโส อตฺตโน ปริพฺพยาหรณตฺถํ ทารุ
อาทีนํ ยานเก ปกฺขิปิตฺวา นครํ คนฺตฺวา สหาย
กสฺส เคเห นิवासํ คณฺหิ ฯ ตทา ปน ปุณฺณมี
ทิวเส โหติ ฯ “คนฺธเสฏฺฐจโน ภุขณสีฬํ โอ
โลเกตฺติ นครเ ภริยจาราเปสฺสุ ฯ อถ นํ สหายโก
อาห “สมฺม คนฺธเสฏฺฐจโน เต ภุขณสีฬหา ทิฏฺฐ
ปฺพพาติตฺวา ฯ “น ทิฏฺฐปฺพพา สมฺมาติตฺวา ฯ “เตนหิ
สมฺม เอहि, คจฺฉาม; อयํ นครํ เภรี จรติ,
มหาสมฺปตฺติํ ปสฺสีสฺสามาติตฺวา ฯ นครวาสี ชนปทํ ค
เหตฺวา อคฺมาสิ ฯ มหาชนโนปิ มญฺจาติมญฺจํ อภฺริ
หิตฺวา ปสฺสตี ฯ คามวาสี ภตฺตคนฺธํ ฃายิตฺวา ว
นกรวาสี อาห “มยฺหํ เอตฺยา ปาติยา ภตฺตปิณฺฑเ
ปีปาสา ชาติาติตฺวา ฯ “สมฺม มา เอตํ ปตฺถยิ, น
สฺกกา ลทฺถนฺติ ฯ “สมฺม อลภนฺโต น ชีวีสฺสามีติตฺวา ฯ
โส ตํ ปฏฺิพาหิตฺว อสฺสโกนฺโต ปริสฺปริยนฺเต จตฺวา
“นมามิ เต สามีตติ ติกฺขตฺตํ มหาสทฺทํ

นิจนาเรตวา, “โก เอโสติ วุตเต, “อหํ สามีติ ฯ
“กึ เอตนฺติ ฯ “อยังฺ เอโก ความวาสี ตุมหากํ ปา
ติยังฺ ภตฺตปิณฺฑเท ปิปาสํ อุปฺปาเทสี, เอกํ ภตฺต
ปิณฺฑทํ ทาเปถาติ ฯ “น สกฺกา ลทฺธฺนฺติ ฯ “กึ
สมฺม สุตฺนฺเตติ ฯ “สมฺม สุตฺมเม, อปฺปิ ลภฺนฺโต
ชีวิสฺสามิ, อลภฺนฺตสฺส เม มรณํ ภวิสฺสตีติ ฯ โส
ปนฺน วิรฺริ “อยังฺ กิร สามิ อลภฺนฺโต มริสฺสตี, ชีวิท
มสฺส เทถาติ ฯ “อมฺโห ภตฺตปิณฺฑโท นาม สตฺมปิ
อคฺขติ สตฺทวยมฺปิ อคฺขติ, โย โย ยาจตี, ตสฺส
ตสฺส ททมาโน กิมหํ ญฺญชฺชิสฺสามีติ ฯ “สามิ อยัง
อลภฺนฺโต มริสฺสตี, ชีวิทมสฺส เทถาติ ฯ “น สกฺกา
มฺธา ลทฺธํ, ยถิ ปนฺน อลภฺนฺโต น ชีวิสฺสตี, ตีณิ
สํวจฺจรานิ มม เคเห ภตฺตี กโรตุ, เอกมสฺส ภตฺต
ปาตี ทาเปสฺสามีติ ฯ ความวาสี ตํ สุตฺวา “เอวํ
โหด, สมฺมาติ สหายกํ วุตฺวา ปุตฺตทารํ ปหาย
“ภตฺตปาตีอตฺถาย ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺตี กริสฺสามีติ
เสฏฺฐจิสฺส เคหํ ปาวีสี ฯ โส ภตฺตี กโรนฺโต สพฺพ
กิจฺจานิ สกฺกจฺจํ อกาสิ, เคเห วา อรณฺณเวย วา
ทิวา วา รตฺตี วา กตฺตพฺพกมฺมานิ กตาเนว ปญฺญ
ายีสุ ฯ “ภตฺตภตฺติโกติ วุตฺเต, สกฺลนฺคเร ปญฺญายิ ฯ
อถสฺส ทิวเสสฺส ปรีปฺณเณสฺส, ภตฺตเวยฺยาวุทฺธิโก “ภตฺต
ภตฺติกสฺส สามิ ทิวโส ปรีปฺณเณ, ทุกฺกโร เตน กตํ
ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺตี กโรนฺเตน, เอกมฺปิ กมฺมํ น
สงฺโกปิตฺตพฺพนฺติ อาห ฯ อถสฺส เสฏฺฐจึ อตฺตโน
สายนฺมาสปาตฺราสตฺถาย เทว สหสฺसानิ ตสฺส ปา
ตฺราสตฺถาย สหสฺสนฺติ ตีณิ สหสฺसानิ ทาเปตฺวา
อาห “อชฺช มยฺหํ กตฺตพฺพปรีหารํ ตสฺสเสว กโรถา
ติ; วุตฺวา จ ปนฺน จเปตฺวา เอกํ จินฺตามณิ นาม
ปียภริยํ อวเสสชนมฺปิ “อชฺช ตเมว ปรีวาเรถาติ

วตวา สพพํ สมปตตี ตสส นิยยาเทสิ ฯ โส
เสฏฺฐจิโน นหาโนทเคน ตตเถว โภจฺจเก ตสฺมี ผล
เก นิสินฺโน นหตวา ตสฺเสว นีวสนสาฏฺเฏ นีวา
เสตวา ตสฺเสว ปลฺลงเก นิสีทิ ฯ เสฏฺฐีปิ นคร
ภริยจาราเปสิ “ภตตภตฺติโก คนฺธเสฏฺฐิสฺส เคเห
ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺติ กตวา ภตตปาตี ลภิ, ตสฺส
ภุณฺชนสมปตตี โอลเณนฺตติ ฯ มหาชน มนฺจา
ติมณฺจํ อภิริหิตวา ปลฺสสตี ฯ ความวาสิสฺส โอ
โลภิตฺโถโลภิตฺตฺวานํ กมฺปนากการปฺปตฺตํ อโหสิ ฯ นาฏ
กา ตํ ปรีวาเรตวา อฏฺฐํสฺส ฯ ตสฺส ปฺรโต ภตต
ปาตี วทฺธเมตวา จปยีสฺส ฯ อถสฺส หตถโรวเนเวลา
ยนฺตมาทเน เอโก ปลฺลจกพฺพุทฺธ สดตเม ทิวเส
สมปตตีโต วุฏฺฐาย “กตถ นุ โข อชฺช ภิกฺขา
จารตถาย คจฺจามิตฺติ อุปฺปาทเรนฺโต ภตตภตฺติโก อทฺทส
ฯ อถ โส “อโย ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺติ กตวา ภ
ตตปาตี ลภิ, อตถิ นุ โข เอตสฺส สทฺธา นตถีติ
อุปฺปาทเรนฺโต “อตถีติ เอตวา “สทฺธปิ เอกจฺเจ
สงฺคหํ กาทํ น สกโกนฺตติ, สกฺขิสฺสตี นุ โข เม
สงฺคหํ กาทนฺตติ จินฺเตตวา (อถ น) “สกฺขิสฺสตี เจว
มม จ สงฺคหการณํ นิสฺสาย มหาสมปตตี ลภิสฺสตีติ
เอตวา จีวรํ ปารูปิตวา ปตฺตมาทาย เวหาสํ
อพภุคฺคณฺตวา ปรีสนฺตเรน คนฺตวา ตสฺส ปฺรโต จิ
ตเมว อตฺตานํ ทสฺเสสิ ฯ โส ปลฺลจกพฺพุทฺธํ ทิสฺวา
จินฺเตสิ “อหํ ปุพฺเพ อทินฺนภาเวน เอกิสฺสา ภตต
ปาติยา อตถาย ตีณิ สํวจฺจรานิ ปเรเคเห ภตฺติ อ
กาสี, อิทานิ เม อิทํ ภตตํ เอกเรตฺตินฺทิว
รฺกเขยฺย, สเจ ปน ตํ อยฺยสฺส ทสฺสามิ; อเนกานิ
กปฺปโกฏฺฐิสฺสทฺธานิ รฺกขิสฺสตี, อยฺยสฺเสว นํ ทสฺสามิ
ติ ฯ โส ตีณิ สํวจฺจรานิ ภตฺติ กตวา ลทฺธภตตปา

ดิโต เอกปิณฑมปิ มุเข อัญเจตวา ว ตณ्ह วิโน
 เทตวา สยเมว ปาตี อุกชิปปิตวา ปจเจกพุทฺธสฺส
 สนฺติกํ คนฺตวา ปาตี อญฺญสฺส หตฺเถ ทตฺวา ป
 ญฺจปติฏฺฐิตฺเตน วนฺทิตฺวา ปาตี วามหตฺเถน คเหตุวา
 ทกฺขิณหตฺเถน ตสฺส ปตฺเต ฆตฺตํ อากิริ ฯ ปจเจ
 กพุทฺโธ ฆตฺตสฺส อุตฺตมเสสกาเล ปตฺตํ หตฺเถน
 ปิทฺธิ ฯ อถ นํ โส อาห “ภนฺเต เอโก ว
 ปฏฺวิโส น สกกา ทฺวิธา กาดํ, มา มํ อิธ โลก
 สงฺคณฺหาถ, ปฺรโลเก สงฺคหเมว กโรถ, สวเสสํ
 อกตฺวา นิรวเสสนาม ทสฺสามีติ ฯ อตฺตโน หิ
 โลกมฺปิ อนวเสเสตฺวา ทินฺนํ นิรวเสสนนาม, ตํ
 มหปฺพลํ โหติ ฯ โส ตถา กโรนฺโต สพุพํ ทตฺวา
 ปุณฺ วนฺทิตฺวา “ภนฺเต เอกํ ฆตฺตปาตี นิสฺสาย
 ดีณิ สํวจฺจรานิ เม ปฺรเคเห ฆตฺตี กโรนฺเตน ทกฺข
 อนุภุตํ, อิธานิ เม นิพฺพตฺตญฺจาเน สฺขเมว โหตุ,
 ตมฺเหหิ ทิฏฺฐจฺจมฺมสฺสเวว ภาคิ ภเวยฺยนฺติ อาห ฯ
 ปจเจกพุทฺโธ “เอวํ โหตุ, จินฺตามณิ วีย เต
 สพุพกาเม ททมานา สงฺกปฺปา ปุณฺณจฺนฺโท วีย ป
 ริปุเรนฺตุติ อนุโมทนํ กโรนฺโต

“อิจฺจิตํ ปตฺถิตํ ตฺยหํ ขิปฺปเมว
สมิขฺมตฺ,
สพุเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา จนฺโท
ปณฺณรโส ยถา,
อิจฺจิตํ ปตฺถิตํ ตฺยหํ ขิปฺปเมว
สมิขฺมตฺ,
สพุเพ ปุเรนฺตุ สงฺกปฺปา มณิ
โชติรโส ยถาติ

วตฺวา “อัยฺ มหาชนฺ ยาว คนฺธมาทนปฺพุพตคฺมนา
 มํ ปสฺสนฺโต ว ติฏฺฐจฺจตฺติ อธิฏฺฐาย อากาเสน คนฺธ

มาทน์ อคมาลี ฯ มหาชนโนปี นํ ปสฺสนุโต ว อฏฺฐ
าลี ฯ โส ตตฺถ คนฺตวา ตํ ปิณฑปาตํ ปญฺจส
ตานํ ปจฺเจกพุทฺธานํ วิภชิตฺวา อทาลี ฯ สพฺเพ
อตฺตโน ปโหนกํ คนฺทิสฺสุ ฯ “อปฺโป ปิณฑปาโต
กถํ ปโหตีติ น จินฺตเตตพฺพํ ฯ จตตาริ หิ
อจินฺเตยฺยานิ วุตฺตานิ, ตตฺตารายํ ปจฺเจกพุทฺธวิสโยติ ฯ
มหาชนโน ปจฺเจกพุทฺธานํ ปิณฑปาตํ วิภชิตฺวา ทิ
ยมานํ ทิสฺวา สาธุการสหสฺसानิ ปวตฺเตสิ, อสนิปาต
สทฺโท วีย อโหสิ ฯ ตํ สุตฺวา คนฺธเสฏฺฐี จินฺตสิ
“ภตฺตภตฺติโก มยา ทินฺนสมฺปตฺตี ฐาเรตุํ นาสกฺขิ
มณฺเฎ, เตนายํ มหาชนโน ปริหาสํ กโรนฺโต
อุนฺนทตฺตีติ ฯ โส ปวตฺติชานนฺตถํ มนุสฺเส เปสฺเสสิ ฯ
เต อาคนฺตวา “สมฺปตฺติธารณโก นาม สามิ เอวรูป
โหตีติ วตฺวา ตํ ปวตฺตี อาโรเจสฺสุ ฯ เสฏฺฐี ตํ
สุตฺวา ปญฺจวณฺณาย ปิตฺติยา ผุฏฺฐสรีโร หุตฺวา
“อโห ทุกฺกรํ เตน กตํ, อหํ เอตฺตํ กาลํ เอว
รูปาย สมฺปตฺติยา จิตฺโต กิณฺจิทาตุํ นาสกฺขินฺติ
ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา “สจฺจํ กิร ตยา อิทฺถนํ ก
ตฺนฺติ ปุจฺฉิตฺวา, “อาม สามีติ วุตฺเต, “หนฺท
สหสฺสํ คเหตฺวา ตว ทาเน มยฺหมปิ ปตฺตี เทหีติ
อาห ฯ โส ตถา อกาลี ฯ เสฏฺฐีปิสฺส สพฺพํ
อตฺตโน สนฺตํ มชฺเฌ ภินฺทิตฺวา อทาลี ฯ

จตฺสฺส โหิ สมฺปทา นาม “วตฺถุสมฺปทา ป
จฺยสมฺปทา เจตนาสมฺปทา คุณาติเรกสมฺปทาติ ฯ ต
ตฺถ นิโรธสมฺปาตฺติโร อรหา วา อนาคามี วา
ทกฺขิณฺเญโย วตฺถุสมฺปทา นาม, ปจฺยยานํ ฐมฺเมน
สเมน อุปฺปตฺติ ปจฺยสมฺปทา นาม, ทานโต ปุพฺเพ
ทานกาเล ปจฺจภาเคติ ติสฺส กาลेषु เจตนาย
โสมนสฺสสหคตญาณสมฺปยุตฺตภาโว เจตนาสมฺปทา

นาม, ทกขิณเณยสฺส ปน สมาปตติโต วุจฺจิตภาโว
คุณาติเรกสมปทา นามาติ ฯ อิมสฺส จ “ซีณาสโว
ปจฺเจกพุทฺโธ ทกขิณเณโย, ภตฺตี กตฺวา ลทฺธภาเวน
ปจฺจโย ฌมฺมโต อุปฺปนฺโน, ตีสุ กาลेषु เจตนา
ปริสุทฺธา, สมาปตติโต วุจฺจิตมตฺโต ปจฺเจกพุทฺโธ
คุณาติเรโกติ จตฺสฺสปี สมปทา นิปฺพนฺนา, เอตาสฺ
อานฺนภาเวน ทิฏฺฐเจว ฌมฺเม มหาสมปตฺตี ปาปฺณาคี;
ตสฺมา โส เสฏฺฐิโน สนฺติกา สมปตฺตี ลภตี ฯ

อปรภาเค จ ราชานิ อิมินา กตกมฺมํ สุตฺวา
ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา สหสฺสํ ทตฺวา ปตฺตี คเหตฺวา
ตฺถจฺมานโส มหฺนตํ โภคํ ทตฺวา เสฏฺฐิณฺณํ อทา
สิ ฯ “ภตฺตภตฺติกเสฏฺฐีติสฺส นามํ อโหสิ ฯ โส
คณฺธเสฏฺฐิโน สทฺธิ สหาโย หุตฺวา เอกโต
ชาทฺนโต ปิวนฺโต ยาวตายุํ จตฺวา ตโต จโต
เทวโลเก นิพฺพตฺติตฺวา เอกํ พุทฺธนฺตรํ ทิพฺพสมปตฺตี
อนฺภวิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท สาวตฺถิยํ สารีปฺตฺต
ตเถรสฺส อุปฺนฺนจากฺกุเล ปฐฺวีสนฺธิ คณฺหิ ฯ อถสฺส
มาตา ลทฺธคพฺภปริหารา กติปาหจฺจเยน “อโห
วตาคํ ปณฺจสเตหิ ภิกฺขุหิ สทฺธิ สารีปฺตฺตตเถรสฺส
สตรสฺสโภชนํ ทตฺวา กาสายวตฺถนินฺวตฺถา สุวณฺณสรกํ
อาทาย อาสนปรียนฺเต นิสินฺนา เตสํ ภิกฺขุณํ
อุจฺฉิณฺณเสสํ ภูณฺเขยฺยนฺติ โทหพฺปี หุตฺวา ตเถว
กตฺวา โทหพฺ ปรฺฐวิโนเทสิ ฯ सा सेสมงฺคเลสฺสปี ต
ถารูปเมว ทานํ ทตฺวา ปตฺตํ วิชยิตฺวา นาม
คหณทิวเส “ปตฺตสฺส เม ภนฺเต ลิกฺขาปทานิ เท
ถาติ เถรํ อาห ฯ เถโร “กิมสฺส นามนฺติ
ปจฺฉิตฺวา, “ภนฺเต ปตฺตสฺส เม ปฐฺวีสนฺธิคหณโต
ปฏฺจาย อิมสฺมี เคเห กสฺสจฺจิ ทฺถกฺขนฺนาม น ภูต
ปฺพุพฺ, เตเนวสฺส ‘สุขกฺุมาริเตว นามํ ภวิสฺสตีติ

วุดเต, ตเทวสฺส นามํ คเหตฺวา ลิกฺขาปทานิ อทาสี
ฯ ตทา เอวมสฺส มาตุ “นาหํ มม ปุตตสฺส
อชฺฌาสยํ ภินฺทิสฺสามีติ จิตฺตํ อุปฺปชฺชติ ฯ सा
तसฺस गण्णविभनमङ्गलात्तिस्सुप्ति तเถว तानं अทาสि
ฯ गुमारोप्ति सदत्तवस्सल्लिगाले “अज्झामहं अम्म ऐर
स्स सन्तिगे पप्पชिदन्ति आह ฯ सा “साธु दात,
नाहं त्व अชฺฌาสยํ ภินฺทิสฺสามีति ऐरं निमन्तेदत्ता
โภเชत्ता “ภนฺเต ปุตฺโต मे पप्पชिदुं अज्झति,
อิมাহํ สายณฺหสมเย วิหารं आเนस्सสามีติ ऐरं
อุยโยเชत्ता ภาตเก สन्निปาเตत्ता “ปุตตสฺส मे
คิหิगाले กตฺतพฺพกิล्लं อชฺเชว กริสฺसामาติ วत्ता
ปุตฺตํ อลงฺกริต्ता มหฺนฺเตน ลลิสฺสภคฺเคน วิหารं
เนत्ता ऐरस्स นียยาเทสิ ฯ ऐโรप्ति तं “दात प
प्पชฺชา नाम ทฺถกร, สกฺขิสฺสสิ อภริमितฺติ वत्ता,
“กริสฺसामि वो भन्ते ओवाทนฺति वุดเต, गम्मण्णज्ज्ञं
तत्ता पप्पाचेसि ฯ मातापितृस्स पप्पชฺชา
सगฺगारं गโรन्ता अनฺโตविहारयेव सदत्ताहं पृथग्ग
म्भस्स गिग्गुสง्गम्भस्स स्तरस्सोचन् तत्ता सायं
उत्तन्नो केहं अकम्भस्स ฯ अण्णमे त्विसे सारिपुत्त
दऐर, गिग्गुสง्गमे कामं पिण्णाय पวิण्णे, विहार
कत्तपฺพกिल्लं कत्ता सामणेरं पत्तच्चिरं काहापेत्ता
कामं पिण्णाय पाविसि ฯ सामणेरอ अनฺตรामคके
माติกาत्ति तिस्सा पण्णित्तसामणेरอ विय ऐरं पुच्चि
ฯ ऐโรप्ति तस्स तเถव พุयाกาสि ฯ सामणेरอ दा
नि तानि การณानि สุตฺวา “สजे तम्भहे उत्तन्नो
पत्तच्चिरं कणฺहेययाถ, अहं निवत्तेयन्ति वत्ता,
ऐरेन तस्स अชฺฌาสยํ अभินฺทित्ता “आहर मे
पत्तच्चिरन्ति पत्तच्चिरे คहिเต, ऐरं वन्ทित्ता
निवत्तमानो “ภन्ते मय्हं आहारं आहरमाना สत्

รสโภชนํ อหเรยยาถาติ อห ๑ “กุโธ ตํ
ลภิสสามีติ ๑ “อตตโน ปุณฺณเณ อลภนฺตา มม
ปุณฺณเณ ลภิสฺสธ ภนฺเตติ ๑ อถสฺส เถโร กุญฺจิกํ
ทตฺวา คามํ ปิณฺฑาทาย ปาวีสี ๑ โส วิหารํ
คนฺตฺวา เถรสฺส คพฺภํ วิวริตฺวา ปวิสิตฺวา ทวารํ
ปีธาย อตตโน กายเณ ฌาณํ โอตฺตาเรตฺวา นิสีทึ ๑
ตสฺส คนฺเตเชน สกฺกสฺส อาสนํ อุณฺหการํ ทสฺเส
สี ๑ สกฺโก “กินฺนุ โข เอตฺนฺติ โอลเณโต
สามเณรํ ทิสฺวา “สฺขสามเณโร อุปชฌายสฺส ปตฺต
จีวรํ ทตฺวา ‘สมณธมฺมํ กริสฺสามีติ นินฺวโต, มยา
ตตฺถ คนฺตํ วฏฺฐตีติ จินฺเตตฺวา จตฺตาริ มหาราเช
ปโกโกสาเปตฺวา “คจฺฉถ ตาต, วิหารสฺส อุปวเน
ทสฺสทฺเท สกฺเณ ปลาเปถาติ อุยโยเชสี ๑ เต ต
ถา กตฺวา สมฺนฺตา อารกฺขํ คนฺหีสุ ๑
จณฺทิมาสฺริเย “อตตโน วิมานานิ คนฺหิตฺวา ติฏฺฐจฺจา
ติ อาณาเปสี ๑ เตปี ตถา กรีสฺสุ ๑ สยมฺปิ อา
วิณฺชนญฺจาเน อารกฺขํ คนฺหิ ๑ วิหาโร สนฺนิสินฺโน
นีรวโ อโหสี ๑ สามเณโร เอกคฺเคน จิตฺเตน วิ
ปสฺสนํ วทฺเตตฺวา ตีณิ มคฺคผลานิ ปาปฺณิ ๑
เถโร สามเณเรน “สตรสโภชนํ อหเรยยาถาติ
วฺจโต “กสฺส นุ โข ฆเร สกฺกา ลทฺธฺนฺติ โอล
เณโต เอกํ อชฌาสยสมฺปนฺนํ อุปญฺจากุลํ
ทิสฺวา ตตฺถ คนฺตฺวา “ภนฺเต สาทุ โว กตํ อชฺช
อิธาคจฺจนฺเตหีติ เตหิ ตญฺจมานเสหิ ปตฺตํ คเหตฺวา
นีสีทาเปตฺวา ยาคฺชชฺชกํ ทตฺวา ยาว ภตฺตกาเล
ธมฺมกถํ ยาจิโต เตสํ สาราณียํ ธมฺมกถํ กเถตฺวา
กาลํ สลฺลภฺเชตฺวา เทสนํ นิฏฺฐาเปสี ๑ อถสฺส สตร
สโภชนํ ทตฺวา ตํ อาทาย คนฺตฺกามํ เถรํ ทิสฺวา
“กุญฺชถ ภนฺเต, อปรมฺปิ ทสฺสามาติ เถรํ โภเชตฺวา

ปน ปตตปุร อทส ๑ เถโร ตํ อาทาย
“สามเณโร เม จาโตติ ตริตตริโต วิหารํ ปายาสี
๑ ตํทิวสํ สตุถา ปาโต ว นิกขมิตวา คนธกุฎิยํ
นินฺนโน อวชเชสี “อชช สุขสามเณโร อุป
ขฌายสฺส ปตตจิวํ ทตฺวา ‘สมณธมมํ กริสฺสามิตี
นิวตโต, นิปนฺนํ นุ โข ตสฺส กิจจนฺติ, โส
ติณณฺเวยว มคคผลานํ ปตตภาวํ ทิสฺวา อุตฺตริปี
อุปฺถาเรนโต “สกุขิสฺสตายํ อชช อรหตฺตํ ปาปุณฺติ,
สารีปฺตโต ปน ‘สามเณโร เม จาโตติ เวเคน ภ
ตฺตํ อาทาย นิกขมตี, สเจ อิมสฺมี อรหตฺตํ
อุปฺปตเต ภตฺตํ อาหริสฺสตี, อิมสฺส อนฺตรายโย ภ
วิสฺสตี; มยา คนฺตวา ทวารโกฏฺฐเก อารกฺขํ
คณฺหิตํ วฏฺฐตีตี จินฺเตตฺวา คนธกุฎิโต นิกขมม
ทวารโกฏฺฐเก จตฺวา อารกฺขํ คณฺหี ๑ เถโรปี ภ
ตฺตํ อาหริ ๑ อถ นํ เหฏฺฐา วุตฺตนเยเนว จตฺตาโร
ปญฺहे ปุจฺฉี ๑ ปญฺหวิสขขณาวसानเ สามเณโร อร
หตฺตํ ปาปุณฺติ ๑ สตุถา เถรํ อามนฺเตตฺวา “คจฺจ
สารีปฺตต, สามเณรสฺส เต ภตฺตํ เทหิตี อาห ๑
เถโร คนฺตวา ทวารํ อาโกฏฺฐสี ๑ สามเณโร นิกข
มิตวา อุปฺขฌายสฺส วตฺตํ กตฺวา, “ภตฺตกิจจํ กโรหิ
ตี วุตฺเต, เถรสฺส ภตฺเตน อนตฺถิกภาวํ ญตฺวา
สตุตฺตวสฺสโก กุมารो ตํขณฺณเวยว อรหตฺตํ ปตฺโต
นีจาสนฺนฺจานํ ปจฺจเวกฺขนโต ภตฺตกิจจํ กตฺวา ปตฺตํ
โหวี ๑ ตสฺมี กาเล จตฺตาโร มหาราชานเ อารกฺขํ
วิสฺสขเชสฺ ๑ จนฺทิมสฺริยาปี วิมานานิ มุญฺจิสฺ ๑
สกุโกปี อาวิญฺชนฺนฺจานเ อารกฺขํ วิสฺสขเชสี ๑
สฺริโย นภมขณฺ อตฺถิกนฺโตเวยว ปญฺญายี ๑

ภิกฺขุ “สายนฺโห ปญฺญายตี, สามเณเรน
อิทาเนว ภตฺตกิจจํ กตํ; กิ นุ โข อชช

ปุปฺพณฺโห พลฺวา ชาโต, สายณฺโห มนฺโหติ วทิสฺ
ฯ สตถา อาคนฺตฺวา “กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ
กถาย สนฺนิสินฺนาติ ปุจฺจิตฺวา, “ภนฺเต อชฺช
ปุปฺพณฺโห พลฺวา ชาโต, สายณฺโห มนฺโห;
สามเณเรณ อิทาเนว ภตฺตํ ภตฺตํ, อถ จ ปน
สฺริโย นภมฺชณฺมํ อตฺถิกนฺโต ปญฺญายตฺติ วุตเต,
“ภิกฺขเว เอวเมว โหติ ปญฺญวณฺตํ สมนฺธมฺ
กรณกาเล, อชฺช หิ จตฺตารอ มหาราชาโน
สมนฺตา อารกฺขํ คณฺหิสฺ, จนฺทิมสฺริยา วิมานานิ ค
เหตฺวา อฏฺฐังสฺ, สกโก อาวิณฺชนเก อารกฺขํ คณฺหิ,
อหฺมปิ ทฺวารโกฏฺฐเก อารกฺขํ คณฺหิ; อชฺช สุข
สามเณโร มาติกาย อทกํ ทรนฺเต อสฺสกาเร อสฺ
อชฺชํ กโรนฺเต ตจฺจเก จกฺกาทีนํ กโรนฺเต ทิสฺวา
อดฺตานํ ทเมตฺวา อรหตฺตํ ปตฺโตติ วตฺวา อิมํ
คาถมาห

“อุทกํ หิ นยฺนติ เนตฺติกา,
อสุฏฺฐา นมยฺนติ เตชนํ,
ทารุํ นมยฺนติ ตจฺจกา,
อดฺตานํ ทมยฺนติ สฺพพฺพตาติ ฯ

ตตถ “สฺพพฺพตาติ: สฺวทา สฺเชน โววทิตพฺพา
อนุสาสิตพฺพาติ อตฺโถ ฯ เสสํ เหฏฺฐา วุตตนยเมว
ฯ

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสุติ
ฯ

สุขสามเณร วตฺถุ ฯ
ทณฺทวคฺค วณฺณนา นิฏฺฐิตา ฯ
ทสโม วคฺโค ฯ

๑๑. ชราวคฺค วณฺณนา ฯ

๑. วิสาขาย สหายิกา วตถุ ฯ (๑๑๘)

“โก นุ หาโส กิमानนุโหติ อิมं ฌมฺมเทสนํ
สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต วิสาขาย สหายิกา อา
รพฺภ กเถสิ ฯ

สาวตถียํ กิร ปญฺจสตา กุลปฺตตา “เอวํ อีมา
อปฺปมาทวิหารินิโย ภวิสฺสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
ภริยาโย วิสาขํ มหาอุปาสิกํ ปฏิจฺฉาเปสํ ฯ ตา
อุยฺยานํ วา วิหารํ วา คจฺจนฺติโย ตาย สทฺธิเยว
คจฺจนฺติ ฯ ตา เอกสฺมี กาเล “สตุตฺตาหํ สุรจฺฉเณ
ภวิสฺสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
กานํ สุรํ ปฏิจฺฉาเทสํ ฯ เต สตุตฺตาหํ สุรจฺฉณํ
กิปฺปิตฺวา อญฺญเม ทิวเส กมฺมมนฺตกิริยาย นิกฺขนฺตา
อคมํสุ ฯ ตาปิ อิตฺถิโย “มยํ สามิกานํ สมฺมุขา
สุรํ ปาตุํ น ลภิมฺหา, อวเสสสุรา จ อตฺถิ, อิมํ,
ยถา เต น ชานนฺติ, ตถา ปิวิสฺสํสมาติ วิสาขาย
สนฺตีกํ คนฺตฺวา “อิจฺฉาม อุยฺเย อุยฺยานํ ทญฺญจฺจนฺติ
วตฺวา, “สาธุ อมฺมา, เตเนหิ กตฺตพฺพกิจฺจํนิ กตฺวา
นิกฺขมเถติ วตฺเต, ตาย สทฺธิ คนฺตฺวา
ปฏิจฺฉนฺนากาเรน สุรํ นิหราเปตฺวา อุยฺยานเ ปิวิตฺวา
มตฺตา วิจรีสุ ฯ วิสาขา “อุยฺยตฺตํ อีมาหิ กตํ,
อิทานิ ‘สมณฺสสฺส โคตมฺสสฺส สาวิกา สุรํ ปิวิตฺวา วิ
จรณฺตํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํสํ
อิตฺถิโย อาห “อมฺมา อุยฺยตฺตํ โว กตํ, มมปิ อ
ยโส อปฺปาทิโต, สามิกานิ โว กุขณฺนิสฺสนฺติ,
อิทานิ กิํ กริสฺสเถติ ฯ “คิลานาลยํ ทสฺสยิสฺสํ
อุยฺเยติ ฯ “เตเนหิ ปญฺญายิสฺสํสํสํสํสํสํสํ
ตา เคหํ คนฺตฺวา คิลานาลยํ กรีสุ ฯ อถ ตาสํ
สามิกา “อิตฺถนฺนํมา จ อิตฺถนฺนํมา จ กหนฺติ

ปจฺจิตฺวา “คิลานาติ สุตฺวา “อทุธา เอตาหิ อวเสส
สุรา ปีตา ภวิสฺสตีติ สลฺลภฺเขตฺวา ตา โปเถตฺวา
อนนฺยพฺยสนฺนํ ปาเปสฺสุ ๑ ตา อปรสฺมึปิ จณฺวาทเร
ตเถว สฺรํ ปาตูกามา วิสาขํ อฺปสงฺกมิตฺวา “อฺยเย
อฺยยานํ โน เนหิติ วตฺวา “ปฺพเพปิ เม ตมฺเหหิ
อฺยโส อฺปปาทีโต, คจฺฉณ, น โว อหํ เนสฺสามีติ
ตาย ปฏิกฺขิตฺตา “อิทานิ เอวํ น กริสฺสามาติ
สมสฺสาเสตฺวา ปุณฺ ตํ อฺปสงฺกมิตฺวา อาหํสุ “อฺยเย
พฺพุทฺธปฺพุทฺธํ กาทูกามมฺห, วิหารํ โน เนหิติ ๑ “อิทานิ
อมฺมา ยฺชชฺติ, คจฺฉณ, ปรีวจฺฉํ กโรถาติ ๑ ตา
จงฺโกฏฺเฏหิ คนฺธมาลาทีนํ คาหาเปตฺวา สุราปฺณฺเณ
มฺญฺจิวารเก หตฺเถหิ โอลมฺเพตฺวา มหาปญฺเณ ปารุ
ปิตฺวา วิสาขํ อฺปสงฺกมิตฺวา ตาย สทฺธิํ วิหารํ ปรี
สมานา เอกมฺนตํ นิสีทิตฺวา มฺญฺจิวารเกเหว สฺรํ
ปรีวิตฺวา วารเก จทฺเทตฺวา ฌมฺมสฺสกายํ สตถุ ปฺรโต
นิสึทิสฺสุ ๑ วิสาขา “อิมสํ ภนฺเต ฌมฺมํ กเถถาติ
อาห ๑ ตาปี มทเวเคน กมฺปมานสรีรา “นจฺจิสฺสาม
คายิสฺสามาติ จิตฺตํ อฺปปาเทสฺสุ ๑ อเถกา มาร
กายิกา เทวตา “อิทานิ อิมาสํ สรีเรสฺสุ อธิมฺจฺจิตฺวา
สมณฺสสฺส โคตมสฺส ปฺรโต วิปฺปการํ ทสฺเสสฺสามีติ
จินฺเตตฺวา ตาสํ สรีเรสฺสุ อธิมฺจฺจิ ๑ ตาสฺ อเอกจฺจา
สตถุ ปฺรโต ปาณํ ปหริตฺวา หสึตฺถํ อเอกจฺจา นิจฺจิ
ตํ อารภีสิ ๑ สตถา “กิมิทนฺติ อวชฺเชนฺโต ตํ
การณํ ญตฺวา “น อิทานิ มารกายิกานํ โอตารํ
ลภิตฺถํ ทสฺสามิ, น หิ มยา เอตตํ กาลํ ปารมฺมีย
ปุเรนฺเตน มารกายิกานํ โอตารํ ลภตฺถาย ปฺรिताติ
ตา สํเวเขตฺถํ ภมฺภกฺโกลมฺโต รํสี วิสฺสขฺเชสิ ๑ ตาวเท
ว อนฺนการติมิสา อโหสิ ๑ ตา ภีตา อเหสฺสุ มร
ณภยตฺตชฺชิตา ๑ เตน ตาสํ กุจฺฉิยํ สุรา ชีริ ๑

สดถา นิสินนปลลงเก อนฺตรหิโต สีนฺรุมฺทฺธนิ จตฺวา
อุณฺณาโลมโต รํสี วิสฺสขฺเชสิ ฯ ตํขณฺณเยว จนฺท
สหสฺสคฺคมนํ วยิ อโหสิ ฯ อถ สดถา ตา
อิตฺถิโย อามนฺเตตฺวา “ตฺมเหหิ มม สนฺติกํ อา
คฺจมานาหิ ปมตฺตาหิ อาคนฺตุํ น วฏฺฏติ, ตฺมหากํ
หิ ปมาเทเนว มารกาเยกา เทวตา โอตารํ ลภิตฺวา
ตฺมเห หสาทีนํ อกรณญฺจาเน หสาทีนํ การาเปสิ,
อิทาณิ ตฺมเหหิ ราคาทีนํ อคฺคิณํ นิพฺพาปนตฺถาย
อุสฺสาหํ กาทํ วฏฺฏตีติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

**“โก นุ หาสเ กิमानนฺโท, นิจํ
ปชฺชลิเต สติ;
อนฺธกาเรน โอนฺทฺธา ปทีปํ น ค
เวสเถติ ฯ**

ตตถ “**อานนฺโทติ:** ตฺถุจฺจิ ฯ อิทํ วุตฺตํ โหติ
“อิมสฺมํ โลกสนฺนิวาเส ราคาทีหิ เอกาทสฺหิ อคฺคิหิ
นิจํ ปชฺชลิเต สติ, โก นุ ตฺมหากํ หาสเ วา
ตฺถุจฺจิ วา ? นนุ เอส อกตฺตพฺพรุโปเยว ฯ อญฺจ
วตฺถุเกณ หิ อวิชฺชนฺธกาเรน โอนฺทฺธา ตฺมเห ตสฺส
อนฺธการสฺส วิธมนตฺถาย กิการณา ภาณปทีปํ น
คเวสถ, น กโรเถติ ฯ

เทสนาวสาเน ปญฺจสตา อิตฺถิโย โสตาปตฺติผล
ปตฺติฏฺจหีสุ ฯ สดถา ตาสํ อจลสฺทฺธาย ปตฺติฏฺจิตภาวํ
ยตฺวา สีนฺรุมตฺถกา โอตริตฺวา พุทฺธาสเน นิสีทิ ฯ
อถ นํ วิสาชา อาห “ภนฺเต สุรา นามเสา
ปาปีกา, เอวรฺูปา หิ นาม อีมา อิตฺถิโย ตฺมหา
ทิสสฺส พุทฺธสฺส ปฺรโต นิสีทิตฺวา อิริยาปณฺมตฺตํ
สณฺจาเปตฺถํ อสภโกนฺติโย อญฺจาย ปาณิ ปหริตฺวา
หสิตคฺคิตนฺจจาทีนํ กาทํ อารภีสูติ ฯ สดถา “อาม
วิสาเช ปาปีกาเอว เอสา สุรา นาม, เอตฺถนฺนิ

นิสสัย อนเนกสตา อนนยพยสนํ ปตตาดิ วตฺวา, “ก
ทา ปเนสา ฆนฺเต อุปฺปนฺนาติ วุตฺเต, ตสฺสา
อุปฺตติ วิตฺถาเรน กเถตุํ อตฺตํ อahrtiwa กุมฺภา
ดกํ กเถสิตี ๑

วิสาขายสหายิกา วตฺถุ ๑

๒. สิริมา วตฺถุ ๑ (๑๑๙)

“ปสฺส จิตฺตกตํ พิมฺพนฺติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สตฺถา เวฬุเน วิหรนฺโต สิริมํ อารพฺภ กเถสิ ๑
สา กิร ราชคฺเห อภฺรฺพา คณิกา เอกสฺมี
อนฺโตวสฺเส สฺมนเสฏฺฐิปปตฺตสฺส ภริยาย ปุณฺณกเสฏฺฐ
ธิตาย อุตฺตราย นาม อุปาสิกาย อปรชฺฌิตฺวา ตํ
ปสาเทตฺกามา ตสฺสา เคเห ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ กต
ภตฺตกิจฺจํ สตฺถารํ ขมาเปตฺวา ตํทิวสํ ทสฺพลสฺส ภ
ตฺตานูโมทนํ สุตฺวา

“อภฺโกเรน ชินเ โกรธํ, อสํธํ สารฺนา
ชินเ,

ชินเ กทริยํ ทาเนน, สจฺเจนาสิทฺวา
ทินฺนฺติ

คาคาปรีโยसानเ โสตาปตฺติผลํ ปาปฺณิ ๑ อย
เมตฺถ สงฺเขโป ๑ วิตฺถารกฺกา ปน โกรธวคฺเค อน
โมทนคาคาวณฺณนายเมว อาวิภวิสฺสติ ๑ เอวํ
โสตาปตฺติผลํ ปตฺวา ทสฺพลํ นิมนฺเตตฺตฺวา ปุนทิวเส
มหาทานํ ทตฺวา สงฺฆสฺส อฏฺฐกภตฺตํ นิพทฺธํ จ
เปสิ ๑ อาทิโต ปฏฺจาย นิพทฺธํ อฏฺฐ ภิกฺขุ เคห
คจฺจนฺติ ๑ “สปปิ คณฺหาถ, ชีรํ คณฺหาถาติ อาทิ
นิ วตฺวา เตสํ ปตฺเต ปุเรติ ๑ เอเกน ลทฺธํ
ติณฺณปี จตฺนฺนปี ปโหติ ๑ เทวสิกํ โสฬสฺสกาป
ณปริพฺพเยน ปิณฺฑปาโต ทียติ ๑ อเถกทิวสํ เอโก

ภิกขุ ตสฺสา เคเห อฏฺฐกภตฺตํ ภุณฺขิตฺวา ติโยชน
มตฺถเก เอกํ วิหารํ อคฺมาสี ๑ อถ นํ สายํ
เถรปฺภุจฺจานเน นิสินฺนํ ภิกขุ ปุจฺฉีสุ “อาวุโส กหํ
ภิกขุ คเหตฺวา อาคโตสึตี ๑ “สิริมาเย อฏฺฐกภตฺตํ
เม ภุตฺตุนฺตี ๑ “มณাপํ กตฺวา เทติ อาวุโสตี ๑
“น สกฺกา ตสฺสา ภตฺตํ วณฺเณตฺมํ, อติวีย ปณฺตี
กตฺวา เทติ, เอเกน ลทฺธํ ตินฺถนํปี จตฺนุนํปี
ปโหติ; ตสฺสา ปน เทยฺยธมฺมโตปี ทสฺสนเมว
อฺุตฺตริตฺรํ, สํ หิ เอวรูปา จ เอวรูปา จาติ ตสฺสา
คฺเณ กเถสี ๑ อเถโก ภิกขุ ตสฺสา คฺณกถํ สุตฺวา
อทสฺสเนเนว สีเนหํ อปฺปาเทตฺวา “มยา คนฺตฺวา
ตํ ทญฺจํ วญฺญตฺตีติ อตฺตโน วสฺสคฺคํ กเถตฺวา ตํ
ภิกขุ จิตฺกํ ปุจฺฉิตฺวา “เสว อาวุโส ตสฺมี เคเห
ตวํ สงฺฆตเถโร หุตฺวา อฏฺฐกภตฺตํ ลภิสฺสสึตี
สุตฺวา ตํขณฺณเยว ปตฺตจฺวีรมาทาย ปกฺกนฺโต, ปา
โต ว อรุเณ อคฺคเต, สลากคฺคํ ปวิสิตฺวา จิตฺ
สงฺฆตเถโร หุตฺวา ตสฺสา เคเห อฏฺฐกภตฺตํ ลภี ๑
โย ปเนโส ภิกขุ หึโย ภุณฺขิตฺวา ปกฺกามิ, ตสฺส
คตเวลายเมวสฺสา สรีเร โรโค อปฺปชฺชติ; ตสฺมา สํ
อาภรณานิ โอมฺมุจิตฺวา นิปชฺชติ ๑ อถสฺสา ทาสีโย
อฏฺฐกภตฺตํ ลภิตฺวา อาคเต ภิกขุ ทิสฺวา อาโรเจสฺ
๑ สํ สหตฺถา ปตฺเต คเหตฺวา นิสีทาเปตฺว ป
ริวีสิตฺว อสฺกโกนฺตี ทาสีโย อาณาเปสิ “อมฺมา
ปตฺเต คเหตฺวา อเยเย นิสีทาเปตฺวา ยาคํ ปา
เยตฺวา ขชฺชกํ ทตฺวา ภตฺตเวลาย ภตฺตสฺส ปตฺเต
ปุเรตฺวา เทถาติ ๑ ตา “สาธุ อเยเยติ ภิกขุ ป
เวเสตฺวา ยาคํ ปาเยตฺวา ขชฺชกํ ทตฺวา ภ
ตฺตเวลาย ภตฺตสฺส ปตฺเต ปุเรตฺวา ตสฺสา อาโรเจ
สฺ ๑ สํ “มํ ปริคฺคเหตฺวา เนถ, อเยเย

วนทิสสามีติ วตวา ตาหิ ปริคคเหตวา ภิกขุณ
สนตีกํ นีตา ปเวธมานเนน สรีเรน ภิกขุ วนฺทิ ฯ
โส ภิกขุ ตํ โอโลเกตวา จินฺตေสิ “คิลานาย ตาว
อยํ เอติสฺสา รูปโสภา, อโรคกาเล ปน สพฺพพากร
ณปฏิมณฺฑิตาย อิมิสฺสา กิทิสี รูปสมฺปตฺตํ ๑ อถ
สฺส อนेกอสฺสโกภฺนิสนฺนิจโถ กิเลโส สมฺทาจริ ๑ โส
อนนฺตมโน หุตวา ภตฺตํ ภณฺชิตํ อสภโกนโถ
ปตฺตมาทาย วิหารํ คนฺตวา ปตฺตํ ปิธาย เอกมนฺเต
จเปตวา จีวรํ อตฺถริตวา นิปชฺชิ ๑ อถ นํ เอโก
สหายโก ภิกขุ ยาจนฺโตปิ โภเชตํ นาสภฺชิ ๑ โส
จินฺนภตฺโต อโหสิ ๑ ตํทิวสเมว สายณฺหสมเย สิริ
มา กาลมกาสี ๑ ราชา สตถุ สาสนํ เปเสสิ “ภ
นฺเต ชีวกสฺส กนิฏฺจภคินี สิริมา กาลมกาสีติ ๑
สตถา ตํ สุตวา รณฺโเบ สาสนํ ปหิณฺนิ “สิริมา
ย ฌาปนกิจฺจํ นตฺถิ, อามกสฺसानเ ตํ, ยถา กากสฺ
นขา น ขาทนฺติ; ตถา นิปชฺชาเปตวา รกฺขาเปถาติ
๑ ราชา ตถา อกาสี ๑ ปฏิปาภฺยา ตโย ทิวสา
อติภฺกนฺตา, จตฺตเถ ทิวเส สรีรํ อุทฺธุมายี ๑ นวหิ
วณฺมุเขหิ ปุฬฺวา ปคฺขริสฺสุ ๑ สกลสรีรํ ภินฺนํ สาลิภ
ตฺตจาทฺธิ วีย อโหสิ ๑ ราชา นคเร เภริณฺจาราเปสิ
“จเปตวา เคหฺรภฺขทาทเก สิริมาย ทสฺสนตฺถํ อนาค
จณฺณตานํ อฏฺฐกหาปณฺทณฺโฑติ, สตถุ สนตีกํ จ
เปเสสิ “พุทฺธปฺปมฺโข กิร ภิกฺขุสงฺโข สิริมาย
ทสฺสนตฺถํ อาคจฺจตฺติ ๑ สตถา ภิกขุณฺ อารojaเปสิ
“สิริมาย ทสฺสนตฺถํ คมิสฺสามาติ ๑ โสปี ทหฺรภิกฺขุ
จตฺตาโร ทิวเส กสฺสจฺจิ วจฺนํ อคฺคเหตวา จินฺนภตฺโต
ว นิปชฺชิ ๑ ปตฺเต ภตฺตํ ปุตฺติกํ ชาตํ, ปตฺเต
มลํ อฏฺฐหิ ๑ อถ นํ โส สหายิกภิกฺขุ อุปสงฺก
มิตวา “อาวโส สตถา สิริมาย ทสฺสนตฺถํ คจฺจตฺติ

อาห ๑ โส ตถา ฉาตขมตโตปิ “สิริมาติ วุตตป
เทเยว สหสา อุจฺจหิตฺวา “กั ภาณสีติ อาห;
“สตถา สิริมํ ทญฺจํ คจฺจติ, ตวํปิ คมิสฺสสีติ
วุตเต, “อาม คมิสฺสามิติ ภาตํ จทฺเทตฺวา ปตฺตํ
โหริตฺวา ถวิกาย ปกฺขิปปิตฺวา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธิ อค
มาสี ๑ สตถา ภิกฺขุสงฺฆปรีวโต เอกปสฺเส อุจฺจาสิ
๑ ภิกฺขุนี้สงฺโฆปิ ราชปรีสาปิ อุปาสกปรีสาปิ อุปาสิ
กาปรีสาปิ เอเกกปสฺเส อุจฺจํส ๑ สตถา ราชานํ
ปจฺฉิ “กา เอส มหาราชาติ ๑ “ภนฺเต ชีวกสฺส
ภคินี สิริมา นามาติ ๑ “สิริมา เอสาติ ๑ “อาม ภ
นฺเตติ ๑ “เตนหิ นคเร เภริญจาราเปหิ ‘สหสฺสํ ท
ตฺวา สิริมํ คณฺหาตฺติ ๑ ราชํ ตถา อภาสี ๑
เอโกปิ “อหนฺติ วา “อหนฺติ วา วทฺนโต นาม
นาโหสี ๑ ราชํ สตถุ อโรเจสิ “น คณฺหนฺติ ภ
นฺเตติ ๑ “เตนหิ มหาราช อคฺخمํ โโอหาเรหิตี ๑
ราชํ “ปญฺจสตานิ ทตฺวา คณฺหาตฺติ เภริญจา
ราเปสิ; กญฺจิ คณฺหนํ อทิสฺวา “อฑฺฒเตยฺยานิ ส
ตานิ, เทว สตานิ, สตํ, ปญฺญาสํ, ปญฺจวีสติกหา
ปณฺเณ, ทสฺสหาปณฺเณ, ปญฺจกหาปณฺเณ, กหาปณฺ, อ
ฑฺฒํ, ปาท์, มาสํ, กากณิกํ, ทตฺวา สิริมํ
คณฺหาตฺติ เภริญจาราเปตฺวา “มฺฐาปิ คณฺหาตฺติ เภริ
ญจาราเปสิ ๑ “อหนฺติ วา “อหนฺติ วา วทฺนโต นาม
นาโหสี ๑ ราชํ “มฺฐาปิ ภนฺเต คณฺหนฺโต นาม
นตฺถิตี อาห ๑ สตถา “ปสฺสธ ภิกฺขเว มหาชนสฺส
ปิยํ มาตฺคามํ, อิมสฺมีเยว นคเร สหสฺสํ ทตฺวา
ปฺพุเพ เอกทิวสํ ลภีสฺ, อิทานิ มฺฐา คณฺหนฺโตปิ
นตฺถิ, เอวรूपํ นาม รูปํ ขยวยปฺปตฺตํ, ปสฺสธ
ภิกฺขเว อาตฺรํ อตฺตภาวนฺติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

**อาจารย์ พงษ์สงกปป์, ยสส นตฤ
ธวั จิตต์ดี ฯ**

เทशनาวसानะ จตุราสีติยา ปาณสหสุสาน
 ธมฺมาภิสมโย อโหสิ ฯ โสปี ภิกขุ โสตาปตฺติผล
 ปตฺติญฺหีติ ฯ

“**ปรีชิตณมิตํ รุปนติ อิมํ ธมมเทสนํ สตถา**
เชตวเน วิหรนฺโต อุตฺตรตเถรี นาม อารพฺภ กเถสี
ฯ

เถรี กิร วิสวสสสติกา ชาตียา ปิณฑาย
จริตวา ลหุชปิณฑปาตา อนนตรวีถิย์ เอกํ ภิกขุ
ปสฺสิตวา ปิณฑปาเตน อาปุจจิตวา ตสฺส อ
ปฏิกฺขิปีตวา คณฺหนตสฺส สพฺพํ ทตฺวา นิราหารา
อโหสี; เอวํ ทฺติเยปี ตติเยปี ทิวเส ตสฺสเสว
ภิกขโน ตสมฺมึเยว จาเน มตตํ ทตฺวา นิราหารา

อโหสิ; จตุตถะ ทิวเส ปน ปิณฑาย จรณตี
เอกสฺมี สมปาธญฺจาเน สตุถารํ ทิสฺวา ปฏิกกมฺนตี
โอลมฺพนฺตํ อตฺตโน จีวรกณฺณํ อกฺกมิตฺวา สณฺจาทํ
อสกฺโกณตี ปริวตฺติตฺวา ปติ ฯ สตุถา ตสฺสา สนฺติ
กํ คนฺตฺวา “ภคินี ปรีชิตฺโณ เต อตฺตภาโว น จิ
รฺสฺเสว ภิชฺชิสฺสตีติ วตฺตา อิมํ คาถมาห

**“ปรีชิตฺถมมิตํ รูปํ โรคนิหํ ปภงฺคณํ,
ภิชฺชติ ปุติ สนฺเทโห, มรณนฺตํ हि
ชีวิตนฺติ ฯ**

ตสฺสตุถโธ “ภคินี อิทํ ตว สรีรสงฺชาตํ รูปํ
มหลฺลกภาเวน ปรีชิตฺถณํ, ตถจ โข สพฺพโรคาณํ
นิวาสนญฺจานตเถเน โรคนิหํ; ยถา โข ปน
ตฺรฺโณปี สีคาโล “ขรสีคาโลตี วุจฺจติ, ตฺรฺณาปี ค
โฝจีลตา “ปุติลตาตี วุจฺจติ; เอวํ ตทฺหฺชาตํ สุ
ณฺณวณฺณมฺปิ สฺमानํ นิจฺจํ ปคฺขรณตเถเน ปุติกาเย
ปภงฺคณํ ฯ โส เอส ปุติโก สฺมานो ตว เทโห
‘ภิชฺชติ น จิรฺสฺเสว ภิชฺชิสฺสตีติ เวทิตพฺโพ ฯ
กึการณา ? มรณนฺตํ हि ชีวิตํ: ยสฺมา สพฺพสฺตฺตานํ
ชีวิตํ มรณปรีโยसानเมวาทิ วุตฺตํ โหติ ฯ

เทสนาวสาเน เถรี โสตาปตฺติผลํ ปตฺตา ฯ
มหาชนฺสฺสาปี สาทถิกา เทสฺนา อโหสีตี ฯ

อุตฺตรตเถรี วตฺถุ ฯ

๔. อธิมานิกภิกฺขุ วตฺถุ ฯ (๑๒๑)

“**ยานีมานีติ** อิมํ ธมฺมเทสนํ สตุถา เชตวเน
วิหรนฺโต สมฺพหุเล อธิมานิกे ภิกฺขุ อารพฺภ กเถสิ
ฯ

ปญฺจสตา กิร ภิกฺขุ สตุถุ สนฺติเก กมฺมญฺจานํ
คเหตฺวา อรณฺญํ ปวิสิตฺวา ขณฺเฑนตา วายมฺนตา

ณานํ นิพพตเตตวา กิเลสํ อสมุทาจารน “ปพพ
ชิตกิจจํ โน นิพพนุนนติ มณฺณมานา “อตตนา
ปฏิลททคฺคํ สตถุ อารโจะสฺสามาติ อากจฺฉิสฺ ๕
สตถา เตสํ พหิทวารโกฏฺจกํ ปตตกาเลเยว อานนท
ตเถรํ อาท “อานนท เอเตสํ ภิกขุํ ปวิสิตวา
มยา ทิฏฺฐเณ กมมํ นตฺถิ, อามกสฺसानํ คนฺตวา ต
โต ปจฺจาคนฺตวา มํ ปสฺสนนฺตติ ๕ เถโร คนฺตวา
เตสํ ตมตถํ อารโจะสฺ ๕ เต “กํ อมฺหากํ อามกสฺ
सानเณนาคิ อวตฺวา ว “ทิมทสฺสินา พุทฺธเณ การณํ
ทิฏฺฐํ ภวิสฺสตีติ อามกสฺसानํ คนฺตวา ตตถ กุณปา
นิ ปสฺสนนฺตา เอกาทํ ทวีหํ ปตฺติเตสฺ กุณเปสฺ
อาฆาตํ ปฏิลภิตวา ตํขณํ ปตฺติเตสฺ อลฺลสฺวีเรสฺ รา
คํ อุปฺปาทยิสฺ, ตสฺมี ขณเณ อตตโน สกิลเสภาวํ
ขานิสฺ ๕ สตถา คนฺธกฺขียํ นิสินฺโน ว โอบาสํ
ผริตวา เตสํ สมฺมุখে กเถนฺโต วีย “ปฏฺฐิรूपํ นุ โข
ภิกขเว ตมฺหากํ เอวรूपํ อฏฺฐิสงฺฆาตํ ทิสฺวา ราคร
ตี อุปฺปาเทตฺตุนฺติ วตฺวา อิมํ คาคมาห

“ยานีมานิ **อปตฺถา**มิ **อลาพุ**เนว **สาร**เท
กาโปตกา^{นิ} **อฏฺฐ**ี^{นิ}, **ตานิ** **ทิสฺ**วาน
กา ร^{ตี}ติ ๕

ตตถ **อปตฺถา**น[ี]ติ: จทฺทิตานิ ๕ **สาร**เท^{ติ}: สร
ทกาเล วาตาตปฺปहतานิ ตตถ ตตถ วิปฺปกิณฺณานิ
อลาพุ^{นิ} วีย ๕ **กาโป**ตกา^{นิ}ติ: กโปตก^วณฺณ^{านิ} ๕
ตานิ **ทิสฺ**วานา^{ติ}: ตานิ เอวรूपานิ อฏฺฐี^{นิ} ทิสฺวา
ตมฺหากํ กา ร^{ตี}, นนุ อปฺปมตฺตกมฺปิ กามร^{ตี} กาทํ
น วฏฺฐติเยวาติ อตฺโถ ๕

เทสนาวสาเน เต ภิกขุ ยถาจิตา ว อรหตํ
ปตฺวา ภควนฺตํ อภิตถวมา^{นา} อาคนฺตวา วนฺทิสฺสุติ ๕
อธิมานิกภิกขุ วตถ ๕

๕. รูปนันทเถรี วรรค ๑ (๑๒๒)

“อัญจัน นคร กตนต์ อิม ฌมมเทสน สดถา
เชตวัน วิหรนโต ชนปทกल्याณี รูปนันทเถรี อา
รพภ กเถสิ ฯ

สา กิเรกทิวส จินฺตเสสิ “มยหं เชฏฐภาติโก
รชชสิริ ปหาย ปพฺพชิตฺวา โลเก อคฺคปคฺคโล
พฺพุโ ชโต, ปุตฺโตปิสฺส ราชุลกุมารो ปพฺพชิตฺ,
ภาตาปี เม ปพฺพชิตฺ, มาตาปี เม ปพฺพชิตา;
อหํปี, เอตฺตเก ภาตคเณ ปพฺพชิตฺ, เคเห ก็ ก
ริสฺสามิ, ปพฺพชิสฺสามิตี ฯ สา ภิกฺขุณฺสปสฺสยํ อุปสงก
มิตฺวา ปพฺพชิ ภาตสิเนเหเนว, โน สทฺธาย; อภิป
ตาย ปน “รูปนันทาติ ปญฺญายิ ฯ สา “สดถา
กิริ ‘รูปํ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา; เวทนา, สญฺญา,
สงฺขารา, วิญฺญาณํ อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตาติ วทตฺติ
สฺตฺวา “เอวํ ทสฺสเนยฺเย ปาสาทิกเณ มมาปี รูปे โท
สํ กเถยฺยาติ สดถุ สมมุขีภาวํ น คจฺจติ ฯ สาว
ตถิวาสินो ปาโต ว ทานํ ทตฺวา สมามินฺนุโปสธา
สฺพุตฺตตราสงฺคา คนฺธมาลาทิตฺถา สายณฺหสมเย
เชตวัน เสนิปปิตฺวา ฌมมํ สฺถนฺติ ฯ ภิกฺขุณีสงฺโฆปิ
สดถุ ฌมมเทสฺสนาย อุปนฺนจฺจนฺโท วิหารํ คนฺตฺวา
ฌมมํ สฺถนาติ ฯ ฌมมํ สฺตฺวา นครํ ปวิสฺนฺตา สดถุ
คฺณกถํ กเถนฺตา ว ปวิสฺนฺติ ฯ

จตฺตปฺปมาณิกเห हि โลกสนฺนิวาเส อุปปกา ว เต
สดตฺตา; เยสํ ตถาคตํ ปสฺสฺสนฺตานํ ปสาโท น อุป
ชฺชติ ฯ รูปปฺปมาณิกา हि สดตฺตา ตถาคตสฺส
ลกฺขณานุปฺพยณฺชนปฏฺฏิมนฺทิตํ สุวณฺณวณฺณํ สรีรํ
ทิสฺวา ปสฺสีทนต์ ฯ โฆสปฺปมาณิกา อนเภานิ ชาติส
ตานิ นิสฺสาย ปวตฺตํ สดถุ คฺณโฆสญฺเจว อญฺจค

สมนุณาคต์ ฌมมเทสนาโฆสญจ สุตวา ปสීทนต์ ๑
ลฺขปฺปมาณิกาปิสฺส จีวราทิลฺลขตฺตํ ปฏฺฐจฺจ ปสīทนต์ ๑
ฌมมปฺปมาณิกาปิ “เอวรูปํ ทสฺพลสฺส สီลํ, เอวรูปํ
สมาธิ, เอวรูปํ ปญฺญา; ภควา สīลาทีหิ คฺคเณหิ
อสมโฌ อปฺปฏฺฐิสฺสโม อสมสฺสโม อปฺปฏฺฐิปฺคฺคโลติ ปสī
ทนต์ ๑ เตสํ ตถาคตสฺส คฺคณํ กเณตฺตานํ มุขํ
นปฺปโหติ ๑

รูปนฺนทา ภิกฺขุณฺณญฺเฆว อุปาสิกาณญฺจ สนฺติกา
ตถาคตสฺส คฺคณกถํ สุตวา จินฺตสฺสี “อติวีย เม ภา
ติกสฺส วณฺณํ กเณตฺติเยว, เอกทิวสํปิ เม รูปํ
โทสํ กเณตฺโต กิตฺตกํ กเถสฺสติ; ยนฺนุนาหํ
ภิกฺขุณฺณี สทฺธิ คฺคตฺวา อตฺตํ อทสฺเสตฺวา ว
ตถาคตํ ปสฺสิตฺวา ฌมมํ สฺสณิตฺวา อาคจฺเจยฺยนฺติ ๑
สา “อหํ อชฺช ฌมมสฺสวณฺณํ คมฺมสฺสามิตฺติ ภิกฺขุณฺณ
อาโรเจสฺสี ๑ ภิกฺขุณฺณิโย “จิสฺสํ วต รูปนฺนทาย สตถ
อุปญฺจจฺฉานํ คฺคตฺกามตา อุปฺปนฺนา, อชฺช สตถา อิมํ
นิสฺสาย วิจิตฺตํ ฌมมเทสนํ เทเสสฺสตีติ ตญฺจมาณสา
ตมาทาย นิกฺขมฺมึสฺส ๑ สา นิกฺขนฺตกาเลตฺโต ปญฺจาย
“อหํ อตฺตํ เนว ทสฺเสสฺสามิตฺติ จินฺตสฺสี ๑ สตถา
“อชฺช รูปนฺนทา มยฺหํ อุปญฺจจฺฉานํ อาคมฺมึสฺสติ กิทฺธิสฺสี,
นุ โข ตสฺสา ฌมมเทสนา สปฺปายาติ จินฺตเตว
“รูปครุกา เอสา อตฺตภาเว พลวสีเนหา, กณฺณเกณ
กณฺณกทฺถรณํ วีย รูปเนวสฺสา รูปมทนิมมทนํ สปฺปา
ยนฺติ สนฺนิญฺจจฺฉานํ กตฺวา ตสฺสา วิหารํ ปวิสฺสนสมเย
เอกํ อภिरูปํ อิตฺถิ สฺสอพฺปสวสฺสทฺเทสิกํ รตฺตวตฺถนินฺวตฺถํ
สพฺพพารณปฏฺฐิมณฺฑิตํ วิชนฺตี คเหตฺวา อตฺตโน สนฺติ
เก จตฺวา วิชมาณํ อิทฺธิพฺเพเนว อภินิมฺมิติ ๑ ตํ
โข ปน อิตฺถิ สตถา เจว ปสฺสณฺติ รูปนฺนทา จ ๑
ภิกฺขุณฺณี สทฺธิ วิหารํ ปวิสิตฺวา ภิกฺขุณฺณํ ปิฏฺฐจิปสฺเส

จตุวา ปณฺจปตฺธิจฺเจเตน สตถารํ วนฺทิตฺวา ภิกฺขุณฺโณ
อนฺตเร นิสินฺนา ปาทโต ปฏฺจาย สตถารํ โอ
โลเกนฺตี ลกฺขณวิจิตฺตํ อนฺุพฺยณฺชนสมฺมุขลํ พฺยามปฺป
ภาปฺริกฺขิตฺตํ สตถุ สรீรํ ทิสฺวา ปุณฺณจฺนทสฺสสิริภํ
มุขํ โอโลเกนฺตี สมฺเป จิตฺ อิตฺถิรูปํ อทฺทส ๕
สา ตํ โอโลเกตฺวา อตฺตภาวํ โอโลเกนฺตี สุวณฺณ
ราชหํสียา ปฺรโต กากีสทิสํ อตฺตานํ อวมณฺเณ ๕
อิทฺธิมยรูปํ ทิฏฺฐกาลโต ปฏฺจายฺเว หิ ตสฺสา
อภฺษีนิ รมฺมัสสุ ๕ สา “อโห อิมิสฺสา เกสา โสภา,
อโห ลลาภํ โสภนฺติ สพฺเพสํ สรீรปฺปเทสํ รุป
สิริยา สมากทฺตมิตฺตจิตฺตา ตสฺมि รุปे พลวสีเนหา
อโหสิ ๕ สตถา ตสฺสา ตตถ อภฺริตฺตี ญตฺวา ฌมฺม
เทเสนฺโต ว ตํ รูปํ โสฬสวสฺสทฺเทสิกาภาวํ อตฺถก
มิตฺวา วิสตีวสฺสทฺเทสิกา กตฺวา ทสฺเสสิ ๕ รูปนฺนทา
โอโลเกตฺวา “น วตฺถํ รูปํ ปฺริมสทิสนฺติ โถกํ
วิรตฺตจิตฺตา อโหสิ ๕ สตถา อนฺุภกเมเนว ตสฺสา
อิตฺถิยา สกฺกิ วิชาตวณฺณํ มชฺฌมิตฺถีวณฺณํ
มหลฺลกิตฺถีวณฺณํ ชฺราชีณณมหลฺลกิตฺถีวณฺณนฺติ ๕
สาปฺปิ อนฺุพฺพเพเนว “อิทฺธิ อนฺฺตรหิตํ, อิทฺธิ อนฺฺตร
หิตนฺติ ชฺราชีณณกาเล ตํ วิรชชมาณา ขณฺทหนฺตํ
ปลิตฺตสิริํ โอบคฺคํ โคปานสิวํกํ ทณฺทปฺรายนํ ป
เวธมานํ ทิสฺวา อตฺถิวิย วิรชช ๕ อถ สตถา ตํ
พฺยาธินา อภฺิฏฺตํ กตฺวา ทสฺเสสิ ๕ สา ตํขณฺณเย
ว ทณฺทญฺจ ตาลปณฺณญฺจ จทฺเทตฺวา มหาวิรวํ วิ
รวมาณา ภูมียํ ปตฺติวา สเก มุตฺตกริเส นิมุคฺคา
อปฺราปรํ ปฺริวตฺติ ๕ รูปนฺนทา ตํ ทิสฺวา อตฺถิวิย วิ
รชช ๕ สตถา ตสฺสา อิตฺถิยา มรณํ ทสฺเสสิ ๕
สา ตํขณฺณเยว อทฺธมาตกาภาวํ อาปชฺช ๕ นวหิ
วณฺมุเขหิ ปุพฺพวณฺณิโย เจว ปุพฺวา จ ปคฺชริสฺสุ ๕

กาหาทโย สนุปีตติว วิลุมปีสุ ฯ รูปนันทา ตํ
โอโลเกตวา “อโย อิตถิ อิมสมิเยว จาเน ชรํ
ปตตะ พยาธิ ปตตะ มรณํ ปตตะ, อิมสสาปี
อตตภาวสส เอวเมว ชราพยาธิมรณานิ อากมิสสนตติ
อตตภาวํ อนิจจโต ปสสิ ฯ อนิจจโต ทิฏฺฐตตะเอว
ปน ทุกขโต อนตตโต ทิฏฺฐโเจเยว โหติ ฯ อถสสา
ตโย ภวา อาทิตตะา วีย คีวาย พทฺธกฺกนเป วีย จ
อุปฏฺฐาหิสุ ฯ กम्मฏฺฐจानาภิมฺขํ จิตตํ ปกฺขนฺทิ ฯ
สตถา ตาย อนิจจโต ทิฏฺฐภาวํ ญตวา “สกฺขิสฺสตี
นุ โข สยเมว อตตโน ปติฏฺฐํ กาดฺนฺติ โอ
โลเกนฺโต “น สกฺขิสฺสตี, พหิทฺธา ปจฺจยํ ลทฺธํ
วฏฺฐตติ จินฺเตตฺวา ตสฺสา สปปายวเสน ฌมฺมํ เท
เสนฺโต อีมา คาคา อภาสิ

“อาตุรํ อสฺสจํ ปุตฺติํ ปสฺส นนฺเต

สมฺมุสฺสยํ

อุคฺขรณฺตํ ปคฺขรณฺตํ พาลานํ

อภิปตฺถิตํ;

ยถา อิทํ ตถา เอตํ; ยถา เอตํ

ตถา อิทํ;

ธาดุโย สฺสณฺณโต ปสฺส, มา โลกํ

ปฺนราคมิ;

ภเว จนฺทํ วิราเชตฺวา อุปฺสนตฺตา

จริสฺสสํตี ฯ

อิตถํ สฺทํ ภควา นนฺทํ ภิกฺขุณี อารพฺภ อีมา
คาคาโย อภาสิตถาติ ฯ นนฺทา เทสนานุสาเรน ภา
ณํ เปเสตฺวา โสตาปตฺติผลํ ปาปุณฺนิ ฯ

อถสสา อุตฺตริ ตินฺณํ มคฺคผลานํ วิปฺสฺสนา
ปรีวาสดถาย สตถา สฺสณฺณตกम्मฏฺฐจานํ กเถตุ
“นนฺเต มา ‘อิมสมิ สรีเร สารโ อตถิตติ สณฺณํ

กริ, อปฺปมตฺตโกปิ หิ เอตถ สาโร นตฺถิ, ตีณิ
อฏฺฐิสฺตานิ อสฺสาเปตฺวา กตํ อฏฺฐินํ นครเมตฺตุนฺติ
วตฺวา อิมํ คากฺขมาห

**“อฏฺฐินํ นครํ กตํ มํส
โลหิตเลปนํ,**

**ยตถ ชฺรา จ มจฺจุ จ มาโน
มกฺโข จ โอิหิโตติ ฯ**

ตสฺสสตฺถิ “ยถา หิ ปุพฺพพณฺณาปรณฺณาทินํ โอ
ทหนตฺถาย กฏฺฐาณิ อสฺสาเปตฺวา วลฺลํหิ พนฺธิตฺวา
มตฺติกาย ลิมฺปิตฺวา นครสงฺขาตํ พหิทฺธา เคหํ ก
โรนฺติ; เอวํมิตํ อชฺฌมตฺตํกํปิ ตีณิ อฏฺฐิสฺตานิ
อสฺสาเปตฺวา นหารุณินฺทํ มํสโลหิตเลปนํ ตจ
ปฏฺวิจฺจนนํ ชีรณลกฺขณาย ชฺราย มรณลกฺขณสฺส
มจฺจุโน อาโรหสมฺปทาทีนํ ปฏฺวิจฺจ มชฺชนลกฺขณสฺส
มานสฺส สุกตกรณวินาสนลกฺขณสฺส มกฺขสฺส จ โอิท
ทหนตฺถาย นครํ กตํ ฯ เอวรूपิเอว หิ เอตถ กา
ยิกเจตฺตสิโก อาพาโธ โอิทหิโต, อีโต อุทฺธํ กิณฺณจ
คฺยหฺปคํ นตฺถีติ ฯ

เทสฺสนาวสาเน เถรี อรหตฺตํ ปาปฺณิ ฯ มหาชน
สฺส สาทตฺติกา ฅมฺมเทสฺนา อโหสีติ ฯ

รูปนฺนทตฺเถรี วตฺถุ ฯ

๖. มลฺลิกาเทวี วตฺถุ ฯ (๑๒๓)

**“ชีรนฺติ เว ราชฺรธา สจฺจิตฺตาติ อิมํ ฅมฺมเท
สนํ สตฺถา เขตฺวเน วิหรนฺโต มลฺลิกํ เทวี อา
รพฺภ กเถสิ ฯ**

สา กิร เอกทิวสํ นหฺนโกฏฺฐกํ ปวิฏฺฐา มชฺ
โธวิตฺวา โอนตสรีรา ชงฺขมา โธวิตฺถุ อารภิ ฯ ตาย
จ สทฺธิเยว ปวิฏฺฐโ จ เอโก วลฺลภสฺสุนฺโข อตฺถิ ฯ โส

ดํ ตถา โอนตํ ทิสฺวา อสทฺธมฺมสนฺธวํ กาดํ อา
รภี ฯ सा तस्य प्सं साधियन्ती अञ्जलिं च
राजा उपरिपासाते वातपाเนन ओलोकेनोदो दं
तिसฺवा ततो आकटकाले “नस्य वसलि, कसमा ऐव
रूपमकासीति आह च “किं मया कृतं त्वादि च “सु
खेन सत्थिं सन्धोवति च “नदुर्घटं त्वादि च “मया
सामं तिष्ठं, नाहं त्वं सत्तुहिससामी, नस्य वसलीति
च “महाराज यो गोत्रिणिं गोत्रिणं प्रविष्टो
अमिना वातपाเนन ओलोकेन तस्य ऐवो व त्विणा
पण्ययतिति च “अनुत्तं कलेसि पापेति च “त्वे सजे
मे न सत्तुहसि, ऐतं गोत्रिणं प्रविष्टं, अहन्तं
अमिना वातपाเนन ओलोकेन सामीति च राजा
मनुत्तादुको तस्य सा वज्जं सत्तुहित्वा गोत्रिणं पावि
लि च सापि चो त्वे वातपाने जत्वा ओलोकेन
“अनुत्ता महाराज किन्नामेतं अचिकाय सत्थिं
सन्धोव कलेसीति आह, “नाहं सत्तुते ऐवरूपं कलेसी
ति वृत्तेति, “मयापि सामं तिष्ठं, नाहं त्वं सत्तु
हिससामीति आह च दं सत्त्वा राजा “अत्ता अमि
गोत्रिणं प्रविष्टो ऐवो व त्विणा पण्ययतिति
सत्तुहि च मल्लिका जिनेसे “अयं राजा अनुत्ता
दाय मया वज्जिदो, पापं मे कृतं, अयञ्ज मे
अनुत्तेन अपुष्पाजिखिदो, अितञ्ज मे कमं सत्तापि
चानिससति, त्वे अककसावकापि असीति महासावकापि
चानिससन्ति; अहो वत्त मे सारियं कमं कत्तन्ति च
अयं किर रणोवो अत्तिसत्ताने सहायिका अहोसि च
दत्तञ्ज अेकत्तिसं कत्तप्रिज्जाको चनस्य जत्तुत्तसि
अकखन्को अहोसि च दत्ताकत्तस्य सेत्तज्जत्तं निसि
त्तन्पल्लङ्गो आत्ताको पात्तपिज्जन्ति अिमानी पन्
जत्तत्तारी अन्कखानेव अहेसुं च सा मरणाकाले ऐव

รูป มหาปริจาค์ อนนุสสริตวา ตเทว ปาปกมม
อนุสสรนตี กาลं กตวา อวิจิมहि นิพพนฺติ ฯ รมโ
ณ ปน สา อติวีย ปิยา อโหสิ ฯ โส พลว
โสกาภิกฺขโต ตสฺสา สรீรํกัจจํ กาเรตวา “นิพพตฺตญฺจ
านมสฺสา ปุจฺฉิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา สตถุ สนฺติกํ อค
มาสิ ฯ สตถา, ยถา โส อาคตการณํ น สรติ;
ตถา อกาสิ ฯ โส สตถุ สนฺติเก สาราณีย
ธมฺมกถํ สุตฺวา ปมฺสฺสี; เคหํ ปวิญฺจกาเล สริตฺวา
“อหํ ภณฺเ ‘มลฺลิกาย นิพพตฺตญฺจานํ ปุจฺฉิสฺสามีติ
สตถุ สนฺติกํ คนฺตฺวา ปมฺญฺโห, เสว ปน
ปุจฺฉิสฺสามีติ ปนทิวเสปิ อคมาสิ ฯ สตถาปิ
ปฏฺธิปาฏฺฐิยา สตต ทิวसानิ, ยถา โส น สรติ; ตถา
อกาสิ ฯ สापิ สตตฺตาหเมว นรเเย ปจฺจิตฺวา อญฺจเม
ทิวเส ตโต จตฺตา ตฺสิตถวเน นิพพตฺติ ฯ กสฺมา
ปนสฺส สตถา อสรณภาวํ อกาสิ ? सा किरस्स
अतिविय पिया ओहोसि मनापा; तस्मा तस्सा निरये
निपपत्तत्तावं सुत्वा “सजे एवरुपा सत्थासम्पन्ना
निरये निपपत्ता, तानं तत्त्वा किं किरस्सामीति
मिज्जातिग्गि कहेत्त्वा पणฺจन्नं गिक्खस्तानं केहे
पवत्तं निज्जग्गतं हरापेत्त्वा निरये निपपत्तेय्य;
तेनस्स सत्ता सत्ताहं อสรณภาवं กत्वा อญฺจमे
ทิวเส पिण्हาย จรฺนโต สยमेव राชत्वारํ อคมาสิ
ฯ राชา “सत्ता आकटोति सुत्वा निक्खमित्त्वा
पत्तं आहाय पासात् ओग्गहित्त्वा आरगि ฯ सत्ता
पन रत्ताลาय निसीत्तं आकारं तस्सेसि ฯ राชา
सत्तारं तत्तेव निसीत्तापेत्त्वा याक्खच्चकेन पग्गिमा
नेत्त्वा वन्हित्वा निसिन्โน व “ภन्ते अहं ‘मल्लिकाय
เทविया निपपत्तत्ताज्जानं ปุจ्ฉिस्सामीति आคนत्त्वा प
มฺญฺโห; กตถ नु โข सा ภन्ते निपपत्ताति ฯ “ต

สิตภวเน มหาราชชาติ ฯ “ภนฺเต ตาย ตฺสิตภวเน อ
นิพฺพตฺติยา โโก อญฺโฆ นิพฺพตฺติสฺสตี, ภนฺเต
นตฺถิ ตาย สทิสฺสา อิตฺถิ; ตสฺสา หิ นิสินฺนญฺจา
นาทิสฺ ‘เสว ตถาคตสฺส อิทํ ทสฺสามิ, อิทํ กริ
สฺสามีติ ทานสํวิธานํ จเปตฺวา อญฺญํ กิจฺจเมว
นตฺถิ; ภนฺเต ตสฺสา ปฺรโลกํ คตกาลโต ปญฺญาย
สรีรํ เม น วหตีติ ฯ อถ นํ สตถา “มา จินฺตยิ
มหาราช, สพฺเพสํ ฐมฺโม อยฺนติ วตฺวา “อยํ
มหาราช รโถ กสฺสาตี ปุจฺฉิ ฯ ราชา สิริสิ
อญฺชลี ปตฺติจฺเปตฺวา “ปีตามหสฺส เม ภนฺเตติ
(อาห) ฯ “อยํ กสฺสาตี ฯ “ปีตุ เม ภนฺเตติ ฯ
“อยํ ปน รโถ กสฺสาตี ฯ “มม ภนฺเตติ ฯ เว
วตฺเต สตถา “มหาราช ตว ปีตามหสฺส รโถ เกน
การณฺน ตว ปีตุ รถํ น ปาปฺณิ, ตว ปีตุ รโถ
ตว รถํ น ปาปฺณิ; เอวรูปสฺส นาม กญฺจ
กลิงฺครสฺสาปี ชรา อาคจฺฉตี, กิมํคํ ปน อตฺตภา
วสฺส; มหาราช สปฺปริสฺสมมสฺเสว หิ ชรา นตฺถิ,
สตฺตา ปน อชীরณฺกา นาม นตฺถีติ วตฺวา อิมํ คา
ถมาห

**“ชীরนฺติ เว ราชรถา สจฺจิตฺตา,
อโถ สรীরมฺปิ ชรํ อฺเปติ,
สตถฺจ ฐมฺโม น ชรํ อฺเปติ,
สนฺโต หเว สพฺภิ ปเวทยนฺตฺติติ ฯ**

ตตฺถ เวตี: นิปาโต ฯ สจฺจิตฺตาคี: สตฺตหิ ร
ตเนหิ อปฺเรหิ จ รถาลงฺกาเรหิ สญฺจ จิตฺตา ราช
นํปี รถา ชীরนฺติ ฯ **สรীরมฺปิ:** น เกวลํ รถาเอว,
อิทํ สฺปฏฺฐิขคฺคิตํ สรীরํปิ ขณฺทิจฺจทีนํ ปาปฺณาตี ชรํ
อฺเปติ ฯ **สตถฺจาคี:** พุทฺธาทีนํ ปน สนฺตานํ
นววิธํ โลกุตฺตรฐมฺโม จ กิณฺจลํ อฺปฺชาตํ น กโรตี

ชรํ น อุเปติ นาม ฯ ปเวทยนุตํติ: เอวํ สนฺโต
พทุทาทโย สพุทฺธิ ปณฺทิตฺเตหิ สพุทฺธิ กณฺเณตํติ
อตฺโถ ฯ

เทสนาวसानเ พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปาปฺณิสฺสูติ
ฯ

มลฺลิกาเทวี วตฺถุ ฯ

๗. โลพฺพทายิตเถร วตฺถุ ฯ (๑๒๔)

“อปฺปสฺสตาณํ ปฺริโสติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ สตฺถา
เชตวเน วิหรนฺโต โลพฺพทายิตเถรํ อารพฺภ กณฺเสี ฯ
โส กิร มงฺคลํ กโรนฺตานํ เคหํ คนฺตฺวา “ติ
โรกฺขทฺเทสฺ ติฏฺฐนฺตํติ อาทินา นเยน อวมงฺคลํ กณฺเสี,
อวมงฺคลํ กโรนฺตานํ เคหํ คนฺตฺวา, ติโรกฺขทฺทาทิสฺ
กเถตพฺเพสฺ, “ทานญจ ฌมฺมจริยา จาติ อาทินา
นเยน มงฺคลคาถา วา “ยงฺกิญฺจิ วิตตํ อิท วา หุรํ
วาติ รตนสฺสฺตํ วา กณฺเสี ฯ เอวํ เตสฺ เตสฺ จ
าเนสฺ “อญฺญํ กณฺเสฺสามิตฺติ อญฺญํ กณฺเณโตปิ “อญ
ญํ กณฺเมีติ น ชานาติ ฯ ภิกฺขุ ตสฺส กถํ สุตฺวา
สตฺถุ อารโจะสฺ “กํ ฆนฺเต โลพฺพทายิ มงฺคลา
มงฺคลญฺจาเนสฺ อญฺญสฺมี กเถตพฺเพ อญฺญเมว ก
เถตํติ ฯ สตฺถา “น ภิกฺขเว อิทาเนเวสฺ เอวํ
กเถติ, ปฺพเพปิ อญฺญมํ กเถตพฺเพ อญฺญเมว ก
ณฺเสีติ วตฺวา เตหิ ยาจิตฺโต อตฺตํ อารฺหิ:

อตฺเตเต พาราณสียํ อคฺคิตตตสฺส นาม
พฺรหฺมณฺสสฺ ปตฺโต โสเมทตตกฺมาโร นาม ราชานํ
อุปญฺจุหิ ฯ โส ตสฺส ปิโย อโหสิ มนาโป ฯ
พฺรหฺมโณ ปน กสิกมฺมํ นิสฺสาย ชีวติ ฯ ตสฺส
เทว โคณา อเหสฺ, เตสฺ เอโก มโต ฯ พฺรหฺมโณ
ปตฺตํ อาร “ตาต โสเมทตต ราชานํ เม ยาจิตฺวา

เอก์ โคน์ อหาราติ ๗ โสมทตโต “สจหา ราชา
ยาจิสสามิ, ลหุภาโว เม ปณณายิสสตีติ จินเตตวา
“ตมฺเหเยว ตาต ราชาณฺ ยาจถาติ วตฺวา, “เตนหิ
ตาต มํ คเหตฺวา ยาหีติ วุตฺเต, จินเตสึ “อัย
พฺราหฺมโณ ทนฺธปณฺโณ `อภิกฺกม ปฏิกฺกมาติ วจน
มตฺตปฺปํ น ชานาติ, อณฺณสมี วตฺตพฺเพ อณฺณเมว
วทติ; สีกฺขาเปตฺวา ตํ เนสฺสามีติ ๗ โส ตํ อา
ทาย วีรณฺตณฺมกํ นาม สฺसानํ คนฺตฺวา ตินฺกลาเป
พนฺธิตฺวา “อัย ราชา, อัย อุปฺราชา, อัย เสนาป
ตีติ กตฺวา ปฏฺธิปาฏฺฐิยา ปิตุ ทสฺเสตฺวา “ตมฺเหหิ
ราชกฺุลํ คนฺตฺวา เอวํ อภิกฺกมิตพฺพํ, เอวํ ปฏิกฺกมิต
พฺพํ; เอวํ นาม ราชา วตฺตพฺโป, เอวํ อุปฺราชา;
ราชานํ อุปสงฺกมิตฺวา `ชยตุ มหाराชาติ เอวํ
วตฺวา อิมํ คถํ วตฺวา โคน์ ยาเจยฺยาถาติ คถํ
อุคฺคณฺหาเปสึ

"เทว เม โคนา มหาราช, เยหิ
เขตต์ กสาม เส,
เตสฺ เอโก มโต เทว, ทุตฺยํ เทหิ
ขตฺติยาติ ๗

โส สํวจฺจรมตฺเตน ตํ คถํ ปคฺชนํ กตฺวา ปคฺชนภา
วํ ปุตฺตสฺส อาโรเจตฺวา, “เตนหิ ตาต กณฺจิทฺเว
ปณฺณาการํ อาทาย อาคจฺจณ, อหํ ปริมตฺรํ
คนฺตฺวา รณฺโณ สนฺติเก จสฺสามีติ วุตฺเต, “สาธุ
ตาตาติ ปณฺณาการํ คเหตฺวา โสมทตฺตสฺส รณฺโณ
สนฺติเก จิตกาเล อสฺสาหปฺปตฺโต ราชกฺุลํ คนฺตฺวา,
รณฺบา ตญฺเฐจจิตฺเตน กตฺปฏฺฐิสมโมทโน “ตาต จิรสฺสํ
วต อาคตฺตณ, อิทฺมาสนํ, นิสีหิตฺวา วทณ,
เยนตฺถิเกติ วุตฺเต, อิมํ คถมาห

**"เทว เม โคณา มหาราช, เยหิ
เขตต์ กสาม เส,
เตสฺ เอโก มโต เทว, ทุตฺติ
คณฺห ขตฺติยาติ ฯ**

รณฺวา "กั วเทสิ ตาต, ปน วเทหิตี วุตเตปิ, ต
เมว คากมาห ฯ ราชา เตน วิรชณฺติว กถิตภาว
ณฺตว สิตํ กตว "โสमतตต ตุมหากํ เคเห พหุ
มณฺเฏ โคณาติ วตว, "ตุมเหหิ ทินฺนา พหุ ภ
วิสสนติ เทวาติ วุตเต, โพธิสฺสตสฺส ตฺสิตว
พฺราหฺมณสฺส โสฬส โคณ อลงฺการณฺทกํ นิवास
คามณฺจสฺส พฺรหฺมเทยํ ทตว มหนฺเตน ยเสน
พฺราหฺมณํ อญฺโฆเชสิ ฯ

สตถา อิมํ ธมฺมเทสนํ อahrtว "ตทา ราชา
อานนฺโท อโหสิ, พฺราหฺมโณ โลพุทฺทายิ, โสमतตโต
อหเมวาทิ ชาตํ สโมธานตว "น ภิกฺขเว
อิทาเนว, ปุพฺเพเปส อตฺตโน อปฺปสฺสุตตาย, อณฺณ
สฺมี วตฺตพฺเพ, อณฺณเมว วทติ, อปฺปสฺสุตปฺริโส หิ
พลฺพิทฺทสทฺธิโส นาม โหตีติ วตว อิมํ คากมาห

**"อปฺปสฺสุตายํ ปฺริโส พลฺพิทฺโท
ชีรติ,
มํसानิ ตสฺส วทณฺตติ, ปณฺวา
ตสฺส น วทณฺตตีติ ฯ**

ตตถ **อปฺปสฺสุตายนฺติ:** เอกสฺส วา ทฺวินนํ วา
ปณฺณาสกานํ อถว ปน สุตตวคฺคานํ สพฺพนฺติเมน
ปฺริจฺเจเทน เอกสฺส วา ทฺวินนํ วา สุตตานปี อภา
เวน อปฺปสฺสโต อญฺ ฯ อปฺปิ กมฺมญฺจานํ ปน
อุคฺคเหตุว อนญฺญชฺนโต พหุสฺสโตว ฯ **พลฺพิทฺโท**
ชีรตีติ: ยถา หิ พลฺพิทฺโท ชีรมาโน วทณฺมาโน
เนว มาตานิ, น เสสวาทกานํ อตฺถาย วทณฺติ,

อถโฆ นีรตถกเมว ชีรติ; เอวเมว อยมปี น อุป
ขุฌายวตตํ กโรติ, น อัจฉริยวตตํ, น อาคนฺตฺกฺวตฺตา
ทีนึ, น ภาวนามตตมปี อนฺยุญฺชติ, นีรตถกเมว ชีรติ
ฯ มํسانی ตสฺส วฑฺฒนฺตํ: ยถา พลฺลิตฺตสฺส
“ยฺคนงฺคฺลาทีนึ วหิตํ อสมตฺโถ เอโสติ อรณฺเณ
วิสฺสณฺฺจสฺส ตตฺเถว วิจฺรณฺตสฺส ขาทณฺตสฺส ปิวนฺตสฺส
มํسانی วฑฺฒนฺตํ; เอวเมว อิมสฺสาปี อุปขุฌายาทีหิ
วิสฺสณฺฺจสฺส สงฺฆํ นิสฺสาย จตฺตาโร ปจฺจเย ลภิตฺวา
อุทฺทวิเรจนาทีนึ กตฺวา กายํ โปเสนฺตสฺส มํسانی ว
ฑฺฒนฺตํ, ญฺลสฺวีโร หุตฺวา วิจฺรติ ฯ ปญฺญา ตสฺสา
ติ: โลกียโลเกตฺตรา ปนสฺส ปญฺญา เอกงฺคฺลิมตฺตาปี
น วฑฺฒติ ฯ อรณฺเณ ปน คจฺจลตาทีนึ วีย จทฺวา
รานิ นิสฺสาย ตณฺหา เจว นววิธมาโน จ วฑฺฒตํ
อตฺโถ ฯ

เทสฺนาวสาเน มหาชนฺ โสตาปตฺติผลาทีนึ ปา
ปฺณิตี ฯ

โลพุทฺถายิตฺเถร วตฺถุ ฯ

๘. ปจฺมโพธิ วตฺถุ ฯ (๑๒๕)

“อเนกชาติสํสารนฺติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา
โพธิรฺกฺขมฺULE นิสินฺโน อุทฺทวนวเสน อุทฺทาเนตฺวา อปร
ภาเค อานนฺตตฺเถเรน ปุณฺโณ กเถสิ ฯ

โส หิ โพธิรฺกฺขมฺULE นิสินฺโน, สฺริเย อนตฺถงฺค
เตเยว, มารพฺลํ วิธมิตฺวา ปจฺมยาเม ปุพฺเพ
นิवासปฺปฏิจฺฉาทกํ ตมํ ปทาเลตฺวา มชฺฌมียาเม
ทิพฺพจกฺขํ วิโสธฺเตตฺวา ปจฺจิมยาเม สตฺเตสฺส การุณฺณ
ตํ ปฺฏิจฺจ ปจฺจยาการเ ญาณํ โอตฺทาเรตฺวา ตํ
อนฺโลมปฺปฏิโลมวเสน สมฺมสนฺโต อรฺกฺกคฺคมนเวลาย
สห อจฺฉริเยหิ สมฺมาสมโพธิ อภิสมฺพุชฺฌิตฺวา

อนเนเกหิ พุทฺธสฺสทสฺสเสหิ อวิชหิตํ อุทธานํ อุทา
เนนุโต อีมา คาคา อภาสี

“**อนเนกชาติสํสาร์** **สนธาวิสสํ**
อนิพพิสํ
คหการํ คเวสนุโต **ทุกขา**
ชาติ ปุณฺณปุณฺ,
คหการก ทิฏฺฐโณ, **ปุณฺ เคหํ**
น กาสี,
สพฺพา เต ฬาสฺกา ภคฺคา, **คหภูมํ วิ**
สงฺขตํ,
วิสุงฺขารคตํ จิตตํ **ตณฺหานํ ขยม**
ขณฺณคาคี ฯ

ตตถ **คหการํ คเวสนุโตติ:** อหํ อิมสฺส
อตฺตภาวสงฺขาตสฺส เคหสฺส การกํ ตณฺหาวิพฺพกํ ค
เวสนุโต, เยเนน ภาเนเนน สกฺกา โส ทฏฺฐจํ ตสฺส
โพธิภาณสฺสตถาย ทิปฺงกรปาทมูลเ กตาริณีหาโร
เอตฺตกํ กาลํ **อนเนกชาติสํสาร์** **อนเนกชาติสฺส**
สทฺธสฺสสงฺขยํ อิมํ **สํสาร์วภูมํ** **อนิพพิสํ** ตํ ภาณํ
อวิทฺถนุโต อลภนุโตเยว **สนธาวิสสํ** **สํสริ** อปฺราปรํ
อนวิจฺจริณฺติ อตฺโถ ฯ **ทุกขา** **ชาติ** **ปุณฺณปุณฺณติ** อิทํ
คหการกคเวสนสฺส การณวจฺนํ ฯ ยสฺมา ชราพฺยา
ธมฺมณฺมิสฺสตาย **ชาติ** **นามเสา** **ปุณฺณปุณฺ** อปฺคณฺตํ
ทุกขา, **น จ** **สา** **ตสฺมี** **อทิฏฺฐเจ** **นิวตฺตติ;** **ตสฺมา**
ตํ **คเวสนุโต** **สนธาวิสฺสนฺติ** **อตฺโถ** ฯ **ทิฏฺฐโณ:**
สพฺพพญฺญตฺตภาณํ **ปฏฺวิวิขณฺนเตเนว** **มยา** **อิทานิ** **ทิฏฺฐโ**
จ **อสิ** ฯ **ปุณฺ** **เคหนฺติ:** **ปุณฺ** **อิมสฺมี** **สํสาร์วภูมเ**
อตฺตภาวสงฺขาตํ **มม** **เคหํ** **น** **กาสี** ฯ **สพฺพา** **เต**
ฬาสฺกา **ภคฺคาคี:** **ตว** **สพฺพา** **อวเสสสิ** **เลสฬาสฺกา**
มยา **ภคฺคา** ฯ **คหภูมํ** **วิสุงฺขตฺตติ:** **อิมสฺส** **ตยา**

กตสฺส อตฺตภาวเคหสฺส อวิขฺชาสงฺขาตํ กณฺณิกาม
ณฺทลํปี มยา วิทฺธํสีตํ ๑ **วิสุงฺขารคตํ จิตฺตุนฺติ:**
อิทานิ มม จิตฺตํ วิสุงฺขารํ นิพฺพานํ อารมฺมณกรณ
วเสน คตํ อนุปวิญฺจํ ๑ **ตณฺหานํ ขยมขณฺคาคิ:**
ตณฺหานํ ขยสงฺขาตํ อรหตฺตํ อธิคฺโตสฺมีติ อตฺถเก ๑
ปจฺมโพธิ วตฺถุ ๑

๙. มหาธนฺเสฏฺฐิปปตฺต วตฺถุ ๑ (๑๒๖)

“**อจริตฺวา พุรหฺมจริยฺนฺติ:** อิมํ ฌมฺมเทสนํ
สฺตถา อีสิปฺตเน มิคทาเย วิหรนฺโต มหาธนฺเสฏฺฐิ
ปปตฺตํ อารพฺภ กเถสิ ๑

โส กิร พาราณสียํ พาราณสียํ อสီติโกฏิวิภเว
กุเล นิพฺพตฺติ ๑ อถสฺส มาตาปิตโร จินฺเตสฺ
“อมฺหากํ กุเล มหาโกคฺคกฺขนฺโธ, ตํ ปฺตตสฺส โน
หตฺถเก จเปตฺวา ยถาสฺขํ ปริโกคฺ กสิสฺสาม, อญฺเญ
น กมฺเมน กิจจํ นตฺถีติ; ตํ นจฺจคฺีตฺวาทิตมตฺตเมว
สิกฺขาเปสฺ ๑ ตสฺมีเยว นคเร อญฺเญสฺมี อสီติโกฏิวิ
ภเว กุเล เอกา คีตาปี นิพฺพตฺติ ๑ ตสฺสาปี
มาตาปิตโร ตเถว จินฺเตตฺวา ตํ นจฺจคฺตฺวาทิตมตฺต
เมว สิกฺขาเปสฺ ๑ เตสฺ วยปฺปตฺตานํ อาวาทฺวิวาโห
อโหสิ ๑ อถ เนสํ อรปภาเค มาตาปิตโร กาลมกํสฺ
๑ เทวอสီติโกฏิธฺนํ เอกสฺมีเยว เคเห อโหสิ ๑
เสฏฺฐิปปตฺโต ทิวสสฺส ติกฺขตฺตํ รณฺโณ อปฺภุจฺจํ
คจฺจติ ๑ อถ ตสฺมี นคเร ฐตฺตา จินฺเตสฺ “สจฺจยํ
เสฏฺฐิปปตฺโต สุราโสณฺโท ภวิสฺสติ, อมฺหากํ ฬาสฺกํ
ภวิสฺสติ; อคฺคณฺหาเปม นํ สุราโสณฺทภาวนฺติ ๑ เต
สฺสํ อาทาย ขขฺขมฺเส เจว โลณฺสกฺขรา จ ทุสฺสนฺเต
พนฺธิตฺวา มฺลกนฺเท คเหตุวาทสฺส ราชกุลฺโต อา
คจฺจนฺตสฺส มคฺคํ โอลฺลภยมานา นิสีทิตฺวา ตํ อา

คจณนตํ ทิสฺวา สฺรํ ปิวิตฺวา โลณสฺกขรํ มุข
ชิปีตฺวา มุลกนํ ํทํสิตฺวา “วสฺสสํตํ ชีวํ สามิ
เสฏฺฐจิปฺตตํ, ตํ นิสฺสํยา มยํ ขาทนํปฺวินสมตฺถา ภ
เวยฺยํมาติ อํหํสํ ํ โส เตสํ วจํ สุตฺวา ปจจ
โต อํคจณนตํ จุฬํปฺญจํกํ ปจจํ “กิํ เอเต ปิวนํติ
ติ ํ “เอกํ ปํนํกํ สํมิติ ํ “มํนํปํชาตํกํ เอตํนํติ
ํ “สํมิ อิมํสํมิ ชีวํโลเก อิมิํนา สทิสํ ปํตพฺพยุ
ตตํกํ นํม นตํถิติ ํ โส “เอวํ สํนเต มยํปิ ปํ
ตํ วญฺญตํติ โลกํ โลกํ อํหรํเปตฺวา ปิวนํติ ํ อถ
สฺส น จิรํสฺเสว เต ธตฺตา ปิวนํภํวํ ํตฺวา ตํ
ปริวํรํยํสํ ํ คจณนเต กํล ปริวํโร มหํ อโหสิ
ํ โส สเตนํปิ สตทวเยนํปิ สฺรํ อํหรํเปตฺวา
ปิวนํโต อํนํกํเมนํ นิสิํนํนญจํนํทิสํ กหํปณํรํสํ จ
เปตฺวา สฺรํ ปิวนํโต “อิมิํนา มํลํอ อํหรณํ,
อิมิํนา คณฺธํ, อยํ คีเต เจโก, อยํ นจเจ, อยํ
วํทิตे, อิมํสฺส สหสฺสํ เทถ, อิมํสฺส เทว สหสฺสํ
นิติ เอวํ วิกิĩรํนํโต น จิรํสฺเสว อตฺตโน สํนตํกํ
อสิĩติโกฏĩธํ เขเปตฺวา, “ซีณํ เต สํมิ ธนํนํติ
วตฺเต, “กิํ ภริยํย मे सनत्तं नत्तिति, “อตฺถิ
สํมิติ, “เตนํहि ตํ อํหรณํติ, ตํปี ตเถว เข
เปตฺวา อํนํปํพเพน เขตฺตอํรํมยํนํโยคคํทํกํปิ
อํนตมโน ภํชนภณํทํกํปิ อตฺถรณํปํวํรณํนิสิĩทํนํปิ
สพฺพํ อตฺตโน สํนตํกํ วิกิĩณิตฺวา ขาทิ ํ อถสฺส
มหลลํกกํเลเยว ปริหิĩนํโกคสฺส อตฺตโน เคหํ วิกิĩ
ณิตฺวา คหิตเคหํ นีหริĩสํ ํ โส ภริยํ อํทํย
ปฺรขณํสฺส เคหํทิตĩ นิสฺสํยา วสํนํโต กปํลขณํ
อํทํย ภิกขํย จริตฺวา ขณํสฺส อจจĩญจภตํ
ภุณขĩตํ อํรภิ ํ อถ นํ เอกํทิวสํ อํสนสํลํย
ทวํเร จตฺวา ทหฺรํสํมณเณเรหิ ทิยํมํนํ อจจĩญจภท

นํ ปฏิกคณหนตํ ทิสฺวา สตถา สิตํ ปาตวากาสี ฯ
อถ นํ อานนฺทเถโร สิตการณํ ปุจฺฉิ ฯ สตถา สิ
ตการณํ กเถนฺโต “ปสฺसानนฺท อิมํ มหาชนเสฏฺฐิ
ปุตฺตํ อิมสฺมีเยว นคเร เทวอสีตโกฏิธนํ เขเปตฺวา
ภริยํ อาทาย ภิกฺขาย จรนต์: สเจ หิ อयํ ปจ
มวเย โภเค อเขเปตฺวา กมฺมนฺเต ปโยชิสฺส,
อิมสฺมีเยว นคเร อคฺคเสฏฺฐี อภวิสฺส, สเจ ปน
นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิสฺส, อรหตฺตํ ปาปฺณิสฺส, ภริยา
ปิสฺส อนาคามิผลे ปติฏฺฐหิสฺส; สเจ มชฺฌิมวเย
โภเค อเขเปตฺวา กมฺมนฺเต ปโยชิสฺส, ทุตฺติยเสฏฺฐี
อภวิสฺส, นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชนฺโต อนาคามี อภวิสฺส,
ภริยาปิสฺส สกทาคามิผลे ปติฏฺฐหิสฺส; สเจ
ปจฺฉิมวเย โภเค อเขเปตฺวา กมฺมนฺเต ปโยชิสฺส,
ตตฺติยเสฏฺฐี อภวิสฺส, นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชนฺโตปิ
สกทาคามี อภวิสฺส, ภริยาปิสฺส โสตาปตฺติผลे
ปติฏฺฐหิสฺส: อิทานิ ปเนส คีหิโภคาปิ ปริหีโน
สามญฺญโตปิ ปริหีโน ปริหาयิตฺวา จ ปน
สุกฺขปลลฺเล โภญฺจสฺสกุโณ วีย ชาโตติ วตฺวา อีมา
คาถา อภาสี

**“อจริตฺวา พุรหฺมจริยํ อลทฺธา
โยพฺพเน ธนํ**

**ชินฺณโกญฺจาวมายนฺติ ชินฺมจฺเจ ว
ปลลฺเล ฯ**

**อจริตฺวา พุรหฺมจริยํ อลทฺธา โยพฺพเน
ธนํ**

**เสนฺติ จาปาตชีณา ว ปุราณานิ อนุ
ตฺถนฺนํ ฯ**

ตตถ **อจริตฺวาติ:** พุรหฺมจริยวาสํ อวสิตฺวา ฯ
โยพฺพเนติ อนุปฺปนฺเน วา โภเค อุปฺปาเทตฺ

อุปฺปนฺเน วา โภเค อนฺรภฺชิตํ สมตฺตกาเล ฐนํปี
 อลภิตฺวา ฯ **ชีณมจฺเจติ:** เต เอวรฺฐา พาลา
 อุทกสฺส อภาวา ชีณมจฺเจ ว ปลฺลเล
 ปริกฺชีณปตฺตา ชีณฺณโกญฺจา วีย อวชฺฌายนฺติ ฯ อิํ
 วุตฺตํ โหติ “ปลฺลเล อุทกสฺส อภาโว วีย หิ
 อิมํสํ วสนฺนฺจฺฉานสฺส อภาโว มจฺฉานํ ชีณภาโว วีย
 อิมํสํ โภคานํ อภาโว, ชีณปตฺตานํ โภญฺจานํ
 อุปฺปตฺติวาคมนาภาโว วีย อิมํสํ อิทาเนว ชลปถ
 ถลปถาทีหิ โภเค สณฺจเปตฺตํ อสมตฺตภาโว; ตสฺมา
 เอเต ชีณปตฺตา โภญฺจา วีย เอตฺถเนว นิปชฺชิตฺวา
 อวชฺฌายนฺตฺติ ฯ **จาปาติชีณาวาติ** จาปโต อติชีณา
 จาปวินฺมุตฺตาติ อตฺโถ ฯ อิํ วุตฺตํ โหติ “ยถา
 จาปวินฺมุตฺตา สรา ยถาเวคํ คนฺดฺวา ปตฺติวาค
 เหตุวาค อุภฺชิปนฺเต อสฺติ, ตตฺถเนว อุปฺจิกานํ ภตฺตํ
 โหณฺติ; เอวํ อิมํปี ตโย วเย อตฺติกฺกนฺดา อิทานิ
 อตฺตานํ อุทฺธวริตฺตํ อสมตฺตตาย มรณํ อุปฺคมิสฺสสนฺติ;
 เตเนว วุตฺตํ “เสนฺติ จาปาติชีณาวาติ ฯ **ปฺราณานิ**
อนฺตฺตฺถนฺนฺติ: อิตฺติ อมฺเหหิ ขาทิตํ, อิตฺติ ปิตฺนฺติ
 ปุพฺเพ กตานิ ขาทิตปิตฺนจฺจคฺคิตวาทิตาทีนํ อนฺตฺตฺถน
 นฺดา อนฺโสจฺฉนฺดา เสนฺตฺติติ ฯ

เทสนาวสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทีนํ ปาปฺณิสฺสูติ
 ฯ

มหาชนเสณฺนิจิปปตฺต วตฺถุ ฯ
 ชฺรราวคฺค วณฺณนา นิณฺนิจิตา ฯ
 เอกาทสโม วคฺโค ฯ

๑. จุเพ็กสาณฺก วตฺถุ ฯ [๙๕]

"**อภิตถเรถ กลยาเณติ** อิมं ธมฺมเทสนํ สตถา
เชตวเน วิหรนฺโต จูฬกสาณฺณพฺรหฺมณํ อารพฺภ
กเถสิ ฯ

วิปสฺสีทสฺสพฺลสฺส กาลสฺมี หิ มหาเอกสา
ณฺณพฺรหฺมโณ นาม อโหสิ ฯ อยมฺปนฺน เอตฺรหิ
สํวตฺถิยํ จูฬกสาณฺณโก นาม ฯ ตสฺส หิ เอโก
นิวาสนสํสาณฺณโก อโหสิ, พฺรหฺมณียาปิ เอโก; อุ
ภินนํปิ เอกเมว ปารุปนํ ฯ พหิคมฺนกาเล
พฺรหฺมโณ วา พฺรหฺมณี วา ตํ ปารุปติ ฯ อ
ถกทิวสํ วิหาเร ธมฺมสฺสวเน โขสิเต พฺรหฺมโณ
อาห "โภติ ธมฺมสฺสวณํ โขสิตํ; กิํ ทิวา
ธมฺมสฺสวณํ คมิสฺสสิ, อุทาหุ รตฺตี ? ปารุปนสฺส หิ
อภาเวน น สกฺกา อมฺเหหิ เอกโต คนฺตุนฺติ ฯ
พฺรหฺมณี "สามิ อหํ ทิวา คมิสฺสามิตี สํสาณฺกํ ปา
รุปิตฺวา อคฺมาสิ ฯ พฺรหฺมโณ ทิวสํภาคํ เคเห วิตี
นาเมตฺวา รตฺตี คนฺตฺวา สตถุ ปฺรโต นิสินฺโน
ธมฺมํ อสฺโสสิ ฯ อถสฺส สรีรํ ปรมาณา ป
ญฺจวณฺณา ปีติ อุปฺปชฺชิ ฯ โส สตถารํ ปุชฺชิตฺกาโม
หุตฺวา "สเจ อิมํ สํสาณฺกํ ทสฺสามิ, เนว
พฺรหฺมณียา, น มยฺหํ ปารุปนํ ภวิสฺสตีติ จินฺเตสิ ฯ
อถสฺส มจฺเจรจิตฺตานํ สหสฺสํ อุปฺปชฺชิ, ปุเนกํ
สทฺธาจิตฺตํ อุปฺปชฺชิ; ตมฺปิ อภิกฺขวณฺตํ ปฺน มจฺเจรส
หสฺสํ อุปฺปชฺชิ ฯ อิตฺติสฺส พฺลวมจฺเจรํ พนฺธิตฺวา
คณฺหนฺตํ วิย สทฺธาจิตฺตํ ปฏฺฐิพาหตีเยว ฯ ตสฺส
"ทสฺสามิ น ทสฺสามิตี จินฺเตนฺตสฺสเว ปจฺมยาโม วิตี
วตฺโต ฯ ตโต มชฺฌิมยาเม สมฺปตฺเต ตสฺมีปิ ทาตุํ
นาสกฺขิ ฯ ปจฺฉิมยาเม สมฺปตฺเต โส จินฺเตสิ "มม
สทฺธาจิตฺเตน มจฺเจรจิตฺเตน จ สทฺธี ยุชฺฌนฺตสฺสเว
เทว ยามา วิตีวตฺตา, อิทํ มม เอตฺตํ มจฺเจรจิตฺตํ

วทฒมานัน จตฺตฺหิ อปาเยหิ สีสํ อุกฺขิปิตํ น ทสฺสติ,
ทสฺสามิ สาณฺณกฺขติ ฯ โส มจฺเจรสฺสทสฺสํ อภิกฺขิตฺวา
สทฺธาจิตฺตํ ปุเรจาริกํ กตฺวา สาณฺณํ อาทาย สตฺถุ
ปาทมฺมุเล จเปตฺวา “ขิตํ เม, ขิตํ เมติ ติกฺขตฺตํ
มหาสทฺทมกาสี ฯ ราชํ ปเสนทิกอสฺโโล ฌมมํ สฺสน
นโตะ ตํ สทฺทํ สุตฺวา “ปฺจจฺณ น, กิํ กิรฺ เตน
ขิตนฺติ อาห ฯ โส ราชปฺริเสหิ ปฺจจฺฉิตฺโต ตมตถํ
อาโรเจสิ ฯ ตํ สุตฺวา ราชํ “ทูกฺกรํ กตํ
พฺราหฺมณฺณ, สงฺคหฺมสฺส กริสฺสามิตี เอกํ สาณฺณกฺขติ
ทาเปสิ ฯ โส ตมปิ ตถาคตฺสเสว อทาสี ฯ ปน
ราชํ “เทว จตฺตาริ อญฺจ โสฬสํทํ ทฺวิคฺคํ
กตฺวา ทาเปสิ ฯ โส ตานิปิ ตถาคตฺสเสว อทาสี
ฯ อถสฺส ราชํ ทวตฺตีสยฺยคานิ ทาเปสิ ฯ
พฺราหฺมโณ “อตฺตโน อคฺคเหตฺวา ลทฺธํ ลทฺธํ วิสฺส
ขฺเชสิเยวาทิ วาทวิโมจฺนตถํ ตโต “เอกํ ยฺคํ อตฺต
โน เอกํ พฺราหฺมณียาติ เทว ยฺคานิ คเหตฺวา ตีส
ยฺคานิ ตถาคตฺสเสว อทาสี ฯ ราชํ ปน, ตสฺมี
สตฺตกฺขตฺตมปิ ททฺนเต, ปน ทาทูกาโมว อโหสิ ฯ
ปฺพุเพ มหาเอกสาณฺณโก จตฺสญฺจียา สาณฺณกฺขเคสฺส เทว
อคฺคเหสิ ฯ อยฺมปน ทวตฺตีสยฺยคทฺทกาเล เทว
อคฺคเหสิ ฯ ราชํราชปฺริเส อาณํทาเปสิ “ทูกฺกรํ ภาณ
พฺราหฺมณฺณ กตํ, อนฺเตปฺเร มม เทว กมฺพเล อา
หฺราเปยฺยาถาติ ฯ เต ตถา กรีสฺสุ ฯ ราชํ สด
สทฺสสคฺขนเก เทว กมฺพเล ตสฺส ทาเปสิ ฯ
พฺราหฺมโณ “น อิมํ มม สรีเร อุปฺโยคํ อรหฺนติ,
พฺพุทฺธสาสนสฺเสว เต อนฺจจฺวิกาติ เอกํ กมฺพลํ
อนฺโตะคณฺธกฺขียํ สตฺถุ สยฺนสฺส อุปฺริ วิตานํ กตฺวา
พฺนฺธิ, เอกํ อตฺตโน ขฺเว นิพทฺธํ ภูณฺชนตฺสส
ภิกฺขุโน ฆตฺตกิจจญฺจาเน วิตานํ กตฺวา พฺนฺธิ ฯ

ราชา สายณฺหสมเย สตถุ สนฺติกํ คนฺตวา กมฺพลํ
สญฺชานิตฺวา “ภนฺเต เกน ปุชฺชา กตฺตาติ ปุจฺจิตฺวา,
“เอกสํวณฺเณนาติ วุตฺเต, “พฺรหฺมโณ มม ปสํสาทญฺจา
เนเยว ปสํสํสํสํ “จตฺตารโห หตฺถิ จตฺตารโห อสฺสเส
จตฺตาริ กหาปณฺสหสฺसानิ จตฺสฺโส อิตฺถิโย จตฺสฺโส
ทาสิโย จตฺตารโห ปฺริเส จตฺตารโห คามวเรติ เอวํ
ยาว สพฺพสตา จตฺตาริ จตฺตาริ กตฺวา สพฺพจตฺกํ
นามสฺส ทาเปสสิ ฯ

ภิกฺขุ ฌมฺมสภายํ กถํ สมุญฺจาเปสฺ “อโห อจฺจ
ริยํ จุเพกฺสํวณฺกสฺส กมฺมํ, มหุตฺตเมว สพฺพจตฺกํ
ลภิ, อิทาเนว เขตฺตญฺจาเน กเตน กลฺยาณกมฺเมน
อชฺเชว วิปาโก ทินฺโนติ ฯ สตถา อากนฺตวา
“กาย นุตถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺนนาติ
ปุจฺจิตฺวา, “อิมาย นามาทิ วุตฺเต, “ภิกฺขเว สจายํ
เอกสํวณฺโก ปจฺมยาเม มยฺหํ ทาตุํ อสฺกฺขิสฺส,
สพฺพโสฬสํ อลภิสฺส; สเจ มชฺฌิมยาเม ทาตุํ
อสฺกฺขิสฺส, สพฺพญฺจํ อลภิสฺส; พลวปจฺจุเส
ทินฺนตฺตา ปเนส สพฺพจตฺกํ ลภิ; กลฺยาณกมฺมํ ก
โรนฺเตน หิ อุปฺปนฺนจิตฺตํ อหาเปตฺวา ตํชณฺณเยว
กาทพฺพํ, ทนฺธํ กตํ กุสฺลํ หิ สมฺปตฺติํ ททฺมานํ
ทนฺธเมว ททาติ; ตสฺมา จิตฺตูปาทสมนฺนตฺรเมว
กลฺยาณกมฺมํ กาทพฺพนฺติ วตฺวา อนุสนฺธิ ฆฏฺเฏตฺวา
ฌมฺมํ เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

**"อภิตถเรถ กลฺยาณ, ปาปา จิตฺตํ
นิวารเย,
ทนฺธํ หิ กรโต ปุณฺณํ, ปาปสมฺม
รมฺติ มโนติ ฯ**

ตตถ อภิตถเรธาติ: “ตฺริตตฺริตํ สีมฺมสิขํ
กเรยฺยาติ อตฺถิโย ฯ คิหิณา หิ, “สลาภกตฺตทานาทีสุ

กัญจิเทว กุสลํ กริสสามีติ จิตเต อุปปนฺเน, ยถา
อญฺเญ โอกาสํ น ลภนฺติ, เอวํ “อหํ ปุเร อหํ
ปุเรติ ตฺริตตฺริตเมว กาทพฺพํ ។ ปพฺพชิตฺเตน วา อุป
ชฺฌายวตฺตาทินิ กโรนฺเตน อญฺญสฺส โอกาสํ อท
ตฺวา “อหํ ปุเร อหํ ปุเรติ ตฺริตตฺริตเมว กาทพฺพํ
ฯ **ปาปา จิตฺตฺนฺติ:** กายทฺวจริตาทีโต ปน ปา
ปกมฺมโต อกุสลจิตฺตูปปาตโต วา สพฺพญฺ्ञาเน จิตฺตํ
นิวารเย ។ ทนฺธํ หิ กรโตติ: โย ปน “ทสฺสามิ,
กริสสามิ, สมฺปชฺชิสฺสตี นฺ โข เม โนติ เอวํ
จิกฺขลฺมคฺเคน คจฺฉนฺโต วีย ทนฺธํ ปุณฺณํ กโรติ,
ตสฺส เอกสํญฺญกสฺส วีย มจฺเจรสหสฺสํ ปาปํ โอกาสํ
ลภตี ។ อถสฺส ปาปสฺมี รมตี มโน ។ กุสลกมฺมกร
ณกาเลเยว หิ จิตฺตํ กุสลกมฺเม รมตี, ตโต
มฺุจฺจิตฺวา ปาปนิฺนฺนเมว โหตีตี ฯ

คาถาปริโยสาเน พหุ โสตาปตฺติผลาทินิ ปา
ปฺุณฺิสฺสุตี ฯ

จุเพ็กสาญฺก วตฺถุ ฯ
